T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

RÖNESANS DÖNEMİ RESİM SANATINDA VENÜS İMGELERİ

GÖKÇE ÖZDENER

İzmir
2023

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

RÖNESANS DÖNEMİ RESİM SANATINDA VENÜS İMGELERİ

GÖKÇE ÖZDENER

DANIŞMAN
Doç. Dr. Sibel ALMELEK İŞMAN

İzmir
2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Rönesans Dönemi Resim Sanatında Venüs İmgeleri" adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

20/01/2023

Gökçe ÖZDENER

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 23/01/2023

Tez Başlığı:

Rönesans Resim Sanatında Venüs İmgeleri

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **121** sayfalık kısmına ilişkin, **23/01/2023** tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin**-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 20 dir.**

- http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/ adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum X

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) □	**Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30)** X
□ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, □ Kaynakça hariç, □ Alıntılar dâhil, □ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	□ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, X Kaynakça dâhil, X Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. X **EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde.** □	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Gökçe ÖZDENER
Öğrenci No : 2020950129
Anabilim Dalı : Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı
Programı : Resim-İş Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı
Statüsü : Yüksek Lisans X Doktora □

ÖĞRENCİ	**DANIŞMAN**
Gökçe ÖZDENER 23/01/2023	Doç. Dr. Sibel ALMELEK İŞMAN 23/01/2023

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: [redacted] başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Lisansüstü eğitimim boyunca her konuda desteğini hissettiğim, araştırmam süresince bilgi ve deneyimlerini benden hiçbir zaman esirgemeyen, duruşunu örnek aldığım danışmanım Doç. Dr. Sibel ALMELEK İŞMAN'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Özveri gerektiren bu süreç boyunca manevi desteklerini her daim hissettiğim ailem ve dostlarım Eda ÖGE'ye, Edanur ÇALIMLI'ya, Esma ERÇİN'e, Ceren TOKUŞ'a, Emre SARGIN'a ve Fadime PEKTAŞ'a çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ iv
ÖZET viii
ABSTRACT ix
BÖLÜM I 1
GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Amaç ve Önem 1
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri 1
1.4. Sınırlılıklar 2
1.5. Varsayımlar 2
1.6. Tanımlar 2
BÖLÜM II 4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE 4
2.1. Rönesans Dönemi Kültür ve Sanat Ortamı 4
2.2. Yunan ve Roma Mitolojileri 11
2.3. Titanlar ve On İki Büyük Olymposlular 12
2.4. Diğer Olymposlu Tanrıçalar 13
2.4. Venüs 15
2.4.1. Doğuşu 15
2.4.2. Görevleri 20
2.4.3. Efsaneleri 20
2.4.3.1. Venüs ve Mars 20
2.4.3.2. Venüs ve Cupid 21
2.4.3.3. Venüs ve Adonis 22
2.4.3.4. Paris'in Seçimi 23
2.4.3.5. Venüs ve Ankhises 25
2.4.3.6. Hermaphrodite 25

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR 27
BÖLÜM III 29
YÖNTEM 29
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni 29
3.2. Evren ve Örneklem 29
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları 29
3.4. Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci 29
3.5. Verilerin Analizi 29
3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği 30
3.7. Araştırmacının Rolü 30
BÖLÜM IV 31
BULGULAR 31
4.1. Erken Rönesans Dönemi Venüs Resimleri 31
4.2. Yüksek Rönesans Dönemi Venüs Konulu Resimler 38
4.3. Kuzey Rönesans Dönemi Venüs Konulu Resimler 56
4.4. Geç Rönesans Dönemi Venüs Konulu Resimler 65
BÖLÜM V 84
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 84
5.1. Tartışma 84
5.2. Sonuç ve Öneriler 84
KAYNAKÇA 92
Elektronik Kaynakça 95
Şekiller Kaynakçası 97
EK 1. 102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Francesco del Cossa, Nisan Alegorisi: Venüs'ün Zaferi, 1476-84, fresk, 320 x 500 cm, Palazzo Schifanoia, Ferrara. 32
Şekil 2. Andrea Mantegna, Parnassus Mars ve Venüs, 1497, tuval üzerine yağlıboya, 160 x 192 cm, Musee du Louvre, Paris. 33
Şekil 3. Sandro Botticelli, *İlkbahar*, 1482, tuval üzerine yağlıboya, 203 x 314 cm, Galleria degli Uffizi, Floransa. 34
Şekil 4. Sandro Botticelli, Venüs ve Mars, 1483, ahşap panel üzerine yağlıboya, 69 x 173,5 cm, National Gallery, Londra. 35
Şekil 5. Sandro Botticelli, Venüs ve Genç Bir Kadına Hediye Veren Üç Güzel, 1484, fresk, 211 x 284 cm, Musee du Louvre, Paris. 36
Şekil 6. Sandro Botticelli, Venüs'ün Doğuşu, 1485, tempera, 172,5 x 278,5 cm, Glleria degli Uffizi, Floransa. 38
Şekil 7. Piero Di Cosimo, Venüs, Mars ve Aşk Tanrısı, 1490, kavak paneli, 72 x 182 cm, Staatliche Museen, Berlin. 38
Şekil 8. Giorgione, Uyuyan Venüs, 1510, tuval üzerine yağlı boya, 108 x 175 cm, Staatliche Kunstsammlungen, Dresden, Almanya. 39
Şekil 9. Lorenzo Lotto, Venüs ve Aşk Tanrısı, 1520, tuval üzerine yağlıboya, 92 x 111 cm, Metropolitan Museum of Art, New York. 40
Şekil 10. Marcantonio Raimondi, Paris'in Yargısı, 1510-20, gravür, 29,1 x 42,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York. 41
Şekil 11. Raffaello Sanzio, Psyche Venüs'e Bir Gemi Getiriyor, 1517-18, fresk, Villa Farnesina, Roma. 42
Şekil 12. Raffaello Sanzino, Venüs, Demeter ve Hera, 1517-18, fresk, Villa Farnesina, Roma. 43
Şekil 13. Raffaello Sanzio, Venüs ve Jupiter, 1517-18, fresk, Villa Farnesia, Roma. 43
Şekil 14. Raffaello Sanzio, Hermes Psykhe'yi Olympos'a Getiriyor, 1517-18, fresk, Villa Farnesina, Roma. 44
Şekil 15. Tiziano, Kutsal ve Dünyevi Aşk, 1514, tuval üzerine yağlıboya, 118 x 279 cm, Galleria Borghese, Roma. 45

Şekil 16. Tiziano, Venüs'ün İbadeti, 1516-1518, tuval üzerine yağlıboya, 172 x 175 cm, Museo del Prado, Madrid. 46
Şekil 17. Tiziano, Venüs Anodyomene, 1520, tuval üzerine yağlıboya, 57,6 x 75,8 cm, Scottish National Gallery, Edinburgh. 47
Şekil 18. Tiziano, Venüs ve Mars Birliği'nin Koruyucuları ve Danışmanları Olarak Vesta ve Hymen ile Evlilik, 1532, tuval üzerine yağlıboya, 107 x 123 cm, Louvre, Paris. 48
Şekil 19. Tiziano, Urbino Venüs'ü, 1538, tuval üzerine yağlıboya, 119 x 165 cm, Galleria degli Uffizi, Floransa. 49
Şekil 20. Tiziano, Venüs, Organist ve Küçük Köpek, 1550, tuval üzerine yağlıboya, 22 x 136 cm, Museo del Prado, Madrid. 51
Şekil 21. Tiziano, Aynanın Önünde Venüs, 1553-1554, tuval üzerine yağlıboya, 105,5 x 124,5 cm, National Gallery of Art, Washington. 51
Şekil 22. Tiziano, Venüs ve Adonis, 1553-1554, tuval üzerine yağlıboya, 186 x 207 cm, Museo del Prado, Madrid. 53
Şekil 23. Tiziano, Venüs'ün Gözlerini Bağlayan Aşk Tanrısı, 1565, tuval üzerine yağlıboya, 118 x 185 cm, Galleria Borghese, Roma. 54
Şekil 24. Frans Floris, Paris'in Seçimi, 1548, meşe üzerine yağlıboya, 120 x 160 cm, Staatliche Museen, Kassel. 55
Şekil 25. Annibale Carracci, Venüs ve Anchises, 1597-1602, fresk, Galleria Farnese, Palazzo Farnese, Roma. 56
Şekil 26. Albrecht Dürer, Bir Yunus Üzerinde Venüs, 1503, eskiz, Albertina, Viyana. 56
Şekil 27. Lucas Cranach the Elder, Venüs'e Şikâyet Eden Aşk Tanrısı, 1526-27, ahşap üzerine yağlıboya, 55 x 81 cm, National Gallery, Londra. 58
Şekil 28. Lucas Cranach the Elder, Paris'in Yargısı, 1528, ahşap üzerine yağlıboya, 71 x 102 cm, Metropolitan Museum of Art, New York. 60
Şekil 29. Jan Gossaert (Mabuse), Venüs ve Ayna, 1521, panel üzerine yağlıboya, 30 x 59 cm, Pinacoteca dell'Accademia dei Concordi, Rovigo. 60
Şekil 30. Genç Hans Hobein, Venüs ve Cupid, 1524-25, ıhlamur ağacı üzerine yağlı boya, 26 x 35 cm, Öffentliche Kunstsammlung, Basel. 61

Şekil 31. Joachim Wtewael, Venüs ve Mars Tanrılara Yakalanıyor, 1603-04, bakır üzerine yağlıboya, 20,2 x 16 cm, J. Paul Getty Museum, Los Angeles. 63
Şekil 32. Joachim Wtewael, Demeter ve Venüs Arasındaki Bacchus, 8,6 x 10,5 cm, Özel Koleksiyon. 64
Şekil 33. Joachim Wtewael, Paris'in Yargısı, 1615, ahşap üzerine yağlıboya, 60 x 79 cm, National Gallery, Londra. 65
Şekil 34. Antonio Allegri Correggio, *Merkür ve Aşk Tanrısı ile Venüs (Aşk Okulu),* 1528, tuval üzerine yağlıboya, 91,5 x 155 cm, National Gallery, Londra. 66
Şekil 35. Agnolo Bronzino, Venüs, Aşk Tanrısı ve Zaman (Şehvet Alegorisi), 1540-45, ahşap üzerine yağlıboya, 117 x 147 cm, National Gallery, Londra. 67
Şekil 36. Agnolo Bronzino, Venüs, Aşk Tanrısı ve Kıskançlık, 1548-50, kavak panel üzerine yağlıboya, 142 x 192 cm, Szepmuveszeti Museum, Budapeşte. 68
Şekil 37. Agnolo Bronzino, Venüs, Aşk Tanrısı ve Satyr, 1555, panel üzerine yağlıboya, 135 x 231 cm, Palazzo Colonna, Roma. 69
Şekil 38. Tintoretto, Venüs, Mars ve Hephaistos, 1551, tuval üzerine yağlıboya, 135 x 198 cm, Alte Pinakothek, Munih. 69
Şekil 39. Tintoretto, Bacchus, Venüs ve Ariadne, 1576-77, tuval üzerine yağlıboya, 146 x 167 cm, Palazzo Ducale, Venedik. 70
Şekil 40. Giovanni Battista Zelotti, Venüs odası, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik. 71
Şekil 41. Giovanni Battista Zelotti, Venüs, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik. 72
Şekil 42. Giovanni Battista Zelotti, Venüs, Adonis'i Avlanmaktan Vazgeçiriyor, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik. 73
Şekil 43. Giovanni Battista Zelotti, Adonis'in Ölümü, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik. 74
Şekil 44. Giovanni Battista Zelotti, Venüs Odası, 161-65, fresk, Villa Godi Malinverni, Venedik. 75
Şekil 45. Paolo Veronese, Hymen, Hera ve Venüs, 1560-61, fresk, Villa Barbaro, Maser. 75
Şekil 46. Paolo Veronese, Hephaistos ve Venüs, 1560-61, fresk, Villa Barbaro, Maser. 76

Şekil 47. Paolo Veronese, Venüs ve Mars Cupid Tarafından Birleştiriliyor, 1570, tuval üzerine yağlıboya, 161 x 205,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York. 77
Şekil 48. Gillis van Conninxloo, Manzara ve Paris'in Seçimi, 16. yüzyıl sonu, panel üzerine yağlıboya, 127 x 185 cm, Museum of Western Art, Tokyo. 78
Şekil 49. Bartholomeus Spranger, Venüs ve Adonis, 1587, tuval üzerine yağlıboya, 109 x 135 cm, Rijksmuseum, Amsterdam. 79
Şekil 50. Bartholomeus Spranger, Sine Cerere et Baccho friget Venüs, 1590, tuval üzerine yağlıboya, 110 x 175 cm, Kunsthistorisches Museum, Viyana. 80
Şekil 51. Bartholomeus Spranger, Venüs Hephaistos'un İşliğinde, 1610, tuval üzerine yağlıboya, 95 x 140 cm, Kunthistoriche Museum, Viyana. 80
Şekil 52. Hans von Aachen, Pallas Athena, Venüs ve Hera, 1593, tuval üzerine yağlı boya, 54 x 67 cm, Museum of Fine Arts, Boston. 81
Şekil 53. Hendrick Goltzius, Demeter ve Bacchus olmasaydı Venüs donardı, 1599-1602, tuval üzerine mürekkep ve yağlı boya, 80 x 105 cm, Museum of Art, Philadelphia. 82
Şekil 54. Odoardo Fialetti, Venüs dizinin üzerinde Cupid'in yayını kırıyor, 1617, baskı, 9,2 x 14,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York. 83

ÖZET

RÖNESANS DÖNEMİ RESİM SANATINDA VENÜS İMGELERİ

Rönesans terimi yeniden doğuş veya yeniden diriliş anlamına gelmektedir. Bu şekilde bir yeniden doğuş düşüncesi İtalya'da Giotto di Bondone (1267-1337) zamanında kendini göstermeye başladığı bilinmektedir. Rönesans kültürü dogmatik ortaçağ geleneğini düşürmesi ve insana kendi kişisel ve evrensel varlık bilincini tanıtması açısından önemli bir adımdır. Rönesans ile birlikte resim, sadece bir el sanatı olmaktan çıkıp kendi başına sanat ile eş anlamlı bir durama gelmektedir. Büyük bir zihinsel dönüşüm olarak değerlendirilen Rönesans, en önemli yeniliğini ve yaratıcılığını belki de en fazla güzel sanatlarda göstermektedir. Batı Avrupa'daki iktisadi gelişme de bilhassa güzel sanatların gelişmesi ve ilerlemesinde etkili bir rol oynamaktadır.

Romalılara göre Venüs, Yunanlıların ise Aphrodite, olarak adlandırdıkları ölmezlerin en güzeli, "Aşk ve Güzellik Tanrıçası", önceleri "Işık İlahisi" olarak bilinmektedir. Ölümlülerin ve ölümsüzlerin de akıllarını çeken; kalplerine girdiği kişilere alayla gülen Kahkaha tanrıçası; karşı konmaz tanrıça olarak anılmaktadır. Doğuşu konusunda farklı iki anlatım bulunmaktadır: bazen Zeus'la Dione'nin kızları olarak, bazen de Ouranos'un, kızı olarak dile getirilmektedir. Buna göre, Ouranos'un, Kronos tarafından kesilen cinsel organları denize düşmüş ve bu tanrıçayı (dalgalardan doğan kadın ya da tanrıların tohumlarından doğan kadın) olarak anlatılmaktadır.

Yunan ve Roma mitolojisine dair en önemli konu başlıklarından biri hiç şüphesiz ki tanrıça Venüs'e aittir. Rönesans dönemi sanatçıları tarafından sıklıkla ele alınan Venüs birbirinden farklı hikâyeler içerisinde hayat bulmaktadır. Araştırmada süresince incelenen bu hikâyeler; doğuşu, aşkları, Paris'in seçimi, oğlu Cupid ve Kocası Hephaistos ile ilgili olanlardır. Tanrıçanın dönem içerisinde yer aldığı alegorik resimler, fresk çalışmaları, yer aldığı betimlemelerdeki simgesel anlatımlar, onunla beraber işlenen karakterler değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Venüs, Aphrodite, Aşk, Güzellik, Rönesans, Resim

ABSTRACT

IMAGES OF VENUS IN RENAISSANCE ART OF PAINTING

The term Renaissance means rebirth or resurrection. It is known that the idea of a rebirth in this way started to show itself in Italy during the time of Giotto di Bondone (1267-1337). Renaissance culture is an important step in dropping the dogmatic medieval tradition and introducing people to their own personal and universal consciousness of being. With the Renaissance, painting ceased to be just a handicraft and became synonymous with art on its own. Considered as a great mental transformation, the Renaissance shows its most important innovation and creativity in fine arts, perhaps. Economic development in Western Europe also plays an influential role, especially in the development and advancement of fine arts.

According to the Romans Venus, the Greeks called Aphrodite, the most beautiful of the immortals, the "Goddess of Love and Beauty", was known as the "Light Divine". Attracting the minds of mortals and immortals; the goddess of Laughter, who mocks those whom she enters into their hearts; She is known as the irresistible goddess. There are two different accounts of her birth: she is sometimes mentioned as the daughters of Zeus and Dione, and sometimes as the daughter of Ouranos. According to this, Ouranos' genitals, which were cut off by Kronos, fell into the sea and this goddess is described as (the woman born from the waves or "the woman born from the seeds of the gods").

One of the most important topics of Greek and Roman mythology undoubtedly belongs to the goddess Venus. Venus, which is frequently handled by Renaissance artists, comes to life in different stories. These stories examined during the research; her birth, her loves, the choice of Paris, her son Cupid and her husband Hephaestus. Allegorical paintings, fresco works, symbolic expressions in the descriptions of the goodess in the period, and the characters processed with her were evaluated.

Keywords: Venus, Aphrodite, Love, Beauty, Renaissance, Picture

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Söz konusu araştırma, Rönesans Dönemi Resim Sanatında Venüs İmgelerinin incelenmesini oluşturmaktadır. Rönesans dönemi de kendi içerisinde erken, yüksek, kuzey ve geç olmak üzere dört dönemden oluşmaktadır. Bu dönem içerisinde pek çok mitolojik resim yapılmıştır. Bu betimlemeler içerisinde Venüs'ün yeri ayrı tutulmaktadır. Bu sebep ile bu konu araştırılacak ve Venüs temasını işleyen, farklı şekillerde betimlendiği, bir parçası olduğu hikâyeleri konu alan resimlere ulaşılmaya çalışılacaktır. Venüs'ün yansıtıldığı freskler ve içinde bulunduğu alegorik resimler de ele alınacaktır. Değerlendirilecek mitolojik resimlerin içinde Venüs'ün sözünün geçtiği pek çok mitolojik kaynak metinler de incelenecektir.

1.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın amacı, Yunan ve Roma mitolojilerine değinip Olymposlu tanrıçalar arasından kendine önemli bir yer edinen Aphrodite/Venüs'ü Rönesans Dönemi içerisinde incelemektir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

a) Rönesans Dönemi resim sanatının özellikleri nelerdir?

b) Erken Rönesans Döneminde Venüs konusunu ele alan resimler nelerdir ve ne anlatmaktadır?

c) Yüksek Rönesans Döneminde Venüs konusunu ele alan resimler nelerdir ve ne anlatmaktadır?

d) Kuzey Rönesans Döneminde Venüs konusunu ele alan resimler nelerdir ve ne anlatmaktadır?

e) Geç Rönesans Döneminde Venüs konusunu ele alan resimler nelerdir ve ne anlatmaktadır?

f) Venüs Rönesans Dönemi içerisinde hangi hikâyeler de yansıtılmıştır?

g) Venüs Rönesans Dönemi içerisinde hangi alegorik resimlerde yer almıştır?

h) Venüs'ün Rönesans Dönemi içerisinde hangi sembolleri dikkat çekmektedir?

i) Venüs Rönesans Dönemi içerisinde hangi fresklerde yer almaktadır?

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmada, Yunan mitolojisindeki Venüs karakterinin sanatçı eserlerine yansımaları, sanat tarihi içerisinde Rönesans resim sanatı ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Varsayımlar

Araştırmada kullanılan kaynaklardan alınan, tüm yazılı ve görsel verilerin doğru olduğu varsayılmaktadır. Araştırmada kullanılan görsellerin künyelerinin doğru, güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Alegori: Bir hikâyenin, içerisinde barındırdığı insan ve olaylara simgesel anlamlar yükleyerek tasvir edilmesine verilin isimdir (Hodge, 2020, s.204).

Atribü: Sanat tarihindeki bir karakterin tasvir edilişinde o karakteri tanımamıza yardımcı olan sembolik nesneler, giyim ya da aksesuarlara verilen isimdir. Mitolojik, dini karakterler ve alegorik ögeleri bu sembollerle tanımak daha kolay olmaktadır (İren Boynudelik, 2018, s.185).

Efsane: Terim olarak efsane, Türkçede "söylence" anlamına gelmektedir. Gerçekte olmuş bir olay gibi ağızlarda hayat bulan, ağızdan ağıza aktarılan bir anlatım türü olarak sunulmaktadır (Bayat, 2007, s.112).

İmge: Gerçekliğin bellekteki yansıyan görüntüsüne verilen isimdir. İmge gerçekliğin birebir aynısı olmayan realitenin zihni aşamalarla yeni baştan oluşmuş şeklidir. Bu yüzden yeni olanı canlandırıp, simgelemektir (Keser, 2009, s.168).

Mitoloji: Bilinen tüm milletlerim kullandıkları mitoloji sözcüğü, Yunanca masal, hikâye anlamına gelen Mythos ve söz manasına gelen Logos kelimelerinde meydana gelmektedir (Can, 1994, s.1).

Mythos: Söylenen ya da duyulan söz anlamına gelmektedir. Masal, öykü, anlamına gelmektedir (Erhat, 2020, s.5).

Resim: Varlıkların doğadaki görünümlerinin kalem, fırça gibi malzemelerle kâğıt, bez vb. üzerine yapılan şekilleri olarak anlatılmaktadır (https://sozluk.gov.tr/).

Rönesans: Yeniden doğuş veya yeniden diriliş anlamına gelmektedir (Gombrich, 1995 s.223).

Tanrıça: Kadın tanrı anlamına gelmektedir (https://sozluk.gov.tr/).

Venüs: Antik Roma ve Yunan mitolojisinde güzellik ve aşk tanrıçası kimliği ile anılmaktadır (Woodford, 2020, 168).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Rönesans Dönemi Kültür ve Sanat Ortamı

Rönesans terimi yeniden doğuş veya yeniden diriliş anlamına gelmektedir. Bu anlamda yeni baştan doğuş fikri İtalya'da Giotto di Bondone (1267-1337) zamanında kendini göstermeye başladığı düşünülmektedir. O dönemde halk, bir şiiri ya da bir sanat insanını yüceltmek istediğinde, eserinin, antik dönemin ortaya koyduğu eserlerden altta olmadığını belirtmektedirler. Giotto da sanatın gerçek oluşumunu sağlayan önemli bir kişilik olarak bu şekilde yüceltilirken, insanlar onun sanatının eski dönem Yunan ve Roma yazarlarının övdüğü bilinen ustalarla denk olduğunu ifade etmektedirler. Bu görüşün İtalya'da kabullenilmiş olması hiç de şaşırılması gereken bir durum değildir. İtalyanlar geçmiş zamanda kendi topraklarının Roma'nın öncülüğünde, çağdaş dünyanın merkezi konumunda olduğu vurgulamaktadırlar. Roma'nın gücü ve itibarının, Alman kabileleri Gotların ve Vandalların ülkeyi işgal edip Roma İmparatorluğunun parçalanmasından sonra son bulduğu bilinmektedir. Diriliş düşüncesi İtalyanların kurguladıkları Büyük Roma'nın yeniden doğuşu fikriyle oldukça ilgilidir. Geriye baktıklarında gururlandıkları klasik çağ ile yeni tekrar doğuş çağı ortasındaki dönemin, sadece bir ara veriş, bir "Orta Dönem" olduğunu ummaktadırlar. Yeniden doğuş ya da Rönesans, ortalarındaki dönemin adı Ortaçağ olarak belirlenmektedir (Gombrich, 1995, s.223).

Resim sanatındaki antik dünyadan etkilenişin, heykel sanatı kadar kolay olmadığı bilinmektedir. Nedeni ise heykel ve kabartma örnekleri, çoğu yitip gitmiş olan resim çeşitliliğinden daha fazla görülmesi olarak yorumlanmaktadır. Bu sebeple İtalyan Rönesans sanatı Pisalı heykeltraş Nicola Pisano (1220-1284) ile başlatılmıştır. Bu başlangıca 1260 tarihinin konulduğu saptanmaktadır (Tansuğ, 1992, s.164).

14. yüzyılları içerisine alan sanat hareketleri, bir yandan Uluslararası Gotik dönem olarak dile getirilirken, diğer yandan Rönesans sanatına hazırlık olarak nitelendirilmiştir. Bu devrede iki sanat okulu bilhassa dikkat çekmektedir: Bunlardan biri ressam Cimabue (1240-1302) ile Giotto'nun başını çektiği "Floransa Okulu", diğeri ise başını ressam Duccio'nun (1215-1319) çektiği "Siena Okulu" olarak bilinmektedir. Bu okullar Geç Gotik ile Erken Rönesans dönemlerini birbirine bağlamaktadır. Bu okullarda, 200 yıl sürecek Rönesans plastik sanatlarının temelleri oluşturmaktadırlar. Böylelikle bu temeller altında, stil dağılımlarını lanse eden sanatçıların da yolu açılmaktadır (Eroğlu, 2007, s.143).

Rönesans, büyük yeniliğini ve yaratıcılığını belki de en fazla güzel sanatlar alanında göstermektedir. Batı Avrupa'daki iktisadi ilerleme de bilhassa güzel sanatların gelişmesi ve kalkınmasında etkili bir rol oynamaktadır. Asya'nın ve Amerika'nın keşfi, Batı'ya çokça bolluk ve variyet sağlayıp, yöneticilerin ve burjuvaların sanat erbabına yeni eserler, anıtlar ve binalar yaptırmasına olanak sağlamaktadır. Mesen adı atında toplanan sanat koruyucularının var olması, sanat için şevk verici, heyecanlandırıcı bir ortam oluşturmaktadır. Sanat alanında Rönesans, başlangıçta İtalya'da, orada da özellikle Floransa'da kendini gösterme şansı bulmaktadır. Hareketin başlangıcı 15. yüzyıl başlarına kadar uzanmaktadır (Tanilli, 1981, s.83).

Rönesans anlayışı dogmatik ortaçağ geleneğini düşürmüş ve bireye kendi kişisel ve evrensel varlık bilincini tanıtmaktadır. Bu sebeple Rönesans döneminde doğa bilimlerinin kapılarının da açıldığı da bilinmektedir. İnsan asırlarca uyutulmuş ve şartlandırılmış olmanın acısını yoğun bir öğrenme arzusu ile doyurmak istediği düşünülmektedir (Eti, 1974, s.13).

15. ve 16. yüzyıllar çok yönlü insan çağı olarak açıklanmaktadır. Hümanist, bilgin, mimar, sporcu, müzisyen, hukukçu, fizikçi ve matematikçi olarak Leon Battista Alberti (1404-1472) çok yönlü kişiliği ile bilinmektedir. Filippo Brunelleschi (1377-1446), Lorenzo Ghiberti (1378-1455), Andrea del Verocchio (1435-1488) 15. yüzyıl, Leonardo da Vinci (1452-1519), Raffaello Sanzio (1483-1520), Michelangelo (1475-1564) ve Donato Bramante (1444-1514) 16. yüzyılın çok yönlü sanatçıları arasında yer almaktadırlar.

Bu yeni gerçekler plastik sanatları da etkilemiş ve 15. yüzyıldan itibaren birçok sanatçı hem resim, hem de heykel alanlarına yayılmışlardır. Leonardo da Vinci, matematik, doğa bilimleri, astronomi gibi çeşitli teknikleri bilen bir sanatçı özelliği taşımaktadır. O da Alberti gibi, sanatçı ile bilim insanı özdeşleşmesi gerçeğini müdafaa eden ve örnekleyen kişiler arasında gösterilmektedir (Eti, 1974, s.15).

15. yüzyılın ortalarından 16. yüzyılın ortalarına kadar süren dönem İtalya'da Rönesans edebiyatının en gözde dönemi olarak bilinmektedir. Bu süreçte ifade edilen destan yazarı önemli bulunmaktadır: Fulci, Boiarda, Ariosto (1474-1533) ve Tasso (1544-1595) (Tanilli, 1981, s.82).

Rönesans sanat hareketi, İtalya haricindeki ülkelerin hepsinde faaliyet göstermediği gibi, bu hareketin görünümü de her yerde aynı olmamaktadır. Örneği Fransa'da daha çok mimarlık ve bir dereceye kadar da heykeltıraşlık ve resimde görülmektedir. Almanya ve

Hollanda'da ise resim alanında eserler verilip diğer alanlarda üretimin çok olmadığı bilinmektedir (Tanilli, 1981, s.85).

Hümanizm anlayışı, geçmişinin izini antik Roma'ya kadar sürdürebilip, İtalyan şehir devletlerinde kendini gösterip, geliştiği ifade edilmektedir. Bu şehirler, ruhban veya aristokratik değil, cumhuriyetçi devletleriyle şehirli ve dünyevi sivil erdem ideallerini cisimleştirmektedirler. Hümanizmin yaygınlaşması 15. yüzyılın düşünce tarihinde en ileride gelen konu olmaktadır. Bununla birlikte hümanizmin görsel sanatlar ile ilişkisi karmaşık ve anlaşılmaz bulunmaktadır. Hümanistlerin başlangıçta ruhban sınıfı karşıtı oldukları veya Hıristiyanlığa karşıt düştükleri net olarak dile getirmemektedirler. Onların ilgilendikleri asıl konuların ahiretle değil, dünyayla ve şimdiki zamanla alakalı olduğu saptanmaktadır. Diğer yandan, görsel sanatlar İtalya'da ve Kuzey Avrupa'da dini karakterini korumaktadır. 15. yüzyıl Floransa kadar Felemenk resminin de en gözde dönemidir. İtalyan sanatı bu yüzyılın sonlarına doğru, kısmen de olsa hümanist düşünceyle ilişkisi sebebiyle uluslararası alanda önem kazanmaktadır (Fleming&Honour, 2016, s.417).

Hümanizm deyimi, İlkçağ edebiyatı üzerindeki daha çok filolojik niteliklere sahip olan çalışmalara verilen isim olarak sunulmaktadır. İlkçağ edebiyatı ile ilgili çalışmaların ortaya çıkması ise, yeni bir yaşam görüşünün kendisine biçim kazandırmak istemesinden ileri gelmektedir. Bu yeni görüş, dine bağlı olmadan bir kültür oluşturmak, insan ve dünya ile ilgili bir felsefe yaratmak istemektedir. Hümanizm, sadece filolojik bir araştırma değil, modern bir bireyin yeni yaşam anlayışını tercüme eden bir akım olarak adlandırılmaktadır (Tanilli,1981,s.81).

Erken Rönesans dönemi 15. yüzyılın sonunda ticaret alanlarının genişlemesi, Avrupa'da matbaanın ilerlemesi ve bunların ardından kendini gösteren daha çok bilgi edinme isteği gibi çeşitli faktörler doğmaktadır. Birçok Avrupalı, Gotik sanat ve mimarinin ortaya çıkmasına sebep olan ortaçağ düşüncelerinden uzaklaşıp, çevrelerindeki dünyaya artan bir ilgi göstermeye başladıkları savunulmaktadır. Özellikle İtalya'nın müreffeh bölgeleri bilim insanlarını ve varlıklı kimseleri kendine çekmektedir. İtalya'da, antik Yunan ve Roma medeniyetlerine karşı yenilenmiş bir alaka ortaya çıkmaktadır. Yunan filozof ve mimarlarının eserleri araştırılıp, anlattıkları ifade edilmektedir. Fikirlerin ve teorilerin tartışılması canlanıp yeniden yorumlamalar yapılmaktadır (Hodge, 2020, s.28-29).

Erken Rönesans döneminde Masaccio (1401-1428) ekolünün sanatçılar arasında özellikle Piero della Francesca (1415-1492) dikkati çekmektedir. Resimlerinin birçoğunda,

matematiği sanatın bir yardımcısı olarak özümseyen bir anlayışla üretmektedir. Mekânların içerisinde yer alan anıtsal figürler göze çarpmaktadır (Conti, 1982, s.46).

Rönesans öncesi resim sanatının zarifliği ve renk güzelliklerinden birçok sanatçının etkilendiği düşünülmektedir. Kendilerinden önceki sanatçıların çalışma tarzlarını terk etmekte zorlanan ressamların hepsi, tutucu bir düşünce yapısına sahip oldukları bilinmektedir. Yapıtlarını tanımlamak için zarafet kelimesini kullanmaktadırlar. Birer çizgi dehası olan bu sanatçılar bu noktaya kompozisyonlarını çok zarif hatlarla belirlemektedirler. Fra Angelico (1395-1455), Sandro Botticelli (1445-1510) ve Cranach (1472-1553) gibi bu grupta yer alan ressamlar; perspektif, doğacılık ve anatomi gibi o günlerde yetkinliğini koruyan ögeleri hiç bir zaman yok saymamışlardır. Bunları katı fiziksel gerçekleri yansıtmaktan çok renk, elbise kıvrımı ve zarif duruş gibi özelliklere uygulanmış şekliyle kullandıkları saptanmaktadır (Conti, 1982, s.46-47).

Uyum, orantı ve renk ile oluşturulacak olan ideal güzellik düşüncesi, Rönesans estetiğinin temel yapı taşını oluşturmaktadır. Bunların yanı sıra ideal güzellik düşüncesine, çizgiye ağırlık veren analitik form ile ulaşıldığı düşünülmektedir (Öndin, 2016, s.86).

Sanat tarihinde Yüksek Rönesans ya da Rönesans'ın gelişime evresi olarak isimlendirilen bu dönem 1500-1530 arası İtalya sanatı, başlangıçtaki Rönesans'ın mantıklı sonucunu oluşturmaktadır. 15. yüzyılda Rönesans'ın, başlangıcı İtalya'da özellikle Medici ailesinin şehri idare ettiği dönemde, Floransa şehrinde kendini göstermektedir. 16. yüzyılda ise, aynı üretici ortam Roma'da kendine yer edinmektedir. Geçmişin etkili biçimleri, hümanist Rönesans ruhu ile şekillenerek 16. yüzyılda tekrardan oluşturulmaktadır (Eti,1974, s.55).

Yüksek Rönesans, antik dünyanın dış görüntüsünden kaçınarak kurallara yönelmektedir. 15. yüzyılda araştırılan mekân, perspektif, anatomi, gölge-ışık, açık-koyu, altın kesim problemleri Yüksek Rönesans'ta kurallaşıp amaç görevi görmekten çıkmaktadır. Bu evre, tüm teknik ve biçimleri, yenidünya fikirlerini yorumlamakta araç olarak kullanıldığı bilinmektedir (Eti, 1974, s.55).

Yüksek Rönesans sanatçısı, hakikatin ilerisinde ideal olan dengeyi ve uyumu arayarak tinsel bir ifadeye ulaşmaktadır. Sanatçı ideal oran, gerçeği yansıtma gibi ilkeleri, doğanın ilerisindeki güzeli yaratmak için araç olarak konumlandırdığında, Yüksek Rönesans'ın ölçütlerini de şekillenmiş olmaktadır. Bu dönem de Venedik ve Roma Okulu ön planda bulunmaktadır. Leonardo, Raffaello ve Michalengelo olgunluk dönemi faaliyetlerini

bu şehirde ortaya koydukları için okulun en gözde döneminin yaşanmasında etkili olmaktadırlar (Varlık Şentürk, 2012, s.44).

Rönesans, doğa etüdü ve mistik bir dünya fikri içerisinde bulunmamasına karşın insan formuna, form güzelliğine önem verilmektedir. Ancak tenin yorumlanmasına yani etin maddesel görüntüsüne değinilmemektedir (Turani, 1992, s.396).

İnsan vücuduna ilişkin bilimsel incelemeler Rönesans'a özgü bir olay olarak görülmemektedir. Ortaçağ Avrupa'sında da dönem dönem eski Yunan bir hekimin yazılarına dayanmakta olan bazı çalışmaların yapıldığı saptanmaktadır. Diğer taraftan Hristiyanlar, kadavra üzerinde çalışma yapmayı günah olarak görmemişlerdir. Buna rağmen, Yüksek Rönesans döneminde kendini gösteren, gerçeği andıran eserler yaratmaya yönelik yoğun bir alaka ve artan talep oluşmaktadır. İnsan bedeninin gerçeğe daha uygun betimlemelerini oluşturabilmek için bazı sanatçılar, risk alarak kadavralar üzerinde anatomik inceleme yaptıkları bilinmektedir. Leonardo, vücudun yapısını ve işleyişini anlayabilmek için çalışmalarında yasa dışı olduğu bilinen, ölmüş suçluların bedenlerini kullandığı ileri sürülmektedir. Michelangelo ise insan kadavralarına ait ayrıntılı incelemeler yaptığını gösteren çizimler yaptığı bilinmektedir. Bu çalışmalar sayesinde, insan figürü tasvirlerinde yeni standartlar oluşturulmuştur (Hodge, 2020, s.34).

Sanat tarihinin hiç bir dönemi, Rönesans'ta olduğu kadar güzel başarılar elde etmemiştir. Hepsi de aynı ülkeye ve aynı döneme ait olmakla beraber her biri kendini ispatlamış değerlerimiz olan Piero della Francesca (1415-1492, Masaccio (1401-1428), Sandro Botticelli (1445-1510), Andrea Mantegna (1431-1506), Leonardo da Vinci (1452-1519), Michelangelo (1475-1564), Raffaelo Sanzio (1483-1520), Giovanni Bellini (1430-1516), Giorgione (1477-1510) ve Tiziano (1488/1490-1576) gibi ressamların yanı sıra Pietro Perugino (1446-1523), Fra Angelico (1395-1455), Paolo Uccello (1397-1475), Luca Signorelli (1441-1523), Fra Filippo Lippi (1406-1469), Domenico Ghirlandaio (1448-1494), Cosimo Tura (1430-1495), Antonello da Messina (1430-1479) ve Vittore Carpaccio (1465-1525) gibi sanatçıları da sayılabilmektedir (Conti, 1982, s.40).

Yüksek Rönesans dönemi içerisinde kendine yer edinen Venedik Ekolünün önde gelen siması Jacopo Bellini (1400-1470) olarak tanımlanmaktadır. Bu okulun esas yönelimleri 1450'den başlayarak Jacopo Bellini atölyesinde belirginleşmektedir. Sanatçı Gentile da Fabriano'nun (1370-1427) öğrencisi olduğu ve kompozisyonlarında Gotik tarzdan kaçınarak çalıştığı belirtilmektedir (Eroğlu, 2007, s.242).

Gentile Bellini (1429-1507) babasının yanında yetiştiği ve daha sonrasında Mantegna ile çalıştığı bilinmektedir. Kardeşi Giovanni'nin etkisini Mantegna'dan aldığı etkilerle harmanlamaktadır. Renkli ve parlak bir üslup tercih edip, büyük boyutlu resimlerinde halk yaşamını konu alan betimlemeler yapmayı tercih etmektedir. Portre sanatında da benzersiz bir yetkinliğe ulaştığı vurgulanmaktadır. 1479 yılında Fatih'in daveti üzerine İstanbul'a gelen sanatçının, padişahın birkaç portresini yaptığı savunulmaktadır (Eroğlu, 2007, s.242).

Kuzey Rönesans döneminde Rönesans'ın yükselişi, Güney'de İtalya'da olduğu gibi Avrupa'nın diğer bölgelerinde de serpilmeye başlamaktadır. İtalya'da Rönesans'ın gelişimine karşın aynı zaman diliminde Flandrey'da önemli bir sanatsal oluşum kendini göstermektedir. Kuzeydeki sanat, eski Yunan ve Roma sanatının yeniden kendine gelmesi anlamındaki Rönesans mantığının karşılığını oluşturmasa da yağlıboyanın gelişmesi ile resim sanatında yeniden bir doğuşu meydana getirmektedir. Rönesans'ın getirdiği düşünce yapısından farklı olarak Kuzeyde geleneğe dayalı bir anlatım tarzı varlığını korumaktadır. Sanat koruyucularının güçlerini göstermek için eserler yaptırdıkları bilinmektedir (Dartar, 2022, s.191).

Rönesans ile birlikte resim, Ortaçağ'da anıldığı gibi sadece bir el sanatı ya da üç büyük sanat dalından birisi değil, kendi başına sanat ile eş anlamlı bir pozisyona gelmektedir. Bu önemli olay Alp dağlarının kuzeyinde de kendini gösterip diğer Avrupa ülkelerine de yayılmaktadır. Almanlarda Dürer ve Cranach, Flamanlarda Van Eyck kardeşler İtalyan sanatçılarından farklı olmakla beraber, aynı akımın bir parçasını oluşturdukları için batı sanatının gelişmesinde en az onlar kadar önemli sayılmaktadırlar. Rönesans yaratıcılığının elde ettiği bu başarılar Gotik sanatın biçimciliğinden de soyutlanmasını sağlamaktadır. Resimler artık çerçevelerle sınırlı tutulmayıp, yaratıcılık esaslarından faydalanılarak düzenlenmektedir (Conti, 1982, s.41).

Flaman okulu, 15. yüzyıldan itibaren yağlıboyanın kullanılıyor olması sebebiyle sanatta önemli bir yenilik oluşturmaktadır. Önce fresko yapan Flamanlılar daha sonra yağlı boyaya yönelmişlerdir, çünkü yağlıboya betimlemelerde ayrıntılı inceleme ve detaylı çalışma olanağı sunmaktadır. Bu yolla tablolarda parlak yüzeyler oluşturulmaktadır. Kuzey Avrupa ülkelerinde Gotik mimarlık öğeler geçerli durumdadır ve resim sanatında dua kitapları ilk örnekleri teşkil etmektedir. Sanatçılar eserlerindeki betimlemelerin anatomik deformasyonlarını, suratlarındaki yoğun çizgi detaylarını anlatmaktan geri

durmamaktadırlar. Kapalı alanlardaki tüm öğeler en ince ayrıntılarına kadar tasvir edilmiştir (Eroğlu, 2007, s.221).

Flaman'da olduğu gibi Almanya'da da sanatçılar dinsel duygularla doğaya yaklaşmaktadırlar. Lakin Almanlarda, insan ile tanrı, yer ile gök ikiliğini yok eden bir tür Panteizm'den söz edilebilmektedir. Alman sanatçıları, doğayı tanrısal bir belge olarak değil, tanrı gücünü içinde bulunduran kutsal ve canlı bir varlık olarak görülmektedir. Böyle olduğu için, nesnel belgeciliğin dışa dönük gözlemiyle yetinmemektedirler. Doğa gözlemlerini öznel yaşantılardan geçirerek sanata aksettirmeye çalışmaktadırlar (İpşiroğlu & İpşiroğlu, 2009, s.93).

Rönesans'ın son evresi olarak bilinen, Geç Rönesans dönemi 16. yüzyıla kadar, Batı'nın çeşitli sanatsal uygarlıkları, önceki daha sonrakini ortaya koyarak birbirlerini destekler bir biçimde ilerlemektedirler. 15. yüzyılda, Gotik ve Rönesans üslupları, sulh içinde yan yana barınabilmektedirler. 16. yüzyıldan sonra Batı sanatının birbirini kabul etmeyen düşüncelerle hatta ulusal rekabetlerle parçalandığı bilinmektedir. Eskiden kurulmuş kültür merkezleri ile yarışmak isteyen yeni ulusların olgunluğa ulaşması, batının ifade zenginliğini arttırmaya ve Avrupa'da üç yüz yıllık yaratıcı gerilimini gün yüzüne çıkartmaya yönelmektedir (Bazin, 1998, s.293).

16. yüzyıl Avrupa'sında önemli olaylardan birisi, Fransa'nın aniden ve çarpıcı bir şekilde, Rönesans anlayışını kabulleniyor olmasıdır. Bu Avrupa parçasının, İtalya'nın reddettiği klasisizm koruyucusu olacak kadar yeni estetiği özümsemeye yatkınlık göstermektedir. Bu durum başka hiçbir yerde rastlanmayan bir olaydır. Avrupa Rönesans'ı tam benimser gibi olduğu sırada, alplerin ötesinden bir karşı-reform estetiği şeklinde gelen başka bir akımla karşılaşmaktadır. Değerlerin yaygın olarak elden geçirilmesi ve araştırılması içinde, Avrupa gerçek olgunluğunu bulmaya yönelmektedir. Bu, yeni ama kısa dönemden sonra, Avrupa'da görülen en aydınlık dönem olan 17. yüzyılın parlak başarılarına zemin hazırladığı saptanmaktadır (Bazin, 1998, s.298).

Rönesans'ın bu son evresine eş zamanlı olarak birçok sanat türünde üreten sanatçılara gitgide daha az rastlanmaktadır. Fakat hümanist kültür idealinin başarısı ile evrensel insan fikriyle birlikte tekrardan uzmanlaşmaya karşıt bir eğilim geçerlilik kazanmaktadır. Bu durum pek çok yönlülük kültüne yol açmaktadır. Bu çok yönlülüğün yapısı artık zanaatsal değil, ancak amatör bir nitelik sunmaktadır (Batur, 2016, s.200).

Geç Rönesans döneminin estetiği, 16. yüzyılın üçte birinde, birkaç büyük sanatçı tarafından ortaya çıkartılmıştır. 1452'de doğan ve bu sanatçıların en yaşlısı olan Leonardo da Vinci, araştırıcı zekâsı ve bilimsel görüşleri sebebi ile bir Quattrocento sanatçısı olarak anılmaktadır. Birkaç yıl ara ile dünyaya gelmiş olan Raffaello, Michelangelo, Giorgione ve Tiziano'nun hepsi de aynı dönemde faaliyet gösteren sanatçılarıdır (Bazin, 1998, s.302).

Maniyerizm 1520'lerin Floransa ve Roma'sında, merkezi Avrupa'yı bölen, Protestan Reformu, binlerce insanı öldüren veba ve 1527'de Roma'nın yağmalanması gibi toplumsal sorunlar sırasında gelişmektedir. Gerçekleşen bu kötü olaylara tepki gösteren sanat insanları, ahenkli Rönesans ideallerini bırakıp daha duygusal içerikli imgeler oluşturmaya başlamışlardır (Hodge,2020,s.36).

"Maniyerizm" denilen bunalım, İtalya'da 16. yüzyılın ortalarından sonra, klasisizm ile ona karşı çıkanlar arasındaki karanlık etkileşimden oluştuğu bilinmektedir. Belki de, en son ortaya çıkmış olduğu için tüm diriliğini koruyan Venedik okulu bir yana, bütün İtalyan okulları, bu üslubun yerini ayrı tutmaktadırlar. Bu, bir tür nevroz ve okullarının kendilerini tanımlayamamalarının bir emaresi durumundadır. Büyük sanatçıların etkisi altında ezilen ikinci dereceden sanatçıların, hareketleri ve ifadeleri abartmaya, oranları irdeleyip uzatmaya, doğal olmayacak şekilde eğilip bükülmüş duruşların tasvir edilmesine yönelmektedirler (Bazin, 1998, s.296).

Resim sanatında da İtalya, bu hareketin önde gelen temsilcisi konumunda bulunmaktadır. Bu alanda ise daha çok form sorunu söz konusu olmaktadır. Raphael'in öğrencileri ile Michelangelo'un kopyacıları, Papalık salonlarının duvarlarında, figürlerle mimari unsurları harmanlayarak bir çeşit dekorasyona gittikleri belirtilmektedir. Böylelikle mekân, bu mimari görünüşlerle karışmakta ve barok resim biçimleme mantığı hazırlanmaktadır (Turani, 1992, s.391). Kısacası maniyerist bir resim, mantık dışı hareketlerin ve kişilerin tiyatrovari bir kompozisyon olduğu düşünülmektedir (Turani, 1992, s.392).

2.2. Yunan Ve Roma Mitolojileri

Bilinen tüm ulusların kullandıkları "Mitoloji" sözcüğü, Yunanca, bir nevi öykü, efsane manasına gelen Mythos ile söz anlamına gelmekte olan Logos sözcüklerinden oluşmaktadır. Mitoloji; çok eski dönemlerden gelen ve yaşamış olan milletlerin inandıkları tanrıların, kahramanların, perilerin ve devlerin yaşamlarından, başlarına gelen olaylardan söz ettikleri "Mit" "Mythe"ler ve öyküler olarak bilinmektedir. Aynı zamanda Mitoloji; gerçek

hayata uymayan bu efsanevi anlatıların, masalların nasıl ortaya çıktığını, geliştiğini, güzelleştiğini ifade ettikleri anlamı, inancı ve bu alanda yetişen kimselerin fikirlerini anlatan bir ilim olarak bilinmektedir (Can, 1994, s.1).

Evrenin yaratılması olayı, Yunan dünyasında farklı, kendine mahsus görünümlere bürünmektedir. Öncelikli olarak, evrenin düzeninin oluşturulmasına yardımcı olan olayı vurgulamaktadır. O halde, bir çeşit dinsel öğreti olma özelliği taşıyan Yunan evrenbilimi, evrenin yapısal niteliklerinin saptanması ve açıklanması sorunu ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Agizza, 2006, s.16).

2.3. Titanlar ve On İki Büyük Olymposlular

Yunan mitolojisine göre evren yaratılırken ilk önce Khaos'un olduğu bilinmektedir. Bu boş ve uçsuz bucaksız mekândan ilk tanrıça aynı zamanda toprak ana olarak adlandırılan Gaia, sonrasında yeryüzü ve Tartaros yani toprağın altı, aşk tanrısı Cupid var olmaktadır. Gaia'nın kocası yoktur; ilk tanrıça Gaia, kendiliğinden dağları, denizleri ve Uranos'u yani gökyüzünü doğurduğu bilinmektedir. Uranos tanrıların atası olarak anılmaktadır. Gaia ile Uranos'un birlikteliğinden Titanlar, yüz kollu devler olan Hekatonheir'ler ve Kyklop'lar oluştuğu ifade edilmektedir. Lakin Uranos, çocuklarının hepsini anneleri Gaia'nın karnında saklamakta, gün ışığı dahi göstermemektedir. Bu duruma sinirlenen Gaia, Titan'lardan biri olan oğlu Kronos'un aklını çelmiştir ve Kronos babası Uranos'un üretim organını kestip, denize attığı anlatılmaktadır. Bu olaydan sonra evrenin yeni sahibi Kronos olmaktadır. Kronos'un, kız kardeşi Rheia'dan çocukları olmuştur ve doğan bu çocuklar Olympos tanrılarını oluşturmaktadır. Evrenin tek sahibi Kronos, çocuklarını doğar doğmaz yutmaktadır. Oğulları Hades ile Poseidon kızları Hestia, Demeter ve Hera, bu şekilde yutulmuşlardır. Kronos'un oğullarından birinin de Zeus olduğu bilinmektedir (Necatigil, 1988, s.19).

Yaşlı tanrılar olarak adlandırılan Titanlar, asırlar boyunca evreni ellerinde tutmaktadırlar. Genellikle güçlü ve iri olarak tasvir edilmektedirler. Sayıların fazla olmasına rağmen milologyada hepsi de önemli bir yere sahip değillerdir. En önemlileri Kronos'tur (Saturnus). Oğlu Zeus, kendisini tahttan indirinceye kadar diğer bütün Titanları yönetmektedir. Romalılara göre, Jüpiter (Zeus'un Latince adı) tahtın sahibi olunca Saturnus İtalya'ya gidip oraya Altın Çağ'ı getirmektedir. Bu sulh ve sevinç dönemi de, kendi başta olduğu süre boyunca devam etmektedir. İsimleri bilinen diğer Titanlar ise şunlardır: Okeanos, dünyayı kuşattığı düşünülen ırmak; karısı Tethys; Hyperion, güneşin, ayın, şafağın babası; adı adalet manasına gelen Themis; omuzlarında dünyayı taşırken betimlenen Atlas ile

insanlığın kurtarıcısı Prometheus'un babası İapetos. Zeus'un başa gelmesi ile sürülmeyip kendilerine daha vasıfsız yerler verilen yaşlı tanrılar olarak bilinmektedir.

Efsaneye göre on iki büyük Olymposlular, titanların yerini almaktadırlar. Olympos bir tepe olarak anlatılmaktadır. Bazıları onu Yunanistan'ın en yüksek dağı, Tesalya'daki Olympos olduğunu söylemektedir. İlk Yunan şiiri İliada'da Zeus öteki tanrılara, "çok yamaçlı Olympos'un en yüce tepesinden" seslenir; bu bölüme göre Olympos'un bir dağ olduğu net olarak ortaya çıkmaktadır. Ama biraz ilerde, yine Zeus, isterse yeryüzünü de, denizleri de, Olympos'un tepelerinden birine asabileceğini belirtmektedir; bu bölüme göre ise Olympos'un bir dağ olmadığı apaçık ortaya çıkmaktadır. Olympos gök de değildir. Homeros, Poseidon'un deniz, Hades'in yeraltı, Zeus'un da gökyüzü tanrısı olduğunu anlatmaktadır. Hep beraber Olympos'ta oturmaktadırlar. Olympos'a mevsimlerin koruduğu, bulutlardan oluşmuş, büyük bir kapıdan girilirdiği rivayet edilmektedir. İçeride tanrılar oturup, uyuyup, ambrosia yiyip nektar içtikleri ve Apollon'un lirini dinledikleri anlatılmaktadır.

On iki Olymposlu tanrısal bir aile meydana getirmektedirler: Zeus (Jüpiter), bu ailenin başkanı konumundadır. Poseidon (Neptunus) ve Hades (Plüton), Zeus'un erkek kardeşleri, Hestia (Vesta) ise kız kardeşi plarak anlatılmaktadır. Ares (Mars), Zeus ile Hera'nın oğlu, Hephaistos (Vulcanus), Hera'nın oğlu, Zeus'un oğlu olduğu da söylenmektedir. Zeus'un çocukları ise Athena (Minerva), Apollon (Apollo), Aphrodite (Venüs), Hermes (Mercurıus), Artemis (Dıana) oldukları bilinmektedir (Hamılton, 2020, s.13-14).

2.4. Diğer Olymposlu Tanrıçalar

Hera (Juno) karakteri, Zeus'un karısı aynı zamanda kız kardeşi olarak anlatılmaktadır. Bir kış günü Zeus Hera'ya soğuktan üşüyen bir kuş şeklinde görünmüştür ve kuşa üzülen Hera, onu kavrayıp, göğsüne bastırmaktadır. Hemen gerçek şekline dönüşen Zeus, fırsatı değerlendirmeye kalkışmaktadır. Hera'nın önce direndiği, fakat bunun faydasız olduğunu anlayınca, Zeus'un kendisi ile evlenmesi şartıyla teslim olduğu bilinmektedir.

Bir başka efsaneye göre Zeus ile Hera'nın düğününün, Batı kızları Hesperidler'in bahçesinde olduğu belirtilmektedir. Gaia, bu sebeple, Batı kızları'nın bahçesinden geldiği düşünülen altın elmaları (bir başka anlatıya göre, doğurganlığın sembolü olan narları) Hera'ya hediye etmektedir. Hera'nın ise bu elmaları kendi eliyle Batı kızları'nın bahçesine

ektiği varsayılmaktadır. Bütün bu farklı söylemlere karşın, gerçek olan, Hera'nın, Zeus'un birlikte olduğu kadınlar arasında, tanrılar tanrısının tek resmi karısı olmayı başarmış kişidir.

Hera kıskanç, kızgın, inatçı, kavgacı kadın örneklerini simgelemektedir. Ciddi, olgun ve namuslu bir güzelliğe sahip olduğu bilinmektedir. Güzelliğine çok kıymet vermektedir. Bu sebeple her yıl Kanathos ırmağına yıkanmaya gitmektedir. Kaynağın sihirli sularının, ona her yıl bakireliğini geri verdiğine inanılmaktadır. Paris kendisini en güzel seçmedi diye Troyalılara karşı kin duymaktadır. Bu baskın karakterli kadına Zeus da katlanamamaktadır. Herakles'in peşini bir türlü bırakmadığı için, inek gözlü karısının ayaklarına örs bağladığı, ellerine de altından zincir vurup, baş aşağı havaya astığı söylenmektedir. Hera, evliliğin ve gebeliğin koruyucusu olarak tanımlanmaktadır. Dolgun vücut hatlarına sahip genç bir kadın biçiminde betimlenmektedir. Azametli ve vakur bir yüzü, ciddi ve dalgın bakışları bulunmaktadırr. Çıplaklığını belli etmeyen kıvrımlı bir kıyafet içinde anlatılmaktadır. Üzerinde guguk kuşu olan bir asa taşmaktadır. Bu kuş, Zeus'la evlenmesinin simgesidir. Tavus kuşu ve nar, atribüleri arasında yer almaktadır (Cömert, 2014, s. 25-26).

Athena'nın (Minerva) Zeus ile Metris'in kızı olduğu bilinmektedir. Metris hamileyken Zeus tarafından yutulmuştur. Doğum zamanı geldiğinde ise Zeus kafasını bir balta ile yarması için Hephaistos'a emir vermektedir. Böylelikle Athena, Zeus'un kafasından silahlı bir kız olarak doğduğu anlatılmaktadır. Akıl, sanat, strateji ve barış tanrıçası olarak yorumlanmaktadır. Mizah ve Aigis (keçi derisinden bir tür zırh ya da kalkan) ile donanmış olan tanrıça Gigantlarla savaşta etkin bir rol oynadığı simgelerinin kalkan, mızrak, zeytin dalı ve baykuş olduğu bilinmektedir. Mızrak savaşı, zeytin dalı barışı, baykuş ise zekâyı ve bilgeliği temsil etmektedir. Tanrıçanın, Atina'nın haricinde Sparta, Mepasa ve Argos şehirlerinde de tapınakları bulunmaktadır. Athena özel bir kalkan taşımakta ve bu kalkan Aegis olarak isimlendirilmektedir. Kalkanın üzerinde Perseus'un vermiş olduğu ve kendisine her bakanı taşa dönüştüren Gorgo'nun kafası bulunmaktadır. Sıfatları arasında Aigis leelhanını taşıyan Aigiokhos, gök gözlü, Glaukopis ve babası güçlü olan Obrimopatre bulunmaktadır. Ayrıca bakire olduğunu belirten Partheno'da önemli olarak görülmektedir. Troya kenti de Athena'yı koruyucu tanrıça olarak kabul etmiştir ve adına tapınak yaptırdığı bilinmektedir. Tanrıçanın şerefine Atina kentinde Panathenaia bayramları düzenlenmektedir. Bu bayramlar Hellen dünyasında din, kültür ve sanat bakımından önemli bir niteliğe sahip olmaktadır. Tanrıça genellikle Peplos giyimli olarak tasvir edilmektedir (Baldıran, 2012, s. 95-96). Zeus'un çocukları arasında en çok Athena'yı sevdiği anlatılmaktadır. Bu sebeple,

kalkanını ve yakıcı şimşeğini yalnız onun taşımasına müsaade ettiği vurgulanmaktadır (Cömert, 2014, s.26).

Artemis'in (Diana) Zeus ile Leto'nun kızı olduğu aktarılmaktadır. Apollon ile ikiz kardeş olan Artemis'in, Delos adasında doğduğu ifade edilmektedir. Hayvanların ve avlanan genç kızların koruyucusu konumundadır. Homeros'ta özellikle ay tanrıçası olarak anlatılmaktadır. Geyik ile ayı, Artemis için kutsal kabul edilmektedir (Necetigil, 1988, s.29).

Kadın olmasına karşın tanrılar arasında baş avcı olarak adlandırılmaktadır. Çok iyi bir avcı olarak betimlenmektedir. Başka öykülerde ise katı yürekli olarak anlatılmaktadır. Eğer bir kadın acı çekmeden, ansızın ölür ise tanrıçanın gümüş okları tarafından öldürülmüş demektir. Selvi onun için kutsaldır. Yabani hayvanların hepsini, özellikle de geyiği, severdi bilinmektedir (Hamılton, 2020, s.20).

Homeros destanlarında güzel saçlı kraliçe, güzel örgülü Demeter diye anlatılan toprak ve bereket tanrıçası Demeter (Ceres) adını "Ge-meter" toprak ana olarak açıklayanlarda bulunmaktadır. Hesiodos'a göre Kronos'la Rheia'nın kızı ikinci tanrı kuşağında yer almaktadır. Demeter ekinleri özellikle de buğdayı temsil etmektedir. Efsane göre Yunan dünyasının daha çok buğday üreten kısımlarında gelişip, tutulmaktadır. En çok tapıldığı yerlerin Eleusis ve Sicilya ovaları olduğu anlatılmaktadır. Demeter tapımında da, hikâyesinde de de kızı Persophone'den ayrı tutulmamaktadır. Kimi zaman Kore (genç kız) adıyla anılan Persophone ile Demeter'i iki tanrıça olarak yorumlanmaktadırlar (Erhat, 2010, s.85). Demeter'in işaretleri arasında kızını arayışının sembolü olarak meşale, başaktan bir demet veya bir taç, kadeh, içinde meyve olan bir sepet, mistik kutu kiste, asa, domuz yavrusu veya yılan olduğu bilinmektedir (Cömert, 2014, s. 49-50).

2.4. Venüs

2.4.1. Doğuşu

Yunanlıların Aphrodite, Latinlerin ise Venüs olarak adlandırdıkları ölmezlerin en güzeli, "Aşk ve Güzellik Tanrıçası", önceleri "Işık İlahisi" olarak bilinmektedir (Can, 1994, s. 92). Doğuşu hakkında farklı iki anlatım bulunmaktadır: bazen Zeus'la Dione'nin kızları olarak, bazen de Ouranos'un, kızı olarak dile getirilmektedir. Ouranos'un, Kronos tarafından kesilen cinsel organları denize düşmüş ve bu tanrıçayı dalgalardan doğan kadın ya da tanrıların tohumlarından doğan kadın olarak tanımlanmasına sebep olmaktadır. Venüs, denizden çıkar çıkmaz, Zephyroslar aracılığıyla önce Kythira'ya, daha sonra da Kıbrıs kıyılarına götürüldüğü ifade edilmektedir. Orada mevsimler (Horalar) tarafından karşılanıp,

giydirilip, süslenip ölümsüzlerin dünyasına götürülmektedir. Lukianos'un anlattığı söylencede ise, Venüs'ü il başta Nereus'ın büyütmüş olduğu bilinmektedir. Daha sonra, Platon değişik iki Venüs tasavvur etmiştir: Ouranos'tan (Gök) doğan saf aşk tanrıçası Venüs Ourania; ve Dione'nin kızı, sıradan aşk tanrıçası Venüs Pandemos (Popüler Venüs). Bu ifadeler geç döneme ait felsefi bir yorum olup, Venüs'e dair çok eski mitoslara yabancı olmaktadır (Grimal, 1997, s.76-77).

Güzel ve tatlı bir gülüşe sahip olan tanrıça olarak bilinmektedir. Bir ilkbahar günü gökyüzünde bir tek bulut dahi bulunmamakta, hava ise su gibi berrak ve durgun olarak anlatılmaktadır. Yeryüzünü tazecik çimler sarmalamış, ağaçlar çiçeklerini açmışlardı. Kuşlar cıvıldıyor ve bahar, enerjisini tüm canlılara dağıtıyordu. İşte böyle bir günde bembeyaz, hiç lekesi olmayan, gümüşi deniz üzerinde dalgalar köpürmeye başlayıp Kıbrıs kıyılarında sahile vurmaktadır. Zephyros'un rüzgâr nefesi ile köpürtmüş olduğu dalgaların üzerinde, bir istiridye kabuğunun içinde doğup gelmiş olduğu bilinmektedir. Köpükler geri çekildiğinde ise yosunlu ve yumuşak bir döşek bırakılmıştır kıyı kısmına, içinde çıplak bir bebek, tanrıça Venüs yatmaktadır. Tüm tanrılardan, perilerde ve insanlardan daha güzel bir bebek olarak anlatılmaktadır (Sadık, 2020, s.190).

Ölümlülerin ve ölümsüzlerin de akıllarını çeken; kalplerini çaldığı kişilere alayla gülümseyen kahkaha tanrıçası; karşı konmaz tanrıça olarak anılmaktadır. Venüs'ün doğumunun, Kythera yakınlarında olduğu bilinmektedir. Venüs sonradan Kypros kıyılarına sürüklenmiştir. Bu olay sonucunda iki ada da kutsal sayılmış, tanrıçaya da Kypris, Kythereia isimleri verilmiştir.

Batı yelinin soluğu taşıdı onu
Gürüldeyen denizin üstünde,
Sevimli köpüklerden kaldırıp
Dalgalarla çevrili Kypros'una.
Altın çelenkli Saatler
Onu sevinçle karşıladılar.
Ölümsüz giysilere sarıp
Tanrılara götürdüler onu.
Menekşelerle taçlanmış Kythereia'yı görünce
Bir şaşkınlık kapladı bütün tanrıları

Bu olaya Romalılar da inanmaktadırlar. Rüzgârlar, fırtına bulutları o görününce kaçıp gider, çiçekler yeryüzünü şenlendirip, denizin dalgaları kahkahalar atmaktadırlar. Onsuz sevincin de, mutluluğun da olmadığı anlatılmaktadır. İliada'ya göre ise Venüs, ölümlülerin bile saldırmaktan geri durmadığı narin bir varlık olarak anlatılmaktadır. Daha sonraki şiirlerde erkekler üzerinde sarsıcı bir etkiye sahip kinci, kötü bir karakter olarak göstermektedir (Hamilton, 2020, s. 20-21).

Hesiodos ise Venüs'ün doğuşunu Theogonia adlı eserinde, şu şekilde yorumlamaktadır:

> Böylesine korkunçtu Toprak'la Gök'ün oğulları.
> Babaları ilk günden iğrenmişti onlardan,
> Doğar doğmaz gün ışığına çıkaracak yerde
> Toprak'ın bağrına saklamıştı onları
> Ve Uranos sürdürürken bu korkunç oyunu
> Koca Toprak inim inim inliyordu zorundan.
> Kurnazca bir düzen kuruyor o zaman
> Ak çeliği yatırıveriyor çabucak
> Ve koca bir tırpan yapıp o çelikten
> "Benden ve azılı bir varlıktan doğan oğullarım,
> Suçlu bir babanın cezasını verelim,
> Dinleyin beni, ne kadar babanız da olsa bu varlık
> Odur kötülükleri ilk tasarlayan."
>
> Böyle dedi, korktu herkes, tek ses çıkmadı,
> Yalnız art düşünceli koca Kronos
> Şöyle söyledi anasına korkmadan:
> "Ana, ben göreceğim bu işi, sözüm söz,
> Kötü bir babaya acımam, babamız da olsa,
> Kötülükleri ilk tasarlayan oymuş madem."
>
> Böyle dedi ve koca Toprak için için sevindi,
> Sakladı onu, pusuya yatırdı,
> Bir tırpan verdi eline, keskin dişli

Ve oynayacağı oyunu öğretti ona.
Koca Uranos geldi geceyle,
İndi yere arzudan yanıp tutuşarak,
Yaklaşıp sardı Toprak'ı boydan boya.
Ama pusuda bekleyen oğlu
Uzattı sol elini ve sağ elindeki tırpanla
Koskoca, upuzun, sivri dişli tırpanla
Bir anda kesti babasının hayalarını
Ve kaldırıp attı arkasında bir yere.
Ama hoş bir şey değildi elinden savrulup giden:
Kanlar fışkırıp saçıldı içinden
Ve hepsi gömülü kaldı Toprak'ın bağrında,
Ve bunlardan gebe kalan Toprak yıllar sonra
Doğurdu yaman Erinysleri, öç tanrıçalarını,
Parlak zırhlı, uzun kargılı Devleri,
Bir de yeryüzüne yayılan Orman Perileri'ni.
Ak çeliğin kestiği hayalara gelince,
Dalgalı denize atar atmaz onları
Gittiler engine doğru uzun zaman.
Ak köpükler çıkıyordu tanrısal uvuzlardan:
Bir kız türeyiverdi bu ak köpüklerden.
Önce kutsal Kythera'ya uğradı bu kız,
Oradan da denizle çevrili Kıbrıs'a gitti.
Orada karaya çıktı güzeller güzeli tanrıça,
Yürüdükçe yeşil çimenler fışkırıyordu
Narin ayaklarının bastığı yerden.
Venüs dediler ona tanrılar ve insanlar
Bir köpükten doğduğu için,
Güzel çelenkli Kytheralı da dediler ona
O adanın kıyılarına uğradığı için,
Kıbrıslı da derler, oranın sularından çıktığı için,
Philomedeia da derler hayalardan türedi diye.

Doğup da yürüyünce tanrılara doğru

Eros'la Himeros takıldılar hemen peşine,
İlk günden bu oldu onun tanrılık payı
İnsanlar arasında da, ölümsüzler arasında da;
Ona düştü kız cilveleri, gülüşmeleri, oynaşmaları,
Sevmenin, sevişmenin tadı, büyüsü.
Ama Uranos kızıp oğullarına
Titan adını verdi onlara:
Fazla yükseğe el uzatmakla çılgınca
Korkunç bir suç işlemişlerdi çünkü,
Gelecek zaman öç alacaktı onlardan
(Hesiodos, 155-210).

Yunan ve Roma mitolojiler sanat tarihi içerisinde önemli bir konuma sahip olan Venüs karakterinin doğuşu, Homeros İlahilerine de konu olmaktadır.

Altın çelenkli, güzel Venüs'ün şarkısına
başlıyorum. Düştü payına onun denizle çevrili
Kypros'un güzel hisarlı kentleri. Burada doğdu o, Zephyros
rüzgârının nemli esintisiyle sürüklenerek denizin dalgalarının
yumuşacık köpükleri üzerinde. Altın alınlıklı Horalar
sevinçle karşıladılar onu ve giydirdiler mis kokulu güzel elbiseler.
Taktılar ölümsüz başına güzel işlenmiş
altın bir taç; iyice delinmiş kulak memeleri taktılar
değerli altın ve dağ bakırından yapılmış gül goncası küpeler,
narin boynunu ve gümüş ışıltılı göğsünü
süslediler altından yapılmış bir kolyeyle. Bu süsleri
altın alınlıklı Horalar kendileri takmışlardı gittiklerinde
babalarının sarayına, gönül açıcı dansla toplantıya.
Bu şekilde allayıp pullayıp bir güzel süslendikten sonra Venüs'ü
götürdüler tanrıların yanına. Tanrılar onu sevinçle karşıladılar
ve sağ ellerini uzatıp saygıyla selamladılar.
Her biri görmeyi arzuladı onu hem yatak arkadaşı hem de evinin kadını.
Öylesine güzeldi ki görenler büyülendi menekşe çelenkli Kytheralı'yı.

Selam sana ey mahcup bakışlı, gönül çelen tanrıçam!

Bu yarışmada bana zafer kazanmayı ihsan et ve şarkım için beni yüreklendir!

Ben, seni ve diğer şarkıları da her zaman hatırlayacağım (Homeros İlahileri, 5-10-15-20).

2.4.2. Görevleri

Venüs, erişilmez güzelliği ve dayanılmaz çekiciliği ile yalnız Olympos'ta yaşayan ölmezlerin gönüllerinde hükmüm sürmeyip, evrendeki bütün insanların da kalbini çalıp, mutlak hâkimi olacak kudrette olduğu anlatılmaktadır. Tatlı arzularla alevlendirdiği gönüllerde kendi arzusuna göre aşk, mutluluk, sonsuz sevinç ya da keder ve acılar yaratabilecek güçte olduğu bilinmektedir. Venüs'ün ilahi ateşinin, taşlaşmış gönülde yanmadığı belirtilmektedir (Can, 1994, s.96).

Tanrıça, gücünü sadece tanrıların ya da insanların kalpleri üzerinde göstermemektedir. Onun hükmünün, bütün evrene hâkim olduğu bilinmektedir. Coşkun denizlerin onun güzel bakışları ile yumuşadığı, kayalıklı kıyılara şiddetle vurduğu dalgalarını uyuttuğu, esen çılgın rüzgârların onun soluğu ile uyuştuğu, dehşet verici sesler çıkararak, feryat eden, ağlayan göklerin gürlediği anlatılmaktadır. Yeryüzünde her şeyi o diriltip, o canlandırmaktadır. İlkbaharın en güzel dönemi olan gül mevsiminde, onun bütün ışıltısının ve zarafetinin kendini gösterdiği yerlerde; çiçekler dolup taşan bahçelerde, taze koruluklarda, Venüs'ün kendini gösterişi kutlamaktadır (Can, 1994, s.96). Eski Roma köylüleri ona, bahçe ekimi koruyucusu olarak tapmaktadırlar (Necatigil, 2011, s.157-158).

Venüs, genellikle etrafında onun isteklerini yerine getirecek, ona yardım edecek, aşk ve güzellik için gerekli olan atmosferi sağlayacak erkânıyla, tanrısal bir grupla birlikte dolaşıp ve hüküm sürmektedir. Bir söylentiye göre, yaratıcı bir güç olarak ezelden beri var olan veya savaş tanrısı Mars'tan, haberci tanrı Hermes'ten, hatta babası Zeus'tan olduğu öne sürülen Cupid (Aşk) ile Anteros (Karşı Aşk), onun yanından hiç ayrılmamaktadır (Yörükan, 2018, s.31).

2.4.3. Efsaneleri

2.4.3.1. Venüs ve Mars

Mitolojide Venüs, topal, kambur ve çirkin demirci Hephaistos'un karısı olarak yer almaktadır. Hephaistos, eşini sıklıkla evde yalnız bırakıp demirhanede çalışmaya için gitmektedir. Mars ise gece olup dünyaya karanlık inip bütün gerçeklerin üzerini örttüğünde

Venüs'ün yatağına girmektedir. Her şeyi gören Güneş Tanrısı Helios'un olan biteni tüm şeffaflığı ile Hephaistos'a anlatmasından çok korktuğu için yanında gözcü olan Alektryon'u da götürmeye başladığı belirtilmektedir. Genç adamın bu hikâyedeki görevi, çifti güneş doğmadan uyandırmak, böylece her şeyi gören tanrının ihaneti anlamamasını sağlamaktır. Mars ve Venüs gece boyunca seviştikten sonra uyumuşlardır. Alektryon kapıda nöbet tutarken uykusuna yenik düşmüş ve güneş tüm ihtişamı ile doğup büyük sırrı ortaya çıkartmaktadır. Güneş bu iğrenç manzara karşısında gördüklerine inanamamakta ve demirci tanrı Hephaistos'a her şeyi söylediği bilinmektedir.

Hephaistos bu ihaneti öğrendiğinde çok üzülmüştür fakat intikam alma isteği daha baskın gelmektedir. Dev gibi bir örsü eline alarak incecik, ağ gibi bir zincir dövmeye başladığı rivayet edilmektedir. Hephaistos riyakâr âşıkların bir sonraki buluşmalarından önce, zinciri yatağa sermektedir. Çift içlerinde hiçbir endişe olmadan yatağın üzerine uzanmışlardır. Kalbi kırık tanrı, hiç zaman kaybetmeden ağı toplayıp ikisini de ağa takılmış bir vaziyette yukarı doğru çekmektedir. Hephaistos yalnız gelmeyip, bu olaya şahit olmaları için bütün tanrıları da yanında bulundurmaktadır. Bazıları bu yüz kızartıcı olayın bir parçası olmayı reddedip içeri girmese de ortamın son derece kalabalık olduğu bilinmektedir. Mars ve Venüs'ün bu halini gördüklerinde kendilerini tutamayıp kahkaha atmaya başlamışlardır. Bir yandan da Hephaistos'un zincir ağına övgüler dolu sözler söyleyip, muazzam işçiliğini hayran kaldıklarını dile getirmektedirler. Venüs, bu utanç verici olay karşısında ne yapacağını şaşırıp Kıbrıs'a gittiği söylenenler arasında yer almaktadır. Mars ise bütün hırsını görevini yerine getiremeyip yakalanmalarına sebep olan Alektryon'dan çıkarttığı onu bir horoza dönüştürdüğü belirtilmektedir. Tüm bu olaylardan sonra, insanlara güneşin doğuşunu haber vermekle lanetlenen nöbetçi olarak yaşamına devam etmektedir (Sadık, 2021, s.125-126).

Venüs Mars'tan ayrıldığında geriye üç çocuk kaldığı bilinmektedir. İsimleri ise bozgun (phobos), korku (demikos), uyum (harmonia). Savaşın bozgunluğu ve korkusu, aşkın uyumu olarak yorumlanmaktadır (Özev, 2020, s.29).

2.4.3.2. Venüs ve Cupid

Venüs'ün yanında bulunan, onun alayını oluşturanlar arasında Cupid en önde gelmektedir. Cupid adına Homeros'ta karşılaşılmamaktadır. Hesiodos, Theogonia'da, Cupid'in Khaos'tan doğmuş olarak yorumlamaktadır. Anlatılan başka efsaneler onun, Venüs ile Mars'ın oğlu olduğunu göstermektedir. Efsane, belirgin şeklini geç bir çağda kazanmaktadır. Annesine karşı bile zalim olan bu ikinci Cupid, duygulu, kaprisli, albenili,

efsunlu bir varlık olarak anlatılmaktadır. Ayrıca cinsel sevginin tanrısı olduğu bilinmektedir. Genel olarak, Zeus'un hediyesi olan yayı ve oku ile kanatlı olarak betimlenmektedir. Kimi zaman tutkunun sembolü olan meşale ile gösterilmektedir (Cömert, 2014, s.44-45).

Onu anlatan ilk hikâyelerde, erkeklere güzel hediyeler veren yakışıklı bir erkek olarak yorumlanmaktadır. Cupid, önceleri Venüs'ün çocuğu olarak değil de, arkadaşı olarak belirtilmektedir. Sonraları ise şairler onu aşk tanrıçasının oğlu olarak anlatmaktadırlar. Aşkın gözleri kör olduğu için kendi gözleri de örtülü olan Cupid'in yardımcıları: Hor görülen ve önemsenmeyen aşkların intikamını alan, bazen de aşka karşı koyan Anteros; Himeros (Özlem): ve Düğün Şöleni tanrısı Hymenaios oldukları bilinmektedir (Hamilton, 2020, 23-24).

Cupid'in içerisinde yer aldığı en güzel efsanelerden biri Apuleius'un "Cupid ile Psykhe" hikâyesidir. Simgesel bir anlam taşıyan bu hikâye Psykhe başlığı altında yorumlanmaktadır (Erhat, 2020, s. 107).

2.4.3.3. Venüs ve Adonis

Suriye kralı Theias veya Kıbrıs kralı Kinyras'ın Myrrha veya Smyrna adında bir kızı bulunmaktadır. Apollodoros'a göre bu kız, Venüs'e yeterince saygı duymadığı için, tanrıçayı kızdırmıştır. Venüs, kızın içine önüne geçilemez bir baba arzusu ile onu cezalandırdığı düşünülmektedir. Kral ve kızı birlikte olmuşlardır. Farkında olmadan işlediği bu günahı öğrenen kral, kılıcıyla kızının peşine düşüp, onu öldürmek istemektedir. Kız tanrılara sığınarak, kendisini görünmez yapmalarını dilemektedir. Kıza acıyan tanrılar, onu mersin ağacına çevirmişlerdir. Dokuz ay sonra ağacın kabuğu çatlamış ve Adonis'in doğduğu öne sürülmektedir. Adonis, küçük olduğu halde, güzelliğiyle Venüs'ü büyülemeyi başarmıştır. Venüs, bebeği bir sandığa saklayıp, kimselere göstermemesini söyleyerek Persephone'ye vermektedir. Persephone saklamak için aldığı çocuğa âşık olup onu Venüs'e geri vermek istememiştir. Olay Zeus'a iletilmiştir. Baş tanrı, Musa'lardan Kalliopc'yi yargıç olarak görevlendirdiği bilinmektedir. Sonuç olarak paylaşılamayan genç Adonis, yılın yarısını Venüs'ün yanında diğer yarısını ise Persephone ile geçireceği kararına varılmaktadır. Paylaşılamayan Adonis, bir gün avlanırken bir yaban domuzunun saldırısı ile hayatını kaybettiği düşüncesi savunulmaktadır (Cömert, 2014, s.36).

Gül, Venüs için kutsal bulunmaktadır. Efsaneye göre bu güllerin aslında beyaz oldukları bilinmektedir. Ölmek üzere olan Adonis'e yardım etmek için hızlı hareket eden Venüs'ün ayağına bir diken batmış ve akan kandan, güllerin kırmızıya dönüştüğü

bilinmektedir. Adonis'in kanıyla toprağın sulandığı yerlerde anemonların yeşerdiği anlatılmaktadır (Hall, 1974, s.319-320).

Venüs'ün bir diğer aşığı ise Güneş tanrısı'nın oğlu Phaethon'dur. Bu üzgün arabacı, güneş arabasını toprağa çok yakın sürme cesaretini göstermektedir. Tam tanrıça ile kavuşmak üzereyken hızla ilerleyip kendi kendinin ölümüne sebep olduğu bilinmektedir (Agizza, 2006, s.76).

2.4.3.4. Paris'in Seçimi

Resim tarihi içerisinde üzerinde en çok durulup, betimlenmiş mitolojik sahnelerden biri de Paris'in Seçimi olarak bilinmektedir. İda Dağı'nda düzenlenen güzellik yarışması, olayın ortaya çıkış noktası olarak görülmektedir. Tanrıçalar arasında sıradan bir çekişme gibi görünsede, yarışmanın sonuçlarından biri tarihsel olarak da kaynaklarda yer alan dönemin belki de en büyük savaşı olan Troya Savaşı oluşturmaktadır. Aynı zamanda Homeros'un iki büyük metnine; İlyada ve Odysseia'ya, kaynaklık eden Odysseus başta olmak üzere pek çok kahraman bu hikâye ile ilişkilendirilmektedir. Olay küçük bir kıskançlık ve kararsızlık öyküsü olarak başlamaktadır. Peleus ve Thetis'in Olympos'ta tertip edilen düğün törenine davetli olmayan kıskançlık tanrıçası Eris, ortaya altın bir elma atmaktadır. Üzerinde en güzele yazan elmayı baş tanrı Zeus kime vereceği konusunda kararsız kalmaktadır. Bu kararsızlık aslında çok fazla güzel, alımlı tanrıça olmasından ve onlar arasında tercih yapmasının zorluğundan değil, kime verse bir kavga çıkacağını bilmesinden kaynaklanmaktadır. Zeus, İda Dağı'nda yaşayan sıradan bir çobanı bu elmayı hak edene vermesi konusunda görevlendirmektedir. Bu çoban öykünün başkahramanlarından olan Paris'tir. Paris aslında Troya Kralı Priamos'la Hekabe'nin oğlu olduğu bilinmektedir. Fakat Hekabe hamileyken bir hayal görür: Karnından çıkan bir alev topu kentin surlarını yıkmaktadır. Kâhinlerin bu düşü, doğacak çocuğun krallığı yıkıma uğratacağının bir göstergesi olarak yorumlamaktadır. Tek başına hayatta kalmasının mümkün olmadığı düşünülüp, doğan çocuğun dağa bırakıldığı ifade edilmektedir. Bebeği önce bir ayının emzirdiği arkasından da bu dağlarda yaşamını sürdürmekte olan Agelaos adlı yaşlı bir çoban sahip çıktığı düşünülmektedir. Paris, güzelliği, çobanlıktaki becerisi, hayvanlarına iyi bakmasıyla İda Dağları'nda ünlenmektedir. Kendisine koruyucu anlamına gelen Aleksandros ismi verilmektedir. Dağlarda yaşayan nymphalarla aşk ilişkileri olmuş, hatta bunlardan biri olan Oinone'yle evlendiği bilinmektedir. Bu vazifeyi çobana Zeus'un habercisi Hermes iletmektedir. Üç büyük tanrıça, Venüs, Athena ve Hera yarışmacı olarak kendilerini göstermektedirler. Kazanmak için hepsi de çobana farklı vaatlerde bulunmaktadır. Hera

Asya Krallığı'nı, Athena sonsuz akıl ve başarıyı, Venüs ise evrenin en güzel kadınının aşkını vaat etmektedir. Çoban bir seçimini Venüs'ten yana kullandığı bilinmektedir. Olaydan sonra en güzel kadının aşkıyla ne vakit karşılaşacağını beklemeyen çoban bir gün İda Dağı'ndan şehre gitmeye karar vermektedir. Burada türlü türlü yarışmalara girip pek çok başarılar elde edince kardeşleri (henüz onu tanımadıkları için bu çoban aslında onlar için devre dışı bırakılması gereken sıradan bir rakiptir) kendisini kıskanırlar ve öldürmek istemektedirler. Zeus tapınağına sığındığında burada kâhin olan kız kardeşi Kassandra onu tanıyıp saraya götürdüğü anlatılanlar arasında yer almaktadır. Kral ve kraliçe öldüğünü düşündükleri oğullarını büyük bir sevinçle karşılamışlardır. Aleksandros artık bir prens olarak Paris'tir. Bir zaman sonra, tanrıça Venüs'ten bir mesaj alır ve gemiler toplayıp Yunanistan'a gitmeye karar vermektedir. Kendisine vaat edilmiş olan aşkı bu yolculukta bulacağı bilinmektedir.

Sparta Kralı Menelaos'un karısı Helena çok güzel bir kadın olarak yorumlanmaktadır. Hakkında bilinen bir başka önemli bilgi de Zeus'un kuğu kılığına girip ilişki kurduğu Leda'dan doğan kızı olduğudur. Helene'nın bu güzelliği ile başına dert olacağını düşündüğü babası onu evlendirmeye karar vermektedir. Yunanistan'ın her köşesinden onlarca erkeğin Helana için geldiği anlatılmaktadır. Kimi seçeceğine karar veremeyen babasına Odysseus bir akıl vermektedir: Talibini Helena seçmiştir ve diğer bütün talipler de seçilen kişiyi korumak için söz vermektedirler. Bütün adaylar yıllarca bu söze sadık kalmış, tüm krallar, prensler Helena'nın kocası Menelaos'un yanında olduğu bilinmektedir.

Helene, kocası ile mutlu bir şekilde yaşarken, Paris'i misafir olarak saraylarında ağırlamışlardır. Paris, hem kadının hayatını elinden almakta hem de büyük bir savaşa neden olmaktadır. Menelaos konuğunu birkaç gün için sarayda bırakıp Girit'e gittiğinde Paris de bunu fırsat bilip Helene'yi, bir söylentiye göre servetiyle birlikte gemisine alıp Troya'ya kaçırdığı rivayet edilmektedir. Helene'nin bu kaçırmada gönüllü olup olmadığı net olarak bilinmemektedir. Venüs'ün Paris'i desteklediği bilindiği için kadının da aşka karşılık vermesinin sağlanmış olduğu düşünülmektedir. Helena özellikle İlyada'da saygılı, kaderine razı olmuş ama bunun da pişmanlığını yaşayan, böyle bir savaşa neden olmaktansa ölmüş olmayı tercih eden, Paris'i eleştiren, Paris'e yüz vermesi için aklını çelmeye çalışan Venüs'e bile kafa tutan sağlam karakterli bir kadın olarak ifade edilmektedir (İren Boynudelik, 2017, s. 185-187).

2.4.3.5. Venüs ve Ankhises

Efsaneye göre Venüs, Phrygia'da, İda Dağı'nın (Kazdağı) eteklerinde hayvanlarını otlatan yakışıklı bir genç ile karşılaşmaktadır. Bu gencin adı Ankhises'tir. Troya kral soyundan olduğu bilinmektedir. Tanrıça Venüs, başka bir şekle bürünerek bu adamın karşısına çıkmaktadır. Onu gören Ankhises şunları söylemiştir: "Selam sana, tanrılar katını bırakıp evime gelen ey kadın! Mutlaka bir tanrıça olmalısın. Ya da bu dağın zengin kaynaklarında, ormanlarında yaşayan bir perisin. Sana bir sunak diktireceğim, bol adaklar adayacağım, yeter ki Troyalıların en ünlüsü yap beni, yeter ki bütün halkların sayacağı bir çocuk ver bana!" Gerçek kim olduğunu belli etmeyen Venüs, bir tanrıça değil, sıradan birisi olduğunu ve tanrılar aracılığı ile gelmediğini söylemektedir. Ankhises, Venüs'ün ellerinde yakalayıp evine götürmek istemektedir. Seviştikten sonra, tanrıça bütün kutsal ışıltısı içinde görünmektedir. Ankhises'in afallaması ve ürkekliğinin karşısında endişelenmemesini, bu sırrı saklamasını bildiği takdirde kendisine bir şey olmayacağını dile getirmiştir. Ankhises, bu sırrı saklı tutamayıp, tanrıçaya sahip olmakla övünmektedir. Bu duruma sinirlenen Zeus, bir yıldırım ile Ankhises'i acınası bir duruma terk etmektedir. Venüs ve Ankhises'in ilişkisinde Aeneas adında bir çocukları olmuştur. Venüs'ün Hermes ile beraberliğinden Hermaphroditos, Dionysos ile beraberliğinden ise Priapos'un dünyaya geldiği belirtilmektedir (Cömert, 2014, s.35).

2.4.3.6. Hermaphrodite

Venüs'ün çocukları arasında Mars'tan olan "Harmania" adında bir kızı olduğu gibi, Hermes ile olan ilişkisinden de Hermaphrodite ismini taşıyan bir oğlu olduğu söylenmektedir. Bu durumun ortaya çıkmaması için Venüs, bebeğini İda dağının perilerine emanet etmektedir. Perilerin onu dağlarda büyüttükleri düşünülmektedir. Vahşi huylara sahip olan bu çocuk 15 yaşına geldiği zaman ormanlarda uzun gezintiler yapmaktan mutluluk duymaktadır. Bir gün Kariol'de gezinirken tertemiz bir gölün kıyısına gelmiştir ve gölün ferah suları onda yıkanmak isteği ifade edilmektedir. Buranın Salmakis adıyla anılan bir perisinin olduğu bilinmektedir. Peri, kendi gölünde yüzen genci görüp onun güzelliğinden çok etkilenip onu sevdiğini söylemektedir. Utangaç genç adam, peri kızının aşk itirafına, onu iterek cevap vermektedir. Hâlbuki Salmakis, aşk kıvılcımları ile yanmaktadır. Hermaphrodite'nin soğuk tavırlarına alınmayıp onun boynuna ve bütün vücuduna sıkıca sarılmaktadır. Fakat genç adam yine yüz vermeyince, şöyle bağırmaktadır: "Acımasız adam, boşuna uğraşıyorsun, ey tanrılar, emir veriniz ki, ne ben ondan ayrı kalayım, ne de o benden ayrı kalsın, hiç kimse bizi birbirimizden ayırmasın." Aniden iki vücut birleşip, tek bir vücut

olmaktadırlar. İki cinsi de tek bedende birleşerek hem erkek hem kadın olarak kaldıkları belirtilmektedir. Bu olaydan sonra, bu gölde yıkananların cinsi kudretlerinin aldığı bilinmektedir (Can, 1994, s.101).

Venüs'e daha birçok hikâyede rastlanmaktadır: Kıbrıs'lı heykelci Pygmalion kadınları hiç sevmemektedir. Bir gün, fildişinden yapmış olduğu bir kadın heykeline âşık olduğu anlatılmaktadır. Venüs'e yalvarıp yakararak, bu güzel heykeline can vermesini rica etmiştir ve tanrıça tarafından bu isteğinin kabul edildiği varsayılmaktadır. Pygmalion, Galateia adındaki bu canlanan heykeliyle evlenmiştir ve Pahos isminde çocuklarının olduğu bilinmektedir.

Venüs'ün sinirlenmeleri, intikam almaları korkunçtur: Şafak tanrıçası Eos'a, Phaidra ve Pasiphae'ya can sıkıcı aşklar verdiği savunulmaktadır. Kendisine gereken saygıyı göstermeyen Lemnos kadınlarına ceza olarak eşlerinin bile tahammül edemeyecekleri bir koku vermektedir. Kinyras'ın kızlarını, kendilerini yabancılara satmaları için zorladığı saptanmaktadır. Paris ile Helena'nın üzerine getirmiş olduğu bela ile bilinmektedir (Erhat, 2020, s.43).

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen ve temel konularda yararlanılan kaynaklar verilmektedir.

Cömert (2014), *Mitoloji ve İkonografi* adlı kitabında Yunan ve Roma mitolojisini ayrıntılı anlatımı ve sanatçı eserlerine yansımaları ile desteklemiştir. Eser, sanat tarihi öğretimi açısından nitelikli bir örnek oluşturmaktadır.

Tetikci (2015), *Gelecekten Günümüze Aktarımlar "Venüs"* adlı makalesinde tanrıçanın birçok ressam tarafından betimlendiği, bu betimlemelerde öncekinin, sonrakini nasıl etkilediği incelenmektedir. Konu başlığının günümüze kadar nasıl evrildiği ve Türk resim sanatına yansımaları irdelenmektedir.

Batur (2016), *Rönesans'ın Serüveni* adlı kitabında ağırlıklı olarak sanat alanındaki incelemelerin beraberinde, dönemin felsefe anlayışını, tarihini, içerisine aldığı alanları hem Rönesans'ı oluşturanların kaleminden hem de Rönesans üzerine özverili çalışmalar yapmış yazarları seyredeceğimiz önemli bir kaynak sunmaktadır.

Öndin (2016), *Rönesans Düşüncesi ve Resim Sanatı* adlı kitabında Rönesans yıllarının düşünce yapısını anlatan ve dönem içerisinde önem arz eden eserlerin betimlemelerini yoğun bir şekilde irdeleyen bir kitap olması, sanat tarihi öğrenimi için iyi bir kılavuz niteliğindedir.

İren Boynudelik (2017), *Bu Resim Ne Anlatıyor? Mitoloji* adlı kitabında Yunan Roma mitolojisinde gerçekleşen efsanelerin sanatçılar tarafından betimlemelerini aktaran, tanrı, tanrıça ve mitoloji içerisindeki önemli karakterler, bu eserde detaylı bir şekilde ele almaktadır.

Kara (2019), *Giorgione, Tiziano, Manet: Üç Sanatçı, Üç Venüs* adlı makalesinde, sanat tarihi açısından klasikleşmiş bir poz olan uzanan nü tasvirini üç sanatçının Venüs'ü betimledikleri eserinde inceleyip, ifade etmek istediği anlamları araştırmaktadır. Sanat tarihi ve mitoloji ile ilgilenenler için öğretici bir kaynak olmaktadır.

Hamilton (2020), *Mitologya* adlı eserinde, Yunan ve Roma mitologyasındaki öyküleri, efsaneleri, içerisine aldığı tanrıları ve tüm efsanevi karakterleri anlatmaktadır. İnsanın yaradılışına dair hikâyeleri sunmaktadır. Bu kitap batı kültür ve sanatının anlaşılması açısından temel bir kaynak niteliğindedir.

Larousse'nin (2021), *Dünya Mitolojileri* adlı kitabı, mitoloji anlamında çok kapsamlı bir eserdir. Mezopotamya, Yunanistan, Roma, Mısır, Fenike, İran, Tibet, Çin ve daha birçok Dünya Mitolojilerini bünyesinde barındıran ve farklı ve benzer yönleri ile irdeleyen bir kaynaktır.

Sadık (2021), *Batı Resminde Aşk ve Bazı Küçük Felaketler* adlı kitabında Batı resim sanatı için önemli ressamların aşk temasını farklı açılardan ele alınışlarını incelemektedir. Sanatçılar aşkı kendi tarzlarında ilahi aşk, mitolojideki efsanevi aşk gibi şekillendirerek yorumlamalarını sunmaktadır.

Bölücek (2019), *Güncel Sanat Pratiklerinde İmge Olarak Venüs* adlı yüksek lisans tezinde Venüs'ün tanrısal güzelliğinin anlatımının yanı sıra süreç içerisinde tanrıçanın değişime uğrayan bu algısını, her dönemde kendini var etme sürecinde akımlar içerisinde yenilikler getirilerek işlenmesini güncel sanat örneklerinde irdelemektedir.

Rüstemoğlu (2012), *Modern Resim Sanatında Çıplaklık ve Erotizm Olgusu* adlı yüksek lisans tezinde ulaşılmak istenilen nokta modern batı resminin gelişim süreci içerisinde tezatlıkların birbirleri ile olan etkilerinin ve çıplaklığın cinsellikle ilişkisini, sanat açısından yeri ve önemini vurgulamaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak ve arşiv tarama modeli kullanılarak oluşturulmuştur. Rönesans dönemi resim sanatında Venüs imgeleri ile ilgili bilgiler ilgili internet siteleri ve literatür bilgileri derlenerek oluşturulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Rönesans resim tarihi, örneklemini ise Rönesans dönemi mitolojik ve alegorik resimlerde Venüs betimlemelerinden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Araştırma Rönesans dönemi resim sanatında Venüs imgeleri, teknikleri ve tarihçeleriyle ilgili kaynak toplamak için çalışma içerisinde ele alınan resimlerin müzelerdeki açıklamaları, fresklerin bulunduğu villaların resmi internet sitesi, YÖK ulusal tez merkezinde bulunan tezler ve makaleler ve dijital kitaplar incelenerek oluşturulmuştur. Araştırmanın konusu gereği mitoloji ve sanat alanında birçok kitap taranmıştır. Bu veriler araştırmanın kaynakça bölümünde detaylı olarak verilmiştir.

3.4. Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci

Bu çalışma; üç aşamada gerçekleşmektedir. 1. Aşamada konu olan literatür taraması yapılmıştır. 2. Aşamada elde edilen verilere bağlı olarak çalışma kapsamında belirlenen temalar sınırlandırılmış seçilen örnekler ile çözümlenmiştir. 3. Aşamada çalışmanın sonuç ve değerlendirmesi yapılacaktır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada betimsel içerik analiz yöntemi kullanılarak eserlerin veri analizi yapılmıştır. Rönesans dönemi resim sanatındaki Venüs imgeleri; içerik ve tarihsel sıralamalar doğrultusunda detaylı olarak incelenmiştir. Söz konusu resimler Rönesans'ın erken, yüksek, kuzey ve geç dönemleri kapsamında oluşturulan tarihsel sıralamaları göz önünde bulundurularak kronolojik biçimde sıralanmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Varsayımların geçerli ve güvenirliği için farklı birçok kaynak incelenmiştir. Analiz edilen bilgilerin doğruluğu farklı kaynaklardan teyit edilmiştir.

3.7. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, araştırmanın konusu gereği Rönesans tarihini ve resim sanatını içerisinde barındıran yazılı kaynaklardan ve araştırmanın ana karakteri olan Venüs'ü anlatan mitolojik kaynaklar incelenmiştir. Araştırma süresince incelenen Rönesans sanatçılarının Venüs konulu resimlerin irdelenmesi için eserlerin müzelerdeki açıklamaları, ulaşılabilir bütün literatür ve veri tabanları, mitoloji ve sanat terimleri sözlüklerine başvurularak sonuca varılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Erken Rönesans Dönemi Venüs Resimleri

İtalyan saray mimarisinin başyapıtlarından Palazzo Schifanoia'daki Salone dei Mesi (Aylar Odası), ayları simgeleyen bir dizi alegorik freskler ile süslenmektedir. Freskler Cosme Tura, Francesco del Cossa (1430-1477), Baldassare d'Este ve Ercole de' Roberti'ye atfedildiği bilinmektedir (www.wga.hu).

Venüs'ün Zafer'inde, kompozisyonun tam ortasına yerleştirilen tanrıça iki tane kuğunun çektiği zafer arabasında tahta çıkarken betimlenmektedir. Atribüleri arasında bulunan tavşan ve etrafında uçuşmakta olan güvercinler resmedilmiştir. Cupid, tanrıçanın yakınlarında uçuşup annesine eşlik etmektedir. (Hall, 1974, s.319). Resimde sıklıkla görülen güvercin, dizginlenemez hayvani tutkuları simgelemektedir (Gibson, 2013, s.203). Mars, aşk tanrıçasının çekiciliği ve dişil özellikleri karşısında diz çökerken gösterilmektedir. Abartılı kumaşlarla çevrelenen tanrıçanın tahtını çekerken tasvir edilen kuğular, şövalyenin Venüs'e karşı bağlılığını ve sadık oluşunu sembolize etmektedir (Serbest Yılmaz, s. 680).

Şekil 1. Francesco del Cossa, Nisan Alegorisi: Venüs'ün Zaferi, 1476-84, fresk, 320 x 500 cm, Palazzo Schifanoia, Ferrara.

Mantegna'nın (1431-1506) mesenlerinden biri olan Francesco Gonzaga'nın eşi Isabella d'Este'dir. Ferrara'nın önemli sanat hamilerinden biri olan Isabella d'Este, Mantua Palazzo Duccale'deki odası için 1495'te Mantegna'ya başvurduğu bilinmektedir. Mantegna, Isabella d'Este için mitolojide esin perilerinin yaşadığı dağ olarak geçen Parnassus (1497) adlı çalışmasını hazırladığı saptanmaktadır (Öndin, 2016, s.260).

Sanat eserinin ana karakterleri olan Venüs ve Mars yüksek bir platforma yerleştirilen Venüs'ün yatağının önünde kol kola ayakta bulunmaktadırlar. Savaş tanrısı Mars, demirci tanrı Hephaistos ile evli olan Venüs'ün sevgilisidir. Venüs ve Mars'ın yasak ilişkilerini Apollon Hephaistos'a haber verince, Hephaistos kırılmayan, çözülmeyen zincirlerden büyülü bir ağ örmüştür ve ağı Venüs'ün yatağının altına yerleştirmiştir. Venüs ve Mars yatağa uzanınca, demir ağ onları sarıp sarmalayıp yakaladığı anlatılmaktadır.

Venüs ve Mars'ın kol kola ayakta duruşunu, sol kısımda bulunan Hephaistos üzüntü içerisinde izlemektedir. İhaneti Hephaistos'a bildiren Apollon ise sol alt köşede gayet rahat bir biçimde lirini çalmaktadır. Ortada Zeus'un yaratıcı gücünün sembolü olan esin perileri, eş anlamı ile Musalar dans etmektedir. Sağ alt tarafta ise elinde asası ile haberci tanrı Hermes ve Medusa'nın kanında doğan kanatlı at Pegasus karakteri betimlenmektedir (Öndin, 2016, s.261). Ahlakın Klasik ve Rönesans birlikteliğine Plato ve Alberti tarafından benimsenen ideal biçime sahip erdem, hümanist sanat ve mimarisine yansıyan 15. yüzyıl İtalya'sı anlatılmaktadır (Adams, 2014, s.267).

Şekil 2. Andrea Mantegna, Parnassus Mars ve Venüs, 1497, tuval üzerine yağlıboya, 160 x 192 cm, Musee du Louvre, Paris.

Rönesans döneminin en önemli sanatçılarından olan Sandro Botticelli'nin (1445-1510) bu eserinin yorumunun kesin olmadığı bilinmektedir. Öne sürülen anlatılar içerisinde en akla yatkın olanının, Warburg'un söylemleri olduğu düşünülmektedir. Buna göre, "Bahar" tablosu, eski ozanların ve Poliziano'nun şiirlerinde ifade ettikleri, Venüs'ün var olduğu evreni anlatmaktadır. Sağda, batı rüzgârı Zephyros, Flora'yı izlemektedir. Zephyros tarafından sahip olunan Flora, bahar vaktine dönüşmekte ve dünyaya çiçekler saçmaktadır. Konum olarak ortada bulunup, Humanitas'ı sembolize eden Venüs; onun üst tarafında meşhur okunu atmaya çalışan bir Cupid; daha sola doğru, Üç Güzeller; en solda ise kanatlı sandallarıyla, iki yılan sanlı değneğiyle Hermes bulunmaktadır (Cömert, 2014, s.45).

Kompozisyonun asıl teması perspektif ve anatomiyi sunmak değildir. Hassas çizgiler ve uzamış oranlar egemenliği ele geçirmektedir. Şeffaf giysiler içindeki kimi solgun figürler, karanlık arka plandan öne doğru hareket halindeymiş gibi anlatılmaktadır. Botticelli'nin paletinin sınırlı ve donuk olduğu görülmektedir. Soldaki üç kadın figürün, üç güzellik tanrıçası gibi klasik motiflere değindikleri görünse de doğrudan antikiteden değil, Ghiberti'nin Floransa vaftizhanesindeki bronz kapılardan alıntı yaptığı düşünülmektedir. Özellikle Yakup ve Esav rölyefinde hizmetçiler grubundan oldukları varsayılmaktadır (Wundram, 2001, s.38).

Bu resmin anlamı konusunda yoğun tartışmaların olduğu dile getirilmektedir. Botticelli'nin bu resimde belirli bir mitolojik hikâyeyi betimlemediği, bu duygu yüklü manzara için geniş çeşitlilikteki klasik ve çağdaş edebi kaynaklardan esinlendiği düşünülmektedir. Buradaki mitolojik figürlerin hepsinin evlilik ile ilişkilendirilmektedir (Rynck, 2016, s.84).

Rönesans düşüncelerine göre değerlendirildiğinde Venüs ile ilgili bazı saptamalar yapılmaktadır. Mitolojik kaynaklarda üç güzel figürlerini tanrıçanın hizmetçisi ya da refakatçısı olarak gösterilmektedir. Rönesans'ın Platoncu hümanistleri, bu beraberliğe felsefi bir açıdan yaklaşmaktadırlar. Bu karakterlerin Venüs'ün vasıfları olarak yorumlamaktadırlar. Onları Venüs'ün birliğini oluşturan bir "Üçleme" olarak tanımlamaktadırlar (Panofsky, 1967, s.257).

Şekil 3. Sandro Botticelli, *İlkbahar*, 1482, tuval üzerine yağlıboya, 203 x 314 cm, Galleria degli Uffizi, Floransa.

Sanatçı bu eserinde, mitolojideki aşk tanrıçası Venüs ve sevgilisi Mars'ı çalıların arasında, yastığın üzerine uzanmış, dinlenirken resmetmektedir. Karşısında şık elbisesiyle zarif bir biçimde uzanan Venüs'ün dikkatle inceleme altına aldığı Mars, tamamıyla bitap düşmüş bir şekilde uyumaktadır. Çıplak (iffet yerlerini kapatan beyaz kumaş örtü dışında), silahsız (Panlar, bıraktığı zırh ve silahlarla oynamaktadır) ve korunmasız (daha açık ifade edilmesi gerekirse bilinçsiz) ve güçsüz (Panlardan birisi av borusunu kulağına doğru üflese bile uyanmayacak şekilde) görünmektedir. Panlar, onun şık kaskı ve büyük mızrağıyla oynayarak, Mars'ı tanrıça Venüs'ün önünde gülünç bir duruma düşürmektedirler. Venüs, Mars'ı sakin bir memnuniyet ve özgüven ile gözlemlemektedir. Eser tam anlamı ile romantik bir düelloyu, gözler önüne sermektedir. Aşkın savaşa karşı muhteşem bir zaferle sonuçlanmış olduğu gözlemlenmektedir. Botticelli bu kompozisyonu oluştururken, İskender ve Roksana'nın evliliğinin resmedildiği klasik bir tablodan esinlenip, ilham almıştır ve tabloya çok daha fazla anlam katmıştır. Eser, muhtemelen bir evlilik hediyesi olarak, sipariş üzeri yapıldığı düşünülmektedir (Toromanoff, 2018, s.42).

Botticelli resimlerindeki portreler "bilinmeyen bir kadın" olarak tanımlanmaktadır. Burada Venüs portresi, güzelliği, elbisesindeki broş ve yaslandığı şık yastık nedeniyle Marco Vespucci'nin karısı Simonetta olarak kabul edilmektedir.

Sanatçı bu eserde geleneksel anlatımların aksine Venüs'ü muhafazakâr ve pahalı bir kıyafetle betimlerken, Mars'ı sade bir kumaş parçasıyla örtünmüş olarak gösterilmektedir. Satyr'lerden birinin çaldığı, aynı zamanda Triton'un borusu olarak da bilinen salyangoz borazan aynı zamanda Venüs'ün atribüleri arasındadır. Resmedilmiş olan ağaçlar, Venüs'ün bitkisi olan mersin ağaçlarıdır. Mars'ın başını yasladığı ağacın üzerinde bir arı kovanı, resmin müşterisi olan Vespucci ailesinin arması olduğu bilinmektedir (İren Boynudelik, 2017, s. 117).

Şekil 4. Sandro Botticelli, Venüs ve Mars, 1483, ahşap panel üzerine yağlıboya, 69 x 173,5 cm, National Gallery, Londra.

Sanatçı'nın günümüze kadar varlığını koruyan freskleri 1873'te, Careggi Tepesi'nin eteğindeki Villa Lemmi'de, Cosimo de Medici'nin bir villasının yakınında keşfedildiği vurgulanmaktadır.

Fresklerin Lorenzo Tornabuoni ve Giovanna degli Albizzi'nin evliliğini anmak için yapılmış olduğu öne sürülen düşünceler arasındadır. Bulunmuş olan üç parçadan ikisi tuvale aktarılmış ve daha sonra Paris'teki Louvre'a satıldığı bilinmektedir. İki betimlemenin başlangıçta sadece bir pencere ile ayrılmıştır. Parçalardan biri büyük olasılıkla Venüs'ü ve Genç Bir Kadına Armağanlar Sunan Üç Güzel'i temsil ederken, diğer parça Yedi Liberal Sanata Tanıtılan Genç Bir Adamı temsil ettiği düşünülmektedir. Bu kompozisyonda, armağanlarını getirmek için fışkıran baharın önünde genç bir kadına doğru zarif bir biçimde adım atan klasik giyimli dört genç kadın grubunun kimlikleri hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Onların iffeti, güzelliği ve sevgiyi simgeleyen Venüs ve Üç Güzeller olabileceği düşünülmektedir (www.wga.hu).

Şekil 5. Sandro Botticelli, Venüs ve Genç Bir Kadına Hediye Veren Üç Güzel, 1484, fresk, 211 x 284 cm, Musee du Louvre, Paris.

Venüs'ün Doğuşu (1485) Cosimo de'Medici'nin Floransa yakınlarında bulunan yazlık sarayında bulunmaktadır. Bu eseri kimin sipariş verdiği bilinmemektedir. Lorenzo de'Medici'nin kardeşi Giuliano de'Medici'nin 1475'te düzenlemiş olduğu güzellik yarışmasında Simonetta Vespucci güzellik kraliçesi seçilmiştir ve aralarındaki bu duygusal ilişki evlilik ile son bulmuştur. Simonetta, Porte Venere'de (Venüs Limanı) doğmuş olduğundan, bu betimlemenin ona ithaf edildiği tahmin edilmektedir.

Antik dönemde saygın bir konumda olan Venüs, Hristiyanlıkla beraber bütün Ortaçağ boyunca günahların, şehvetin ve düşük ahlakın karşılığı olarak görülmektedir. Ancak bu eserde, tanrıçanın üzerinde ayakta duruyor olarak betimlendiği deniz kabuğu, Meryem'in bekâretini vurgulayarak, sembolize ettiği düşünülmektedir. Botticelli bu resimde de Poliziano'nun şiirlerinden ve Ficino'nun görüşlerinden esinlendiği bilinmektedir. Ayrıca, 1488'te yayımlanan Homeros'un veya Hesiodos'un eserlerinden esinlenmiş olabileceği düşünülmektedir. Pagan düşüncesini, Ortaçağ teolojisi ile birleştiren Ficino'nun Göksel Venüs'ü Sandro Botticelli tarafından görselleştirilmiştir (Öndin, 2016, s.210).

Venüs'ün Doğuşu, simgesel anlatımlar ile harmanlanmış bir eser olarak var olmaktadır. Bu anlatımların açıklanması oldukça farklı ve tartışmalıdır. Sanatçının bu resmine kaynak olan metnin daha çok Latin ozanı Ovidius olduğu bilinmektedir. Venüs bir

kavgı içinde, deniz suyundan doğarken betimlenmiştir. Kimileri bunu Batı rüzgârı, Zephyros ve Zephyros'un sevgili bahar tanrıçası Khloris tarafından itilerek Sicilya kıyılarına veya Portovenere'ye çıkan bir Venüs olarak anlatırken, daha inançlı başka yorumculara göre, bu eserde Yeni Platoncu bir anlam aramak gerekmektedir. Bu sebeple Venüs'ün deniz suyundan doğuşu, aynı zamanda bir Hrıstiyan düşüncesini de, fiziki bir albeniden daha çok, ruhsal güzelliği aksettirmekte ve sadelik anlamı taşımaktadır. Bu nedenle Venüs, doğanın (hava, su, toprak) doğurduğu bir Humanitas olmaktadır. Solda, kuzey rüzgârı Boreas ile yeller yöneticisi Aiolos (veya Zephyros ile Kloris), üfürükleriyle deniz suyunu dalgalandırırken betimlenmektedir. Sağda bir peri (veya Hora), çiçek açmış bir örtü ile Venüs'ü karşılamaktadır (Eroğlu, 2007, s.180).

Görselde, Venüs o kadar güzel anlatılmıştır ki, boynunun normal olmayan uzunluğunun, düşük omuzlarının, sol kolun bedenin tuhaf bir biçimde duruşunun farkına bile varılmamaktadır. Çizgi zarifliğini elde etmek için, Botticelli'nin doğaya karşı bu kadar serbest davranıyor olması, eserin albenisini ve uyumunu arttırdığı düşünülmektedir. Venüs'ün Gök'ten bir hediye olarak kıyılarımıza gelmiş, son derece hoş ve narin bir varlık olduğu düşüncesini güçlendirmektedir (Gombrich, 1995, s.264).

Sanatçının anlattığı figürler klasik tanrı ve tanrıçaları temsil ediyor olsa da, sahneler tam anlamı ile Rönesans dönemine ait olduğu saptanmaktadır. Esere yönelik felsefi bir yorumla, Venüs güzelliği canlandırır, güzelliğin de hakikat olduğu bilinir ise, eser hakikatin dünyaya girişinin alegorisi haline gelmektedir. Başka bir anlatımla, doğrudan doğruya aşkın kutsanışı ve kadın güzelliğine saygı duyuşu olarak ifade edilmektedir (Lunday, 2008, s.17).

Şekil 6. Sandro Botticelli, Venüs'ün Doğuşu, 1485, tempera, 172,5 x 278,5 cm, Glleria degli Uffizi, Floransa.

4.2. Yüksek Rönesans Dönemi Venüs Konulu Resimler

Piero Di Cosimo'nun (1462-1522) sanatsal kişiliğinin bir yönü, deneklerine zekâ ve fantezi aşılama yeteneğinin olduğu bilinmektedir. Konu, cinsel aşırılığın simgesi olan uzun kulaklı bir tavşan ve Venüs'ün göğsünün yan tarafında yuva yapan Cupid'in doğada şehvetli bir şekilde tasvir edilmesidir. Alt tarafta anlatılan siyah ve beyaz kuşlar, âşıkları Venüs'ü ve yerde uyuyan bitkin Mars'ı sembolize ettiği düşünülmektedir. Bu panel, karyola, sandık veya friz gibi bir dizi evlilik mobilyasının parçası olarak boyanmış olabileceği öne sürülen görüşler arasındadır (www.wga.com).

Cosimo'nun eserinde, Venüs çıplak olarak tasvir etmektedir. Bacaklarının arasında toplanmış bir şekilde duran örtü vücut tüm bedenine özellikle cinsel organına yaptığı vurgu açısından dikkat çekici bulunmaktadır (Serbest Yılmaz, 2016, s.66).

Şekil 7. Piero Di Cosimo, Venüs, Mars ve Aşk Tanrısı, 1490, kavak paneli, 72 x 182 cm, Staatliche Museen, Berlin.

Yüksek Rönesans akımının önde gelen İtalyan ressamı Giorgione'nin (1477-1510) bu kompozisyonun ana karakterini betimlerken, sol elini genital bölgesinde, sağ elini ise başının arkasında tutmakta olan çıplak bir kadın olarak tasvir etmektedir. Genç kadın kırmızı ve beyaz kumaşların üzerine uzanmış bir şekilde uyumaktadır. Sağ arka tarafında binaların ve kalenin görüldüğü açık bir manzara olarak gözler önüne serilmektedir. Giorgione'nin başladığı bu resim sanatçının zamansız ölümüyle tamamlanmadan yarım kaldığı ifade edilmektedir. Büyük bir olasılıkla sanatçının kadını ve arkasındaki kayalığı boyamış olduğu düşünülmektedir. Bu tamamlanamadan kalan resmi bitiren sanatçı, Tiziano'dur. Ressam manzarayı tam anlamıyla kurgulayıp, kumaşları eklemiş ve kadının ayaklarının dibine daha

sonra aşınma ve art arda gerçekleştirilen restorelerden dolayı kaybolacak olan bir Cupid yerleştirilmiştir. Resim yüzeyinde bulunan bazı noktalarda, sonraki tarihlere ait ve bilinmeyen bir üçüncü kişinin elinin izleri ortaya çıkmaktadır (Rynck, 2016, s.140).

Her zaman baharın yaşandığı bir bahçede ya da bir manzaranın içerisinde betimlenen, uyuyan Venüs motifi, Roma evlilik şiirlerinden çok iyi bilinmektedir. Bahsedilen bu şiirlerde Cupid, çıplak çocuk meleklerle çevrelenmiş bir şekilde uyumakta olan aşk tanrıçasını uyandırmak ve eyleme teşvik etmek için uğraşmaktadır. Venüs daha sonra şiirin adandığı evlilik törenine katılacak ve aşk süreci için yardım elini uzatacaktır. Giorgione'nin eserinin, böyle bir evlilik şiirinin görsel sunumu olması bu resmi sipariş veren kişinin kimliğini, 1507 yılında Morosina Pisani ile evlenen Jerenimo Marcelli olarak saptanmasına yardımcı olmaktadır (Rynck, 2016, s.141).

Giorgione'nin Venüs'ü rüya görüyor olabilir; eğer öyle ise onun hayalinin erotik olacağı düşünülmektedir. Bu düşünce sol elinin hareketinden açıkça ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak bu betimlemede de olduğu gibi açıkta kalan bir koltuk altı baştan çıkarma ile ilişkilendirilmektedir (Adams, 2014, s.301).

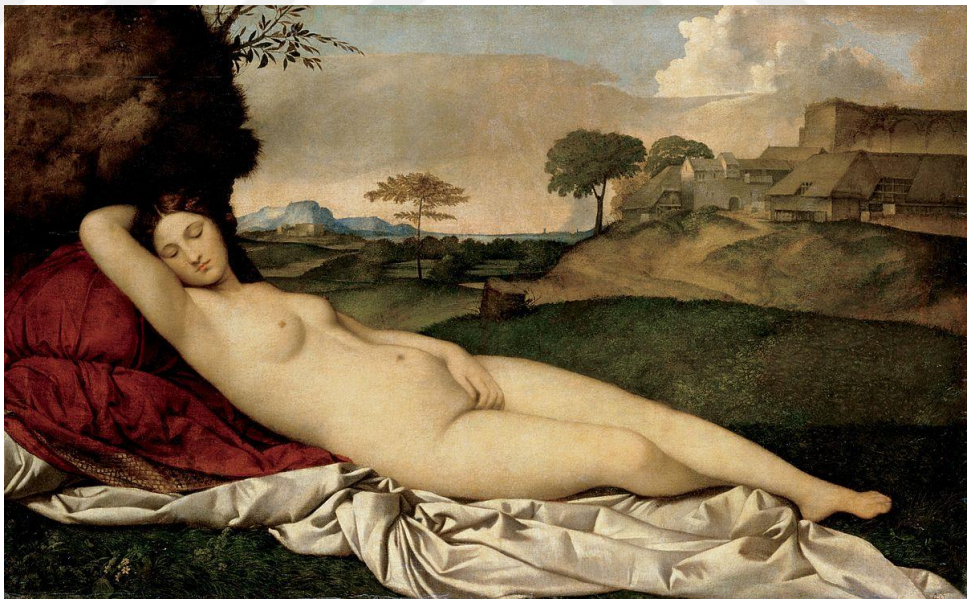

Şekil 8. Giorgione, Uyuyan Venüs, 1510, tuval üzerine yağlı boya, 108 x 175 cm, Staatliche Kunstsammlungen, Dresden, Almanya.

Lorenzo Lotto (1480-1556), bu eşsiz eserinde, kimseye benzemeyen tarzıyla, Venedik resminin en gözde konularından birini işleyip, esprili ve mizahi bir anlatımla aktarmaktadır. Yaramaz Cupid, doğurganlığı simgeleyen bir eylem olan defne çelengi ile

annesinin üzerine idrarını yapmaktadır. Bu eserin bir evlilik resmi olduğu bilinmektedir. Eski evlilik şiirlerinden esinlenildiği saptanmaktadır. Venüs'ün özelliklerinin bir gelinden alınmış olması mümkündür. Gözlemlenen detaylar tanrıça ve evlilikle alakalı olduğu düşünülmektedir. Sarmaşık, sadakatin sembolüdür. Gelinler mersin çelengi takıp, tütsü çardağı parfümler kullanmaktadırlar. Betimlenen yılanın, kıskançlığa karşı uyardığı düşünülen ifadeler arasındadır (www.metmuseum.org).

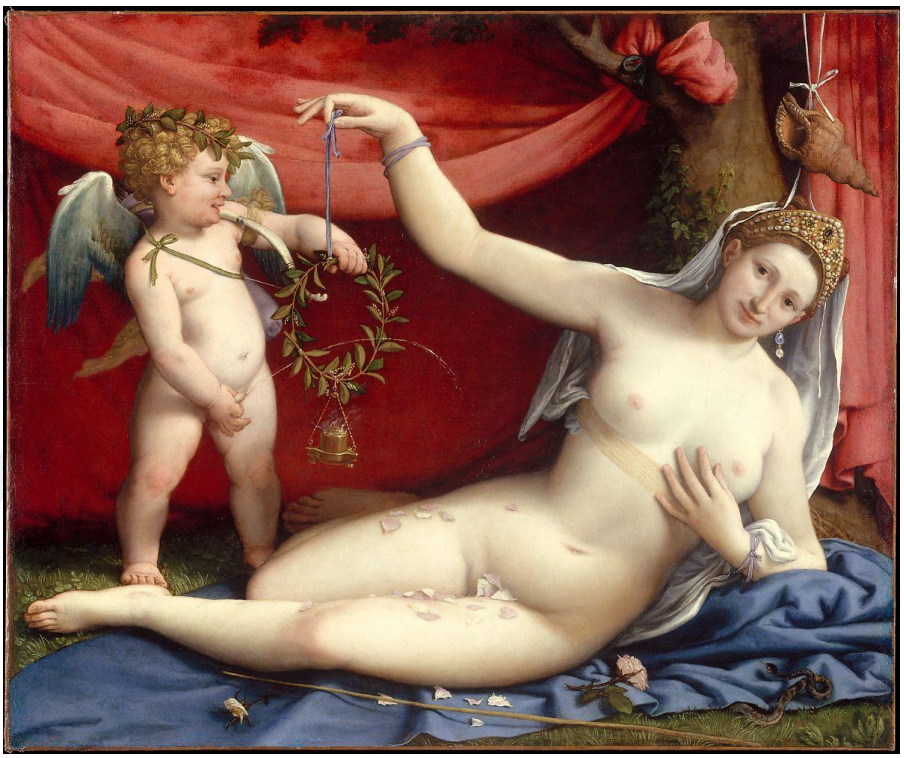

Şekil 9. Lorenzo Lotto, Venüs ve Aşk Tanrısı, 1520, tuval üzerine yağlıboya, 92 x 111 cm, Metropolitan Museum of Art, New York.

Rönesans matbaacılığının bir başyapıt niteliği taşıyan bu eser, ressam Raphael (1483-1520) ve büyük İtalyan oymacı Marcantonio Raimondi (1480-1534) arasındaki işbirliğinde oluşan zirveyi temsil etmektedir. Bu sahne, Giorgio Vasari'ye (1511-1574) göre, tüm Roma'yı hayrete düşüren, Raphael'in Marcantonio'nun gravürlemesi için özel olarak tasarladığı bir grup, ender kompozisyondan birisini oluşturmaktadır. Sanatçı asırlar boyunca gravürcüleri etkilediği, zengin tonlamaları oluşturmak için geliştirdiği tarama sistemlerini burada göstermektedir. Resimde aktarılan olay Truva Savaşı'nı ateşleyen kıvılcımdır. Paris, hangi tanrıçanın Hera, Athena veya Venüs en güzel olduğuna karar vermeye zorlanmaktadır. Yaşayan en güzel kadını, Truvalı Helen'in vaadi karşılığında altın elmayı Venüs'e taktim etmektedir.

Paris'in Kararı; yukarıda kanatlı bir şekilde tasvir edilip, zafer kazanmış olan Venüs, Hera ve Pallas Athena ile solda oturmaktadır. Üst kısımda ise at sırtında Castor ve Pollux'un önünde arabasındaki Güneş tasvir edilmiştir. Sağ alt tarafta ise iki nehir tanrısı ve üstünde Zeus, bir kartal, Ganymedes, Artemis ve Naiad bulunmaktadır (www.metmuseum.org).

Şekil 10. Marcantonio Raimondi, Paris'in Yargısı, 1510-20, gravür, 29,1 x 42,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York.

Raffaello'nun (1483-1520) Loggia di Psiche'deki resimli anlatımı, içeri girerken soldaki kısa kenarın köşelerinde başlar ve sağdaki köşeler boyunca ikinci kısa kenara ve ardından giriş kenarı boyunca devam ettiği bilinmektedir. Bu üçgen yüzeyler, sanatçılar için sorunlu bir formatı temsil ettiği bilinmektedir. Raffaello, bu zorluğu yeni ve şaşırtıcı yollarla çözmektedir. Resmin desteğinin biçimi ile figürlerin kompozisyonunun özellikle tesadüfi ve çeşitli şekillerde etkileşime girmesine sebep olmaktadır. Spandrel'de putti aracılığıyla karşılanan Psyche, cezası olan görevlerden birini Venüs'e bir gemi getirerek yerine getirmektedir (www.wga.hu).

Şekil 11. Raffaello Sanzio, Psyche Venüs'e Bir Gemi Getiriyor, 1517-18, fresk, Villa Farnesina, Roma.

Loggia kasasındaki bu ayrıntı Venüs, Demeter ve Hera'ya göstermektedir. Bu spandrelde üç tanrıça grubu bölünmektedir. Venüs bu gizli ilişkiden haberdar olmakta ve kız arkadaşlarından onu desteklemelerini istemektedir. Fakat Demeter ve Hera, onun gazabına ve ağıtlarına pek inanmamaktadırlar. Hayvanların ve böceklerin betimlemelerinin yanı sıra zengin meyve ve sebze çelenkleri Giovanni da Udine tarafından tasarlandığı saptanmaktadır. Bunlar o kadar titizlikle incelenmiştir ki, uzmanlar tasvir edilen her çeşidin belirli cinsini tanımlayabilmektedirler. Rönesans izleyicisinin keyif alacağı yenilikler arasında, yakın zamanda keşfedilen Yeni Dünya'dan mısır, kabak ve fasulye türleri de bulunmaktadır (www.wga.hu).

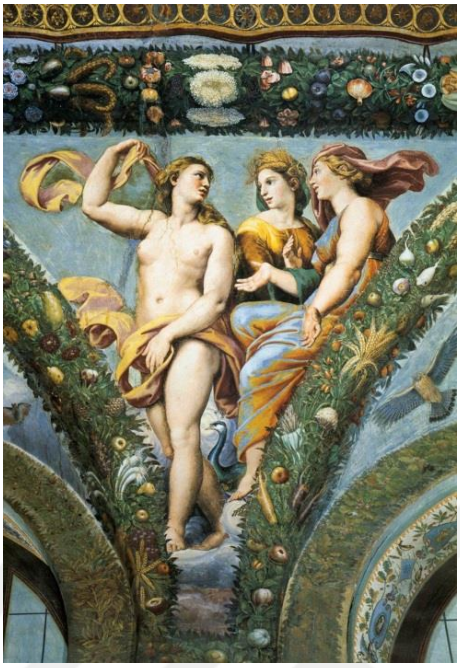

Şekil 12. Raffaello Sanzino, Venüs, Demeter ve Hera, 1517-18, fresk, Villa Farnesina, Roma.

Bu köşede ise barışçıl, masum bir güvercin gibi aktarılan Venüs, tanrıların babasına iltifat ve yakarışlarda bulunmaktadır. Hikâyenin ilk yarısı, burada uzun duvarın sonunda adil bir sonuca vardığı bilinmektedir (www.wga.hu).

Şekil 13. Raffaello Sanzio, Venüs ve Jupiter, 1517-18, fresk, Villa Farnesia, Roma.

Hikâyeye göre güzelliği sebebiyle Venüs'ün gazabına uğrayan Psykhe'yi bir dağa götürüp orada bırakmak için Cupid görevlendirilmektedir. Fakat Cupid'in Psykhe'ye âşık olup, gizlice geceleri görmeye başladığı aktarılmaktadır. Psykhe ona âşık olan kişinin kim olduğunu merak etmektedir. Bir gece uyuyan Cupid'in yanına lambayla yaklaşır ve Cupid'in kanatlarını görünce onun bir tanrı olduğunu anlamaktadır. Cupid durumu anlayınca kendisine güvenmediği için kızı terk eder. Psykhe umutsuzca Venüs'ten yardım istemektedir. Zaten tanrıça tarafından çok sevilmeyen kıza başarılması olanaksız birçok görev vermiştir. Venüs en sonunda her ikisine de üzülüp ve Zeus'tan evlenmeleri için izin istemektedir. Evlenebilmeleri için Psykhe'nin Olympos'a gelip ölümsüzlük iksiri içmesi gerekir. Her zaman Zeus'un emirlerini yerine getirmekle görevli Hermes, kızın Olympos'a gelişine refakat ettiği anlatılmaktadır. (İren Boynudelik, 2017, s.164).

Şekil 14. Raffaello Sanzio, Hermes Psykhe'yi Olympos'a Getiriyor, 1517-18, fresk, Villa Farnesina, Roma.

Tiziano'nun (1488/1490-1576) betimlediği bu görselde anlatılan karakterlerin net karşılığı, yıllardan beri tartışılmaktadır. Buna rağmen kutsal aşkın dünyasal yorumu ortaçağ sanatçıları tarafından sıkça işlenen bir konu başlığı olduğu bilinmektedir. Resmedilen iki kadın figürünün de Venüs'ün farklı görüntülerini aktardığı düşünülmektedir. Sol tarafta kendini gösteren Rönesans kıyafetleri giymiş, altın ve değerli mücevherlerle süslendiği görülmektedir. Başına mersin dalından taç takmış olarak tasvir edilen figür, dünyasal şeylerin, aşkın temsilini oluşturmaktadır. Çıplak Venüs, kısmen beyaz bir peştamalla örtülmüştür. Kırmızı drapelerin önünde silueti görülmektedir. Sol elinde ise kutsal aşkın

lambasını tutmaktadır. Bu davranışını tamamen görmezden gelen soylu görünüşlü Venüs'e yalvaran gözlerle bakmaktadır. Aralarında duran Cupid, havuzun suyu ile oynarken anlatılmaktadır. Taş işleme üzerine kusursuz bir şekilde çizilen arma Niccolo Aurelio'ya ait olduğuna ve resmin, Aurelio'nun düğününü kutlamak için yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Sanatçı özellikle narin bir ten ve parlak, gösterişli kumaşların üzerinde özenle durmaktadır. Betimlemenin koyu bir manzara olarak tasvir edilmesi, Tiziano'nun kadın zarafetinin duyarlı görüntüsüyle eşdeğer tutuğunu göstermektedir (Eroğlu, 2007, s.249).

Şekil 15. Tiziano, Kutsal ve Dünyevi Aşk, 1514, tuval üzerine yağlıboya, 118 x 279 cm, Galleria Borghese, Roma.

Tiziano'nun Camerino d'Alabastro'ya ilk katkısı, bir yıl önce Alfonso d'Este'nin bir Venüs'e Tapınma için görevlendirdiği ve Fra Bartolommeo'nun bir taslak sunduğu Fra Bartolommeo'nun Ekim 1517'de ölümü ile başlamaktadır. Nisan 1518'de Tiziano, büyük olasılıkla Fra Bartolommeo tarafından yapıldığı bilinen bir çizimle birlikte çalışmanın konusu ve formatı hakkında talimatlar almıştır. Ekim 1519'da Tiziano, resmini Ferrara'ya bizzat kendisi getirmektedir. Ridolfi'nin 1648'de açıkladığı gibi, Philostratus'tan ilham alan Venüs'e Tapınma, Tiziano'nun bir antika tablosunu tekrardan oluşturmaya yönelik ilk girişimidir (Avrupa'nın Tecavüzü onun sonuncusu olarak bilinmektedir), bu durum büyük bir olasılıkla onun sanata olan yoğun düşkünlüğünü açıklamaktadır. Eserde ağaçların arasında dolaşmak için gerekli alana sahip caddeler ve patikaları sarmalayan yumuşak bir çimenlik, üzerinde uyumak isteyenler için yatak gibi döşenmiş bir biçimde tasvir edilmektedir. Dalların uçlarından sarkan altından kırmızı ve sarı elmalar, resimdeki bütün aşk tanrısı topluluğunu, onları toplamak için davet etmektedir. Bu ekphrasis, belirli bir erotik ikna yeteneğine sahip olan ve Venüs ile ilişkilendirilen bir hayvan olan tavşan gibi bazı unsurların anlatımı ile devam eder ve onun kovalaması, favorilerinin sevgisini kazanmanın şiddetli bir

yöntemi haline gelmektedir. Ayna, perilerin onları aşk tanrılarının anneleri yaptıkları için Venüs'e sundukları armağanın bir parçası olduğu düşünülmektedir.

Tiziano, Venüs heykelinin beraberinde nimflerin (resimde Philostratus tarafından betimlenmiştir, ancak resimde değildir) dâhil edilmesi gibi Fra Bartolommeo'nun bir dizi fikrine sadık kalınmıştır, ancak Floransalı sanatçının özellikle eksenel çizgisini terk etmektedir. Kompozisyon heykelin çevresinde bir piramit olarak tasarlanmaktadır. Sanatçı heykeli bir yanda kemerli bir kayanın altına yerleştirmiştir ve ilgi odağını tanrıçadan aşk tanrılarına kaydırıp manzaraya daha yoğun bir vurgu yapmaktadır. Bu hareketi ile doğanın doğurganlığını kutlama havasına daha da yaklaştığı düşünülmektedir (www.museodelprado.es).

Şekil 16. Tiziano, Venüs'ün İbadeti, 1516-1518, tuval üzerine yağlıboya, 172 x 175 cm, Museo del Prado, Madrid.

Tiziano'nun bu resimde betimlemiş olduğu Venüs'ü neredeyse tuvalin tamamını kaplamaktadır. Suyun üzerinde ağır ağır yüzmekte olan küçük kabuk, güzel ve çıplak olarak tasvir edilmiş kadını aşk tanrıçası olarak tanımlamaktadır. Tiziano, saçlarıyla oynayarak büken tanrıçayı, klasik heykellerden esinlenilen bu duruşu ve antik Yunanistan'ın en ünlü

ressamı Apelles'in bir tablosunun anlatımını göstermektedir. Tiziano'nun Venüs'ü antik çağ sanatıyla rekabet edebileceğini ve ideali gerçek gibi gösterebileceğini kanıtlamaktadır (www.nationalgalleries.org).

Şekil 17. Tiziano, Venüs Anodyomene, 1520, tuval üzerine yağlıboya, 57,6 x 75,8 cm, Scottish National Gallery, Edinburgh.

Resimde anlatılan Vesta (Hestia), karakteri ocak, yuva ve ailenin bakire tanrıçası olarak açıklanıp, betimlenmektedir. Mitolojiye göre babası tanrı Kronos, annesi ise ocağın ve ailenin tanrıçası Ops olarak anlatılmaktadır. Kutsal alevin onun gizemli varlığı olarak açıklanmıştır. Roma mitolojisinde çok kutsal, saygıdeğer bir yere sahiptir (tr.wikipedia.org).

Hymenaios veya Hymen düğün tanrısı olarak bilinmektedir. Apollon ve bir nympha'nın, ya da Dionysos'la Venüs'ün oğlu olduğu düşünülmektedir. Düğünlerde hazır bulunmakta olan bu tanrı, lirik şiirin başka bir türü olan düğün şarkılarında da anılmaktadır. Genellikle Hymenaios elinde düğün meşalesi, kaval ve gül çelenkleri ile anlatılmaktadır (Erhat, 2020, s.148).

Şekil 18. Tiziano, Venüs ve Mars Birliği'nin Koruyucuları ve Danışmanları Olarak Vesta ve Hymen ile Evlilik, 1532, tuval üzerine yağlıboya, 107 x 123 cm, Louvre, Paris.

Giorgione'nin atölyesinde yetişmiş olan Tiziano'nun (1477-1576), Urbino Venüsü olarak bilinen eseri, urbino Dükü Francesco Maria della Rovere'nin oğlu, Guidobaldo della rovere'nin isteği üzerine yapılan bir eser olarak sunulmaktadır. Guidobaldo della Rovere babasının Venedik'teki elçisine bir mektup yazarak, Tiziano'dan talep edeceği iki resim için aracılık yapmasını istemektedir. Dükün oğlunun istediği resimlerden birinin kendi portresi, diğerinin ise Urbino Venüs'ü olduğu aktarılmaktadır (Öndin, 2016, 271-272).

Fazlası ile erotik olan bu resim, kıpkırmızı bir yatağı serilip kırış kırış olmuş beyaz çarşafın üzerinde uzanan çıplak bir kadını göstermektedir. Kadının uzun kızıl saçları boynuna dolanmıştır. Narin bir şekilde kalçalarının üzerine koyduğu eli cinsel organını kısmen örtmektedir. Kadın karakterin ayağının az ötesinde küçük bir köpek kıvrılıp yatmaktadır. Arka planda ise iki kadın bir sandığın içine bakınarak kıyafetleri toplamaktadır. Sanat tarihinde çıplak kadın resmi (nü) diye anılan eski bir geleneğin parçası olan bu kışkırtıcı eser, yüzlerce yıl sonra bile sanatçıları etkilemektir. Manet'nin benzer ölçülerdeki cesur Olympia (1863) adlı tablosu, Urbino Venüs'ünden esinlenilerek ortaya çıktığı düşünülmektedir (Dickerson, 2018, s.158). Eserde, bedeninin dolgunluğu ve sıcaklığının tadını çıkaran bu kadın betimlemesi, büyük bir aşk şiiri gibi yükseltilip,

erotik deneyimlerin kutlaması olarak anlatılmaktadır (Fleming & Honour, 2016, s.491). Ressam Venüs'ü tanrısal boyuttan uzaklaştırmaktadır. Sanatçı bu eserinde genellikle Venüs'ün yanında kullanılan simgelerini olay örgüsüne eklediği halde (güller, mersin ağacı, uyuyan köpek) ana karakterin mitolojik bir figür olmadığı düşünülmektedir (Eroğlu, 2007, s.250). Sadakati sembolize ettiği kanıksanan köpek figürünün sanki sadakatsizliği vurgulamak istediği için uyuduğu varsayılmaktadır (Tetikci, 2015, s.45). Resmin arka planında bulunan elbise sandığı "cassone" Venedik kültürüne özgü bir obje olduğu düşünülmektedir. Üzerlerine genellikle resimler yapılır ve hatta Tiziano'nun bile gençlik yıllarında bu tarz sandıkları boyadığı bilinmektedir.

Venüs karakteri ulaşılamaz, görkemli bir tanrıça olmaktan ziyade, cinsel çağrışımlar oluşturan ifadesi ile genç bir kadını sunmaktadır. Davetkâr bakışları seyircisi ile doğrudan bir kontak kurmakta ve böylece aradaki mesafeyi azalttığı düşünülmektedir (Kara, 2009, s.41).

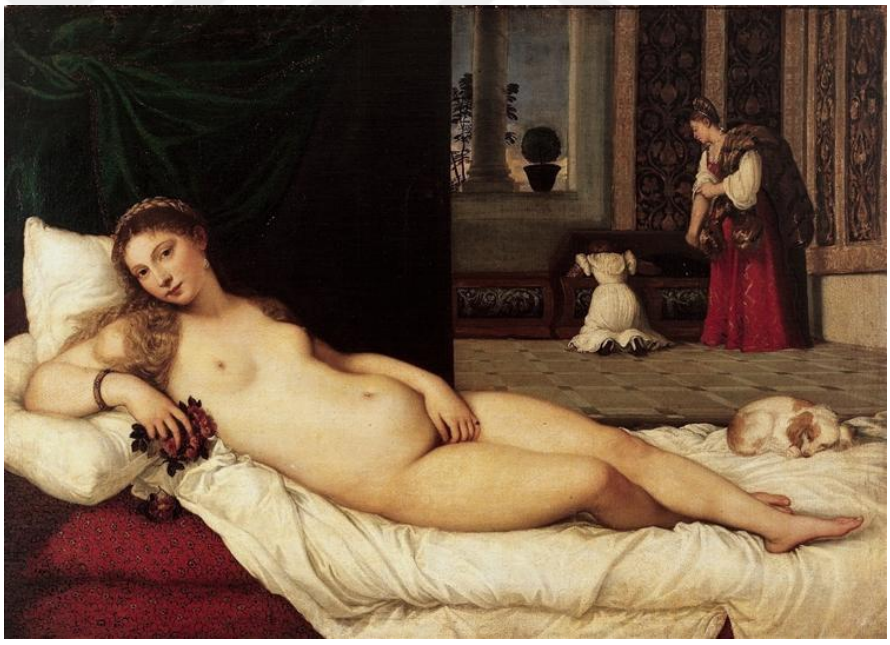

Şekil 19. Tiziano, Urbino Venüs'ü, 1538, tuval üzerine yağlıboya, 119 x 165 cm, Galleria degli Uffizi, Floransa.

Bir seri halinde oluşturup, Venüs'ü konu alan bu eserler tek bir müşteri için yapılmadıkları ve birlikte gösterilmek üzere tasarlanmadıkları için homojen bir grup olarak yer almamaktadırlar. Bu konudaki beş resim, bir fikrin varyasyonlarını oluşturmaktadır. Venedik terra fermasındaki bir villada yer almakta olan bu resimler, büyük bir pencerenin önünde uzanmış Venüs'ü tasvir etmektedirler. Ayaklarının ucunda bir orgcu ya da bir lavtacı

enstürmanlarını çalarken, bir yandan da bir gazlı bezle hafifçe gizlenmiş tanrıçayı çıplaklığıyla seyrediyor olarak tasvir edilmektedir. Prado'da olmayan üç versiyonun da ise kasık bölgesini kapsamaktadır. Bir küçük köpeği ya da bir aşk tanrısının varlığıyla dikkati dağılarak başka tarafa bakıyor olarak gösterilmektedir.

Venüs'ün bir müzisyen ile betimlendiği resimler çeşitli yorumlara konu olmaktadır. Bazı sanat tarihçileri için derin bir anlamı olmayan açıkça erotik eserlerdir. Sembolik içeriğe sahip olmaları ve güzellik hakkında bilgi edinmenin araçları olarak görme ve işitme ile Neo-Platoncu bir perspektiften duyuların alegorileri olarak yorumlanmaktadır. Tiziano'nun stüdyosunda ticari mantığı göz önünde bulundurmadan tüm bu resimleri tamamen aynı şekilde değerlendirmek doğru bulunmamaktadır. Bu eser, evlilik bağlamında yapıldığı saptanmaktadır. Resimdeki kadın karakterin sağ elinde net olarak gösterilen bir alyans bulunmaktadır. Cupid'in yanında eşlik etmediği için Venüs olarak tanımlayacak hiçbir özelliği yoktur. Bahçede anlatılan karakterler (Tiziano'nun Dolce için yaptığı mutlu bir evliliğin metaforu), burada evlilikle ilgili bir anlam kazanmaktadır. Köpek sadakate, eşek sonsuz aşka ve tavus kuşu doğurganlığa atıfta bulunmaktadır.

Resmin üzerinde yapılan teknik bir analizde, Venüs ve Müziğin asal durumunu doğrulanmaktadır. X-radyografları, Tiziano'nun resmi oluştururken yaptığı değişiklikleri yeniden yapılandırmamıza izin vermektedir. Kadın yatakta terkedilmiş, bakışları müzisyeninkiyle buluştuğunda, ilk fikri çok daha cüretkâr olarak yorumlanmaktadır. Müşteri ya da sanatçının kendisi böyle bir pozu çok kışkırtıcı bulmuş olmalı ve kadının kafasını, eklenen bir küçük köpeğine çevirerek değiştirdiği bilinmektedir (www.museodelprado).

Şekil 20. Tiziano, Venüs, Organist ve Küçük Köpek, 1550, tuval üzerine yağlıboya, 22 x 136 cm, Museo del Prado, Madrid.

Eser'de Tiziano'nun anlatmakta olduğu aşk ve güzellik tanrıçası, dokunma hissini çağrıştırmaktadır. Sanatçı, kızarmış yanaklarının bu kadar belirgin anlatılması, izleyiciye tam anlamı ile hissettirmektedir. Etin, mücevherlerin, kumaşın ve kürkün dokuları zarif ve detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Aynada bir aşk tanrısı Venüs'e tutunurken resmedilmektedir.

Bu eser, Tiziano ve atölyesi tarafından en az 30 varyantta yürütülen bir kompozisyonun hayatta kalmayı başaran en iyi versiyonu olarak bilinmektedir. Tiziano'nun bu kadar yüksek kalitede bir resmini, uzun süre elinde tutmasının belli bir sebebinin olup olmadığı bilinmemektedir. Sanatçının bu betimlemesi, çalışanlar ve onu ziyaret eden kimseler için ilham kaynağı olduğu düşünülmektedir (www.nga.gov).

Şekil 21. Tiziano, Aynanın Önünde Venüs, 1553-1554, tuval üzerine yağlıboya, 105,5 x 124,5 cm, National Gallery of Art, Washington.

Tiziano, Venüs ve Adonis'in hikâyesini görsele dökmek için Adonis'i Venüs'ün durdurmaya çalışan bir avcı olarak betimlemektedir. Venüs, Adonis'e sarılmak isteyip, ava

çıkmaması için ona yalvarırken gösterilmiştir. Adonis'in iki av köpeği ve Venüs'ün yanında oğlu Cupid bulunmaktadır (Woodford, 2018, s.145).

Bu eserler sayısız kopya için model olma görevi görmektedir. Tiziano'nun, kaybolmuş, fakat yapılan kopyalamalardan bilinen ilk Venüs ve Adonis'i 1520'lerin sonunda yapıldığı bilinmektedir. Sanatçıyı mitolojiyle tanıştıran Camerino d'Alabastro'daki tecrübelerinden sonra Tiziano, Ovid'de veya başka herhangi bir klasik veya çağdaş kaynakta izah edilmeyen bir sahneyi gözünde canlandırılmaktadır. Adonis'in kendisini Venüs'ün kucağından çekerken betimlenmesi, Tiziano'nun, 1584'te Raffaello Borghini'nin ayıplanmasına sebep olan kanonik kaynaklardan sapması, tarihçileri alternatif edebi kaynaklar aramaya yönlendirmektedir.

Tiziano bu temayı yirmi yıl sonra çeşitli tuvallerinde tekrar ele almaktadır. Bunlardan biri Museo del Prado'ya ait eser için çıkış noktası oluşturmuştur. 1554 yılında yapılan bu resimde Tiziano, Danaë (Wellington Koleksiyonu) ve Venüs ve Adonis eserleriyle bağlantılı olarak, tanrıçayı bize sırtı dönük bir formda heykel olarak sunmaktadır.

Prado'da, Venüs ve Adonis'in statüsü, konunun önceki uyarlamalarının arkasından gelen kompozisyonundan ziyade, diğer uyarlamalardan çok daha değerli olan uygulama niteliğine dayanmaktadır. Bu yargı teknik argümanlar ile desteklenmektedir. Kızılötesi reflektogram, Tiziano'nun, Philip'in Venüs ve Adonis'i için Moskova tablosundan (1542-1546) ayrıldığı açıkça görülmektedir. İki insan betimlemesi ve kompozisyonun ana ögeleri, izlerle yerleştirilmiştir ve bu izler, Moskova resminin yüzeyi ile tam olarak örtüşmektedir. Her zaman olduğu gibi Tiziano, Philip'in resminde bazı ufak değişiklik ve düzenlemeler yaptır. X-radyografisi, Adonis'in av mızrağının farklı bir konumunu ortaya çıkartmaktadır. Eserde en dikkat çekici nokta çifttin, özellikle Venüs'ün profili ve Adonis'in gövdesinde görülmektedir. Bunun sebebi, Venüs ve Adonis'in yüzeyinin, gökyüzünün bazı bölümlerinde görüldüğü gibi, hazırlığın görülebildiği çok ince boya katmanları ile yapılmış olmasıdır. Bu, Museo del Prado'daki çağdaş Gloria'da keşfedilen bir etki olduğu saptanmaktadır.

Venüs ve Adonis'in erotizmi cinsel bir eylemi betimlememesine rağmen, eserinde erotik anlatımların olduğu düşünülmektedir. Bu etkiyi güçlü kılan noktalardan biri, kadın anatomisinin, erkek çağdaşlarını en çok heyecanlandıran kısmı olan Venüs'ün kalçalarıdır. Aynı zamanda bir kadının sevgilisini dizginlemek için gösterdiği umutsuz çabayı baştan çıkarıcı bir kucaklamayla birleştiren bir harekette inisiyatif aldığı poesie dizisindeki tek olay olduğu bilinmektedir (www.museodelprado.es).

Şekil 22. Tiziano, Venüs ve Adonis, 1553-1554, tuval üzerine yağlıboya, 186 x 207 cm, Museo del Prado, Madrid.

Eski envanterlerde, bu resimdeki karakterler ya Üç Güzeller ya da Venüs ve iki peri olarak anlatılmaktadır. Resim, Venüs'ün gözlerini bağlayan küçük aşk tanrısı Cupid'i ve Cupid'in yayı ve oklarını getiren iki periyi betimlemektedir. Eser, Cupid'in kör gücünü çağrıştırmaktadır. Annesi, kozmik tanrı, onu gözlerini bağlarken tasvir edilmektedir. Erkek kardeşi, perinin kucağında bulunan çok sayıdaki ölümcül aşk oklarını (aşk bakışları için bir metafor) gözlemlemeye kararlı görünmektedir.

Resmin tamamı, özellikle gökyüzünün rengi ile net olarak anlatılan yoğun altın kırmızısı gölgeyle kaplanmaktadır. Renk şeması, mavi ve yeşilin az kullanımı ile bütünleşmektedir. Betimlenen sahne, neşeli mitolojik özneye ve bu dönemde yapıldığı görülen, hüzünlü ve dalgın ifadelerde ve ateşli gökyüzünün yoğun renklerinde açıkça görülen gerilimi anlatmaktadır.

Tiziano'nun muazzam resimsel tekniği, hızlı fırça darbeleri, yakından bakıldığında formları bozuyor gibi görünse de, uzaktan muhteşem bir modelleme oluşturduğunu göstermektedir. Arka plan ile figürler, Venedik renk uyumunda harmanlanmış kromatik bir doku oluşturmaktadır (www.wga.hu).

Bu betimleme mitolojik bir alegori sunsa da, Venüs boyandığı zamanın modasıyla yakından ilgili bir kostüm ve aksesuarlar ile tasvir edilmiştir. İki aşk tanrısı, her ikisi de

Venüs'ün oğulları olan Cupid ve Anteros'u temsil ettiği düşünülmektedir. Fakat aşkın zıt yönlerini anlatan sembollerle betimlenmektedirler. Kör ve şehvetli ile açık görüşlü ve erdemli olarak izleyici karşısına çıkmaktadırlar. Bu bağlamda, bilim adamları Venüs'ü evlilik sevgisini ve evlilik iffetini denetleyen bir tanrı olarak yorumlamaktadırlar. Bu, eserin bir evliliği kutlamak için yapılmış olduğu düşünülmektedir.

Resmin tamamlandıktan sonra bir noktada sağ tarafı kesilmiştir. Sağ üst taraftaki bedensiz kol, orada ne anlatıldığına dair bir ipucu oluşturmaktadır. Kompozisyonun, Roma Galleria Borghese'deki Tiziano'nun Gözleri Bağlayan Venüs Aşk Tanrısı'nın sol tarafına çok yakın olduğu saptanmaktadır. Bu resmin sağ tarafında, iki peri Venüs'e ve aşk tanrılarına doğru eğilmektedir. Borghese resminin bir x-radyografisi, başlangıçta soldaki Venüs grubu ile sağdaki periler arasında üçüncü bir figürün tasarlandığını ortaya çıkartmaktadır (www.nga.gov).

Şekil 23. Tiziano, Venüs'ün Gözlerini Bağlayan Aşk Tanrısı, 1565, tuval üzerine yağlıboya, 118 x 185 cm, Galleria Borghese, Roma.

Frans Floris (1517-1570) bu eserinde zafer tanrıçası Nike, Venüs'ün zaferini kutlamak için ona defne yapraklarından bir taç yaparken anlatılmaktadır. Nehir tanrısı Skamandros, deniz kaplumbağalarının taşıdığı bir lahit üzerinde tasvir edilmiştir. Geleneksel anlatımlarda kullanılan içinden su akan amforaysa lahit üzerindeki kabartmalarda görülmektedir. Yarışmanın galip geleni Venüs, Paris'ten altın elmayı alırken gösterilmektedir. Ayaklarının ucunda elinde oku ile Cupid uzanmaktadır. Miğferi, kargısı ve ayakları dibinde duran kalkanı ile Athena ve elini onun omzuna koymuş olan Hera

görülmektedir. Bulutların arasındaki bu kalabalık Olympos tanrıları ya da olayın başlamasına neden olan Peleus ve Thetis'in düğününe katılanlar olduğu düşünülmektedir. Resmin en uzak noktasında, yarışmayı ve kararı Olympos'tan izleyen Zeus betimlenmesi bulunmaktadır (İren Boynudelik, 2017, s.191).

Şekil 24. Frans Floris, Paris'in Seçimi, 1548, meşe üzerine yağlıboya, 120 x 160 cm, Staatliche Museen, Kassel.

Annibale Carracci (1560-1609) bu fresk çalışmasında da olduğu gibi Venüs ve Anchises betimlemeleri genellikle Tanrıçanın bir yatakta oturup, Anchises'in onun sandaletini çıkartırken tasvir edilmeleridir. Cupid bu eserde de olduğu gibi genellikle izleyici karşısında bulunmaktadır. Bu beraberliğin ürünü ise oğulları Aeneas'tır (Hall, 1974, s.320).

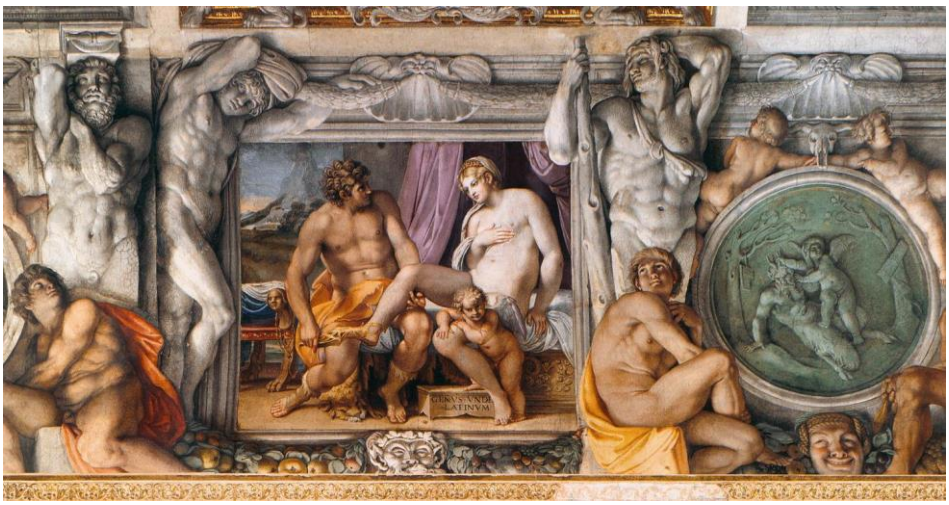

Şekil 25. Annibale Carracci, Venüs ve Anchises, 1597-1602, fresk, Galleria Farnese, Palazzo Farnese, Roma.

4.3. Kuzey Rönesans Dönemi Venüs Konulu Resimler

Alman ressam, matematikçi ve matbaacı Albrecht Dürer (1471-1528) Rönesans döneminin en tanınmış isimlerinden birisi olduğu bilinmektedir. Sanatçı'nın baskıları henüz yirmili yaşlarında Avrupa'da bilinmektedir. O dönemden beri geleneksel olarak Kuzey Rönesans'ın en büyük sanatçılarından biri olarak kabul edilmektedir.

Sanatçı bu eserinde ise Yunan Mitolojisinin önemli kadın karakterlerinden olan Venüs'ü suyun içerisinde bir yunus'un sırtında tasvir etmektedir. Aynı zamanda yunus Venüs'ün atribüleri arasında bulunmaktadır. Venüs'ün üst tarafında oğlu Aşk Tanrı'sı Cupid gözleri bağlı bir şekilde resmedilmiştir. Sanatının bu çalışmasını eskiz olarak oluşturduğu saptanmaktadır. Resimde anlatılan Venüs karakteri, alışık olunanın dışında kısa saçlı olarak tasarlanmıştır. Esere adını veren yunus figürünün baş kısmı bir kuşu anımsatmaktadır.

Şekil 26. Albrecht Dürer, Bir Yunus Üzerinde Venüs, 1503, eskiz, Albertina, Viyana.

Alman Rönesans ressamı ve matbaacısı olarak anılan Lucas Cranach the Elder (1472-1553) sanat yaşantısı boyunca mitolojiden ve dinden alınan çıplak konuları resmettiği bilinmektedir. Bu eserinde, aşk tanrısı Cupid, aşk tanrıçası olan annesi Venüs'e şikâyette

bulunurken yorumlamaktadır. Küçük aşk tanrısı arıların kovanından bir petek çalarken sokulduğunu anlatmaktadır. Venüs, ona bu kadar küçük bir olayın nasıl bu denli acı verebileceğini sorgulayıp, Cupid'in aşk oklarını fırlatıp sebep olduğu acının daha can acıtıcı olduğunu ve bir arı sokmasından çok daha uzun sürdüğünü belirtmektedir.

Konu, antik Yunan yazar Theocritus'un (Petek Hırsızı) adlı şiirine dayanmaktadır. Bu ahlak dersi veren şiir, Cranach'ın hareket ettiği hümanist ortamlarda popülerdi ve ondan gelen satırlar, resmin üst tarafında gökyüzünde Latince olarak belirtilmektedir. Bu yazıt şu şekilde tercüme edilmektedir: 'Genç Aşk Tanrısı, bir arı hırsızın parmağını soktuğunda kovandan bal çalıyordu. Bizim için de öyle: Aradığımız kısacık ve geçici zevk, hüzünle karışır ve bize acı verir.'

Venüs kompozisyonun ana merkezinde durmaktadır, boynundaki altın mücevherli gerdanlık, zincir ve başında devekuşu tüyleri olan geniş kenarlı kırmızı kadife şapka haricinde çıplak bir şekilde betimlenmektedir. Şapkanın altında altın bir saç filesi görülmektedir. Takıları ve şapkası, Cranach'ın çalıştığı Sakson sarayının modasını yansıtmaktadır. İncil tarihinden veya klasik mitolojiden kadın karakterlerini rutin olarak çağdaş aksesuarlarla giydirmektedir. Cupid, az evvel çalmış olduğu peteği tutarak Venüs'ün yanında durur bir şekilde tasvir edilmektedir. Arılar yüzünün etrafında vızır vızır vızıldamakta ve ağaçtaki delikten daha da fazlası çıkmaktadır. Elini alnına doğru götürmekte ve annesine sızlanırken pekiyi görünmemektedir.

Venüs'ün vücudu ince bir üç çeyrek açıyla döndürülüp, bir ağaç dalının üzerinden geçerken sol bacağı dizinden bükülmektedir. Arka tarafında bulunan elma ağacından bir dal almak için uzanırken resmedilmektedir. Eski Ahit'in baştan çıkarıcı kadın olarak anlatılan Havva'yı çağrıştırdığı düşünülmektedir. Uzatılmış pozu, üst vücudunu seyirciye açmakta ve uzun uzuvlarını ve siluetinin kıvrımlarını vurgulanmaktadır. Soluk teni, orman fonunun karanlık arka planına karşı aydınlanmakta ve pürüzsüz porselen gibi yorumlanmış teni, ağacın sert kabuğu ile zıtlık oluşturmaktadır. Cranach, kadın çıplaklığını sıklıkla bu ifade ile görsele dökmektedir; weibemacht teması (kadınların erkekler üzerindeki gücü) 16. yüzyılda Almanya'da son derece popüler bir betimleme tarzını oluşturmaktadır. Cranach'ın erotik tanrıça tasviri, hem aşkın acıları hakkında bir uyarısı hem de başlı başına bir ayartmayı anlatmaktadır.

Venüs ve Cupid'in arkasında bulunan ormanın yoğunluğu, uzaktaki açık su genişliğiyle zıtlık oluşturmaktadır. Gölün diğer kısmında, bir kara çıkıntısından kale ile

taçlandırılmış bir kaya belirmektedir. Sanatçı detaylara çok önem vermektedir. Evlerin ve kuğuların sudaki narin yansımalarını ve tepeden aşağı yürümekte olan iki minik figür betimlemesi bunun örneğini oluşturmaktadır. Sanatçının amblemi, Venüs'ün yükseltilmiş ayağı tarafından bir kaya yüzeyinde görülmektedir. Cranach, 1508'de Friedrich tarafından kendi arması verildikten sonra, başında taç ve ağzında bir yüzük olan kanatlı bir yılan olan bu imzayı benimsemektedir (www.nationalgallery.org).

Şekil 27. Lucas Cranach the Elder, Venüs'e Şikâyet Eden Aşk Tanrısı, 1526-27, ahşap üzerine yağlıboya, 55 x 81 cm, National Gallery, Londra.

Betimlenmiş olan sahneyi benzerlerinden daha farklı bir şekilde yorumlayan sanatçı, diğer resimlerinde de görmeye alışık olduğumuz gibi kadın figürlerini, başlarında süslü şapkalar, değerli taşlarla bezenmiş süslü başlıklar ve boyunlarında büyük gerdanlıklarla tasvir edilmektedir. Sanatçı, resmin ön planına yerleştirdiği ve yüzeyi diyagonal olarak çevreleyen bir ağacın altına olayın kahramanlarını, arka planda ise bir liman şehri ve tepesinde olasılıkla bir manastır yapısı olan kayalıkları yerleştirmektedir. Ağacın sol kısmının alt bölümünde ise beyaz bir at ve üstteki bulutlar arasında da yayını germiş, okunu fırlatmak üzere beklemekte olan Cupid karakteri görülmektedir.

Yarışmaya katılan üç güzel tanrıçayı hiçbir atribülerini kullanmadan yorumlamış olan Cranach, ağacın altına da rahat bir şekilde uzanmış olan karar verici çoban Paris'i son derece süslü, zırhlı ve tüylü bir şapka ile gösterilmiştir. Üzerinde bulunan giysileriyle onu çoban değil de daha çok bir prens gibi betimlemektedir. Görselde Paris'in arkasındaki beyaz at da bir prens'e yakışacak biçimde görkemli ve süslü olarak anlatılmaktadır. Kadınların duruşları adeta farklı pozisyonlarda beden çalışmaları gibi, yandan, önden ve arkadan tasvir edilmektedir. İçlerinden birisi doğrudan Paris'e bakmakta ve onunla konuşmaktadır. Büyük olasılıkla vaadini dile getirmektedir.

Üç figürden, ortada kırmızı şapkalı olanın, gökyüzünde bulunan Cupid'e işaret ediyor olması onun tanrıça Venüs olduğunu düşünülmesine sebep olmaktadır. Sahnede bulunması gereken bir diğer önemli figür de haberci tanrı Hermes'tir. Eserde oldukça yaşlı, dönem için bile hayli iddialı kıyafetler içerisinde gösterilmiştir. Kadınlara bakarken ise elindeki cam küreyi Paris'e uzatmaktadır. Atribülerinden sadece kanatlı şapkasına referans olacak şekilde muhtemelen hayali iki kuşun başına yerleştirildiği, adeta fantastik bir karakter gibi gösterilmektedir. Arka planda gösterilmiş olan nehir kenarındaki liman kenti de Cranach'ın saray ressamı olarak anıldığı Saksonya Eyaleti'nde Elbe Nehri kıyısında bulunan Wittenberg olduğu düşünülmektedir (İren Boynudelik, 2017, s.188).

Şekil 28. Lucas Cranach the Elder, Paris'in Yargısı, 1528, ahşap üzerine yağlıboya, 71 x 102 cm, Metropolitan Museum of Art, New York.

Mabuse olarak da anılan Jan Gossaert (1478-1532) Hollanda ve Flaman Rönesans resminin önde gelen ressamlarında biri olduğu bilinmektedir. Dini konuların yanı sıra poltre ve çıplak betimlemeleri ile mitolojik konularda eserler verdiği bilinmektedir. Bu eseri ise inci işlemelerle bezenmiş bir bone ve inci altın kolye ile süslenmiş güzel bir genç kadının, aynada kendini beğenerek gösterildiği bir betimlemedir. Figürün bütün vasıfları, tuvaletinde Venüs'ün bilinen özellikleridir. Antik semaver, Mars'ın miğferi ve Cupid'in taş platformda titreyen yayı ve okları bu temsili klasik mitoloji alanında gözler önüne serilmektedir. 17. yüzyıldan bu yana, ayakta durmakta olan figür Vanitas olarak tanımlanmaktadır. Gossaert'ın figürünün heykelsi yönleri, eseri Riccio'nun Venüs'ü gibi kuzey İtalyan heykel türleriyle ilişkilendirmektedir (www.wga.com).

Şekil 29. Jan Gossaert (Mabuse), Venüs ve Ayna, 1521, panel üzerine yağlıboya, 30 x 59 cm, Pinacoteca dell'Accademia dei Concordi, Rovigo.

Alman Rönesans sanatçısı Hans Holbein (1497-1543) titiz bir doğalcılıkla çalışmalarını ortaya koyduğu bilinmektedir. Bu eserinde de yeşil bir perdenin önünde ve alçak bir korkuluğun arka tarafında otururken tasvir edilen Venüs, izleyiciye net bir jest ve içten bir bakışla sunulmaktadır. Kucağında betimlenen karakter, elinde aşkın okunu tutamakta olup, korkuluklara tırmanmaya çalışırken gösterilen Cupid'in küçük, çıplak bir betimlemesi olduğu varsayılmaktadır.

Holbein'in mitolojik tablolarının en eskisi olan bu resmi kim tarafından sipariş verildiği bilinmemektedir. İlk olarak 1578'de kuzeni Franz Rechburger'den hediye olarak alan Basilius Amerbach'ın (1533-1591) elinde olduğu düşünülmektedir. Amerbach envanterin de Venüs ve Lais'in bulunduğu panellerin aslında Offenburg ailesinden bir kadının portreleri olduğunu belirtmektedir. Bunun beraberinde, Holbein bir poltre betimlemesinde yararlanmış olsa bile, modelini artık gerçek bir poltre olarak kabul edilemeyecek kadar idealleştirmektedir (www.wga.hu).

Şekil 30. Genç Hans Hobein, Venüs ve Cupid, 1524-25, ıhlamur ağacı üzerine yağlı boya, 26 x 35 cm, Öffentliche Kunstsammlung, Basel.

Kuzey Rönesans'ının önde gelen Hollandalı temsilcilerinden Joachim Wtewael (1566-1638) bu eserinde Venüs'ü gizli ilişkisini ifşa ettiği için Apollon'u cezalandırken ve Babil

Kralı'nın kızına çaresiz âşık olmasını sağlarken anlatmaktadır. Okunu, başındaki ışık huzmesiyle görünen ve âşıkların yatağının perdesini açan Apollon'a doğrultmuş Cupid bu aşkı simgelemektedir. Moira, denilen üç kader tanrıçasından, insanların yaşam damarlarını kesen Antropos'un simgesi olan makas masanın üzerinde bulunmaktadır. Lazımlık, kadınsı cinsellik ve doğurganlığın sembolü olarak tasvir edilmektedir. Eserde, sanatçı Hephaistos'u işlediği, demir ağını yaparken betimlemektedir. Aldatılan koca Hephaistos kendi ördüğü demir ağı âşıkların üzerine atmak üzereyken gösterilmektedir. Bakire tanrıça Artemis'in yasak bir ilişkinin ortaya çıkartıldığı bir ortamda bulunması anlamlı bulunmaktadır. Tırpanla gösterilen Zaman Alegorisi'dir. Şimşek demeti ve kutsal kartalı ile Zeus resmin üst kısmında görsele dökülmektedir (İren Boynudelik, 2017, s.116).

Wtewael'in döneminde bunun gibi olaylar ahlaki bir boyutta yorumlanmaktadır. Zina ilişkisinin yakalanması Tanrı'nın her şeyi gören gözünü ve günahın onun tarafından cezalandırılmasını temsil etmektedir. Bu günah ne kadar saklanmış olursa olsun ortaya çıkartılmıştır. Wtewael bu hikâyeyi olabildiğince neşeli bir sahneye çevirip yorumlamaktadır. Komik erotizm, o dönemin edebiyatında da kendine yer bulmaktadır (Rynck, 2016, s.219).

Rönesans dönemi sanat eserlerinde işlenen en popüler konulardan birisi Mars ve baştan çıkarıcı doğurganlık tanrıçası Venüs'tür. Konu alınana bu iki karakter erkeklik ve kadınlık, saldırganlık ve edilgenlik gibi hem tezat hem de bir o kadar alakalı unsurları sembolize etmektedir. Bu unsurlar, tanrı ve tanrıçalar arasındaki fiziksel ilişkiye alegorik resimler için mükemmel bir başlık olurken, bir yandan da sanatçılara fiziksel kusursuzluğun somut timsalleri olarak, yarı çıplak bedenler betimleme fırsatı sunmaktadır (Gibson, 2013, s.166).

Şekil 31. Joachim Wtewael, Venüs ve Mars Tanrılara Yakalanıyor, 1603-04, bakır üzerine yağlıboya, 20,2 x 16 cm, J. Paul Getty Museum, Los Angeles.

Sanatçı bu eserinde Demeter'i resmetmektedir. Ortada kalan figür ise elinde tutmakta olduğu kadehten anlaşıldığı üzere Şarap Tanrı'sı Bacchus'tür. Resimde Venüs karakteri abartılı kıyafetler içerisinde, inciden aksesuarlar kullanılarak görselleştirilmektedir. Bu resimde alışıldık olanın dışında tanrıça taç takmış bir şekilde yorumlanmaktadır. Arkası dönük karakterin okları ve kanatlarından Cupid olduğu anlaşılmaktadır. Eser, izleyiciye şarabın ve ziyafetin uyarıcısı olmadan aşkın soğuduğunu anlatmak istemektedir (Hall, 1974, s.319).

Şekil 32. Joachim Wtewael, Demeter ve Venüs Arasındaki Bacchus, 8,6 x 10,5 cm, Özel Koleksiyon.

Sanatçının alışılmış olan kurgusuyla Paris'in altın elmayı Venüs'e verirken anlatılmaktadır. Olayın diğer kahramanları olarak sağ tarafta Athena sol tarafta Hera, Paris'in arkasında ise Hermes bulunmaktadır. Bu düğüne davet edilmediği için sinirlenen ve düğünün orta yerine, üzerinde " en güzele" yazan altın bir elma atan ve tarihin belki de ilk güzellik yarışmasının yapılmasına ve aynı zamanda en büyük savaşlarından birinin çıkmasına neden olan kıskançlık tanrıçası Eris'dir. Nehir tanrısı Skamandros ya da kızıl su anlamına gelen Ksanthos. Hikâye ye göre Venüs yarışma için Paris'in karşısına gelmeden önce saçlarını kızıla boyamak için bu ırmakta yıkanmaktadır (İren Boynudelik, 2017, s.201).

Şekil 33. Joachim Wtewael, Paris'in Yargısı, 1615, ahşap üzerine yağlıboya, 60 x 79 cm, National Gallery, Londra.

4.4. Geç Rönesans Dönemi Venüs Konulu Resimler

Antonio Allegri Correggio'nun (1489-1534) betimlemiş olduğu bu sahne de, Venüs ve bilgelik tanrısı Hermes, oğlu Cupid'e okumayı öğretirken ve yayını tutarken yorumlanmaktadır. Venüs'ün bakışları çekici fakat anlaşılması güç bir şekilde, tam anlamıyla izleyiciyle göz göze gelmemektedir. Çoğunluğun aksine, sanatçı Venüs'ü oğlu gibi kanatlarla göstermektedir. Pozu, tanrıçanın mahrem yerlerini gizlediği klasik heykellerdeki Venüs Pudica'nın duruşunu anımsatmaktadır. Betimlenen karakterlerin birbirleriyle olan ilişkisi tamamen doğal görünüyor olsa da aslında çok karmaşık bulunmaktadır. Kompozisyon, figürlerin uzuvlarından ve arkalarındaki ağaç gövdelerinden geçen bir dizi çapraz kesişen köşegen üzerine kurulmaktadır. Venüs ve Mars'ın elleri ve alt bacaklarının duruşları birbirini yansıtmaktadır. Kollarının çizgisi grubu birbirine bağlayan bir kalp şeklini oluşturmaktadır. Küçük bir kuşun kanatlarına sahip olan Cupid (renkleri resimdeki mavi, beyaz ve altın rengindedir), ebeveynleri arasında dururken anlatılmaktadır. Altın buklelerini anımsatan resmin tepesi, karakterlerin içinden çıktığı karanlığa karşı ferah, aydınlık bir tenin muazzam ritmini oluşturduğu, kompozisyonun özenli dengesi, derin bir uyum duygusu uyandıran yumuşak, dumanlı fırça darbeleri ile oluşturulmaktadır. Venüs'ün ve Hermes'in Cupid'e okumayı öğretirken tasvir edilmesi, sanatta nadir işlenen bir konu olmaktadır.

Bölüm, Francesco Colonna'nın Hypnerotomachia Poliphili adlı 'Philo'nun Bir Rüyada Aşk Mücadelesi' anlamına gelen alegorik bir romantizminde anlatılmaktadır. Mantua Markizi Isabella d'Este, Hermes'ten L'Antico tarafından Cupid'e okumayı öğreten bronz bir heykel grubuna sahip olduğu bilinmektedir. Correggio ya da hamisi, bu tablonun konusuna karar verirken bu grubu göz önünde bulundurduğu düşünülmektedir. Eserin röntgen görüntüleri, resmin yapım aşamasında büyük farklılıkların yaptığını ortaya çıkartmaktadır. Venüs'ün başının pozisyonunun değiştiği, böylece Cupid'e bakmak yerine seyircisine rüyadaymış hissi vererek baktığı düşünülmektedir (www.nationalgallery.org.uk).

Şekil 34. Antonio Allegri Correggio, *Merkür ve Aşk Tanrısı ile Venüs (Aşk Okulu),* 1528, tuval üzerine yağlıboya, 91,5 x 155 cm, National Gallery, Londra.

Genellikle Rönesans sanatçıların, bedensel ve ruhani olarak ideal insanın natüralist temsillerini ve dengeli, simetrik ve orantılı biçimleri bulunduran sanata ehemmiyet verdikleri bilinmektedir. Bu sebeple Agnolo Bronzino'nun (1503-1572) Venüs, Aşk Tanrısı ve Zaman (Şehvet Alegorisi) gibi bir betimlemeyi görmek şaşılası bir durumu sunmaktadır. Eserde oğlu Cupid'i öpmekte olan Venüs'ün erotik ve rahatsız edici bir tasviri görselleştirilmektedir. Eser, keskin kıvrım hareketleri ile uzatılmış figürlerle

canlandırılmaktadır. Bu karakterler narin ve hafif görünmektedirler. Sergilenen renkler ise cansız tonlarla oluşturulmaktadır. Sağ tarafta meleği anımsatan çocuk çiçekleri etrafa saçarken resmedilmektedir. Sanatçı, bu çocuğun ayaklarının ucunda teatrel maskeler ile çirkin yüzler anlatmaktadır (Dickerson, 2018, s.159).

Resmin merkezdeki grubun sol tarafında, kızgınlık içinde saçlarını tutarak çığlık atan, yaşlı ve çirkin bir kadın bulunmaktadır. Bu kadın, genellikle aşkla bir arada olan haset ve çaresizliğin birleşiminden oluşan kıskançlığı temsil etmektedir. Yukarıdaki iki karakter sahneyi örten bir perdeyi tutmaktadırlar. Yaşlı adam karakteri, Zaman Baba olarak değerlendirilmektedir. Kanatları bulunmakta ve omzunda simgesel kum saati taşımaktadır. Burada anlatılan şehvetli aşkı kuşatan karmaşayı Zaman ortaya çıkartmaktadır. Karşısında, solda tarafta duran kadın Doğruluktur; Venüs'ün armağanlarının ayrılmaz parçaları olan korku ve hazzın ahenksiz bileşiminin gerçek yüzünü göstermektedir (Woodford, 2020, s.12).

Şekil 35. Agnolo Bronzino, Venüs, Aşk Tanrısı ve Zaman (Şehvet Alegorisi), 1540-45, ahşap üzerine yağlıboya, 117 x 147 cm, National Gallery, Londra.

Bu görsel, Bronzino'nun olgunluk zamanlarının önde gelen alegorik eseri olan Venüs, Aşk Tanrısı ve Londra'daki Zaman'ın bir çeşidini sunmaktadır. Londra resminden biraz daha büyük olan Budapeşte tablosu aynı zamanda yayı ve oklarıyla oynayan Venüs ve Cupid'in bir alegorisi olduğu bilinmektedir. Venüs'ün üzerinde aldatmayı sembolize eden iki

maskenin bulunduğu, açık mavi bir perdenin üzerinde seyirciye sunulmaktadır (www.wga.hu).

Şekil 36. Agnolo Bronzino, Venüs, Aşk Tanrısı ve Kıskançlık, 1548-50, kavak panel üzerine yağlıboya, 142 x 192 cm, Szepmuveszeti Museum, Budapeşte.

1550'lerde Bronzino'nun mitolojik temaları, Venüs'ün iki alegorisinde daha geliştirildiği bilinmektedir. Venüs'ün perdesi daha sonra eklendi sonucuna varılmaktadır. Sanatçının bu eseri Alamanno Salviati için yaptığı bilinmektedir (www.wga.hu). Görselde betimlenen Venüs ve Cupid birbirleriyle oyun oyuyor, eğleniyor gibi gösterilmektedir. Bu eserde tanrıça, oğlunun yayını geriye doğru tutmakta ve Cupid annesinin elinden almaya çalışmaktadır. Eserin arka tarafında gösterilen satyr, onlara eşlik etmektedir.

Şekil 37. Agnolo Bronzino, Venüs, Aşk Tanrısı ve Satyr, 1555, panel üzerine yağlıboya, 135 x 231 cm, Palazzo Colonna, Roma.

Tintoretto (1518-1594) kendine has dramatik olay ve heyecan merakıyla, âşıkların birleşme sahnesini değil, onların Venüs'ün yaşlı kocası Hephaistos tarafından yakalanmalarını gözler önüne sermektedir. Adımları tökezlemekte olan Hephaistos, Venüs'ün üstündeki örtüyü kaldırırken Mars da yatağın alt kısmında saklanır vaziyette gösterilmektedir. Mekân sol ön plandan sağ arkaya doğru bir açıyla geriye gider bir şekilde tasarlanmıştır. Odadaki bu asimetriye vurgu yapmak için, soldaki duvar perspektife göre kısaltılmıştır. Bu durum Cupid karakterinde ve arkadaki odaya doğru uzayan yer karolarına uygulanılarak belirginleştirilmektedir. Bu durum odadaki asıl karakterlerle aynı hizada farklı bir çapraz oluşturan ayna ile oluşturulmaktadır.

Aynanın önemli bir işlevi daha bulunmaktadır: Hareketli duruşu ile fazlasıyla alan kaplayan Hephaistos aynı anda bütün açılardan görülebilen bir heykel'e dönüştürülmektedir. Büyük olasılık ile Tiziano'nun "Andromeda" sından ilham alınmış olan çıplak Venüs, bir çocuk gibi utanmış ve cesaretsiz bir şekilde betimlenmektedir. Çaprazlamasına baskın bir biçimde geriye, derinliklere giden kompozisyonda Venüs, dengeyi oluşturmaktadır (Wundram, 2001, s.86).

Şekil 38. Tintoretto, Venüs, Mars ve Hephaistos, 1551, tuval üzerine yağlıboya, 135 x 198 cm, Alte Pinakothek, Munih.

Görselde anlatılan Bacchus, Venüs ve Ariadne, denizden çelengi ve asma yapraklarından eteği, bir salkım üzüm ve bir yüzükle gelirken resmedilmektedir. Ariadne, kayaların ve perdeleri arasında gösterilirken, havada uçmakta olan bir Venüs

onu yıldızlarla taçlandırırken yüzük parmağını narin bir şekilde uzatırken tasvir edilmektedir. Naxos adasında Bacchus aracılığı ile bulunan ve tanrılar arasında kabul görmek üzere Venüs tarafından taçlandırılan Ariadne, denizde doğan, tanrısal lütuf tarafından kutsanmış ve özgürlükle taçlandırılmış Venedik'i temsil etmektedir. Sergilenen görsel, Venedik'in denizle efsanevi evliliğini çağrıştırmaktadır (www.wga.hu).

Şekil 39. Tintoretto, Bacchus, Venüs ve Ariadne, 1576-77, tuval üzerine yağlıboya, 146 x 167 cm, Palazzo Ducale, Venedik.

İtalyan ressam Giovanni Battista Zelotti'nin Villa Emo (Venüs Odası) ve Villa Godi Malinverni (Venüs Odası) için tasarlayıp, betimlemiş olduğu tanrıçaya dair fresk çalışmaları ele alınmaktadır.

Villanın (1526-1578) sağ kanadında kuzeyde yer alan Venüs Odası, boyalı mermer çinilerle bezenmiş bir zemin üzerine oturan İyonik sütunlarla bölünmüş duvarlarla karakterizedir. Kapı ve pencere arşitravları da sahte çerçevelerle süslenmektedir. İncelenmekte olan bu oda adını Venüs'ten almaktadır. Nedeni ise tanrıçanın tüm boyalı sahnelerde canlandırılıyor olmasıdır. Merkez Salon'a çıkan kapının üzerinde batı duvarındaki mevcut iki melek ve renkli festonlarla kuşatılan tek renkli büstü ile bildirilmektedir. Üç büyük sahne odanın duvarlarını donatmaktadır: Venüs Adonis'i avlanmaktan vazgeçiyor, Venüs ölmekte olan Adonis'in yanında bulunuyor (batı duvarında), Venüs Cupid tarafından yaralanmış (doğu duvarında). Bu odada anlatılan hikâye, Metamorfozların onuncu kitabında Ovid tarafından anlatılan aşk tanrıçası Venüs ve güzel Adonis'in aşk hikâyesi ile ilgili olduğu bilinmektedir (www.villaemo.org).

Şekil 40. Giovanni Battista Zelotti, Venüs odası, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik.

Doğu duvarındaki şöminenin üzerindeki freskte söylencenin başlangıcını bulunmaktadır. Hikâyeye göre Cupid bir gün annesi Venüs'e bir buse kondururken, kılıfından çıkan bir okla yanlışlıkla onun göğsünden vurmuştur. Venüs'ün Kıbrıs kralı Cinira ile kızı Mirra arasındaki birliktelikten doğan genç ve güzel Adonis'e âşık olmasını sağlayacak olan bu ok olacaktır. Zelotti'nin anlatımında, tüm eterik güzelliğiyle tasvir edilen ve kırmızı-beyaz bir manto ile kaplı olan Venüs, onu göğsünden yaralayan oku çekerek, genç adama âşık etmesi eyleminde betimlenmektedir. Yanında kaygıyla ona yardım etmeye çalışan Cupid ve korkulukların arkasından kırmızı güller saçılırken anlatılmaktadır (www.villaemo.org).

Efsanenin bir başka hikâyesi, Venüs'ün Adonis'i avlanmaktan vazgeçirmeye çalıştığı kuzeydeki kemerin içindeki batı duvarında devam etmektedir. Yemyeşil bir alanda geçen sahnede, tanrıça, bir mızrak ve tasmalı bir tazı ile dolanmakta olan Adonis'i mizahi bir dille tutmaya çalışmaktadır. Tanrıça figürünün arkasında, Venüs'ün simgesi olan bir gül bahçesi betimlenmektedir. Sevimli Cupid ağaçların arka tarafından çıkıp sahneyi izlemektedir (www.villaemo.org).

Şekil 41. Giovanni Battista Zelotti, Venüs, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik.

Venüs'ün onu vahşi hayvanlardan uzak tutmak için ikna etme girişimleri işe yaramamaktadır. Avın, Adonis için sakıncalı olacağından kuşkulanan Venüs'ün önsezisi doğru çıkmıştır. Güney kemerinin batı duvarındaki üçüncü freskte, Adonis'in yaşamının son anlarını gözler önüne serilmektedir. Genç adam, daha önce bir okla yaraladığı yaban domuzunun saldırısına uğramaktadır. Bu sahne aynı duvardaki diğer betimlemelere göre simetrik olarak daha zıt olduğu saptanmıştır. Koyu renkler, kurşuni gökyüzü, çıplak ağaç, Venüs'ün ölmekte olan Adonis'i tuttuğu bu trajik sahnede sevgili çiftini çevrelemektedir. Grimsi ten ve ön plandaki el ve kol güçsüz ve ağır bir şekilde düşmektedir. Sahneyi izlerken ön kısımda çifte yardım etmek isteyen Cupid bulunmaktadır. Arka planda ise iki av köpeği, Adonis'in ölümüne neden olan domuzu kovalarken tasvir edilmiştir. Kemerlerin pandantiflerinde Zaferler olarak tanımlanabilen kanatlı figürler bulunmaktadır (www.villaemo.org).

Şekil 42. Giovanni Battista Zelotti, Venüs, Adonis'i Avlanmaktan Vazgeçiriyor, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik.

Grotesklerin soyunma odasına giden kapının üzerindeki güney duvarının ortasında, tövbekâr St. Jerome'un kutsal temalı panelini çevreleyen sahte altın bir çerçeve ile sunulmaktadır. Sahne, mor bir mantoya sarılmış sakallı ve beyaz saçlı yaşlı bir adam olarak resmedilen azizin, ahşap bir haç önünde dualarını ettiği kayalıklı bir manzarada geçtiği görülmektedir. Efsaneye göre, azizin ikonografisiyle her daim bağdaştırılan aslanın olağan temsili ile tamamlanmaktadır. Aziz, dindarlığın verdiği büyük bir cesaretle, hayvanın pençesindeki dikeni çıkartmaktadır (www.villaemo.org).

Şekil 43. Giovanni Battista Zelotti, Adonis'in Ölümü, 1556-1559, fresk, Villa Emo, Venedik.

Bu oda adını, Venüs, Cupid ve Vulkan tablosundan almaktadır. Altın triclinium üzerinde Venüs'ün görüntüsü ve pembe tenini örten beyaz örtüyle narin bir şekilde anlatılmaktadır. Duvarlar boyunca odayı bölen uzun iyonik sütunlar bulunmaktadır. Şöminenin sağında, kapının sol üstünde Plütonlu Adalet ve sağında Kronos bulunmaktadır. Şöminenin karşısındaki duvarda ise Aeneas ve Dido'yu betimleyen büyük bir pano yer almaktadır. Sağda sahte bir kapıdan giren genç adam figürü görülmektedir. Bitişik duvarlarda Jüpiter (kartal) ve Neptün'ü temsil eden sahte nişlerin içinde birden çok heykel de bulunmaktadır (www.villagodi.com).

Şekil 44. Giovanni Battista Zelotti, Venüs Odası, 161-65, fresk, Villa Godi Malinverni, Venedik.

Paolo Verenose'nin (1528-1588) eseri olan Stanza dell'Amore Coniugale'nin (Evlilik Aşkı Odası) tavanında, Hymen, Hera ve Venüs'ün mutlu bir çiftin, muhtemelen de Marcantonio ve Giustiniana Barbaro'nun karşı karşıya olduğunu gördüğümüz bir alegori göstermektedir (www.wga.hu).

Şekil 45. Paolo Veronese, Hymen, Hera ve Venüs, 1560-61, fresk, Villa Barbaro, Maser.

Sala dell'Olimpo'nun güney tarafındaki lunetinde bulunan Hephaistos ve Venüs kışı ve baharı kişileştirip anlatıldığı saptanmaktadır. Venüs'ün arkasındaki yeşil kıyafetle betimlenen figür, her bahar dünyaya dönen Persephone karakteridir. Geriye kalan kadın karakterlerin periler olduğu düşünülmektedir (www.wga.hu).

Şekil 46. Paolo Veronese, Hephaistos ve Venüs, 1560-61, fresk, Villa Barbaro, Maser.

Mars'ın eteğini kaldırarak açmaya çalıştığı, Venüs'ün bacağına Cupid'in pembe bir kurdele ile aşk düğümü bağladığı izleyiciye anlatılmaktadır. Kıymetli aksesuarlar ile süslenmiş Venüs, söz konusu resme yoğun bir cinsellik katmaktadır. Göğsünden süt akıtması kompozisyonun sağ kısmındaki Mars'ın atının gem vurulmuş olmasıyla bir arada değerlendirildiğinde aşkın refah ve medeniyet üzerindeki etkisine dair alegorik bir anlatımı vurgulamaktadır. Mars, koç boynuzlu miğferin Venüs'ün ayakları dibine bırakarak, silahlarını aşka teslim ettiğini anlatmaktadır. Mars'ın kılıcını kullanarak atı çiftten uzak tutmak için uğraşan putto da, aşk ve medeniyet ilişkisindeki simgesel anlatıma fayda sağlamaktadır. Kolu kırık bir satyr heykeli biçiminde anlatılan atlant (telamon). Arka plandaki bu antik dönem yapı kalıntısı özellikle Rönesans resimlerinde sıklıkla kullanılır ve bu uygarlığa duyulan hayranlığa vurgu yapmaktadır (İren Boynudelik, 2017, s.118).

At füğürü, mitolojide birçok tanrı ve tanrıçanın arabalarını çekerken görsel anlatımlarda kullanılmaktadır. Genellikle renklerine göre farklı anlamlar yüklenmektedirler. Beyaz at her zaman olumlu bir yorumlanıp, tanrısallık barındırdığı düşünülmektedir. Kilise yorumlarında ise at daha çok şehvet ve gurur sembolü olarak yorumlanmaktadır (İren Boynudelik, 2017, s.115).

Şekil 47. Paolo Veronese, Venüs ve Mars Cupid Tarafından Birleştiriliyor, 1570, tuval üzerine yağlıboya, 161 x 205,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York.

Gillis van Conninxloo (1544-1607) Paris'i, altın elmayı yanındaki Cupid'le tanınan Venüs'e verirken resmedilmektedir. Paris'in arka tarafında olayın tanığı olarak kanatlı şapkası ve asası ile Hermes bulunmaktadır. Yarışmayı kazanamayan tanrıçalar Hera başında diadem, Athena ise yerde durmakta olan kalkanıyla tasvir edilmektedir. Yerde duran köpek ve Paris'in yanındaki sırık onun çobanlığını sembolize etmektedir. Geri planda Troya kenti ve surları gösterilmektedir. Kente doğru giden, yanındaki av köpekleri ve corno di cacciasıyla ayırt edilebilen avcı ve ormandan mal taşıyan köylüler sıradan bir manzara havası oluşturmak için kullanılmış ögeler olduğu saptanmaktadır (İren Boynudelik, 2017, s.203).

Şekil 48. Gillis van Conninxloo, Manzara ve Paris'in Seçimi, 16. yüzyıl sonu, panel üzerine yağlıboya, 127 x 185 cm, Museum of Western Art, Tokyo.

Bartholomeus Spranger (1546-1611), bu resmi oluştururken Adonis ve Venüs öyküsünden iki dramatik sahneyi konu aldığı görülmektedir. Adonis'in avlanmak için yola çıktığı ve Venüs'ün onu durdurmak için uğraştığı an ve tanrıçanın ölmüş aşkının başında yas tuttuğu sahneyi öne çıkartmaktadır. Spranger (1546-1611) hikâyenin diğer kısımlarını arka plana yerleştirerek ayrılma sahnesini daha geniş tutmuştur ki bu yöntem, öyküleyici anlatıma yer veren betimlemelerde de sıkça kullanılan bir hile olduğu bilinmektedir. Adonis elinde mızrağı, yanında av borusu ve tasmalı köpeği ile ava gitmek için hazırlanmaktadır. Venüs onu kendisi ile kalması için ikna etmeye çalışmaktadır.

Ovidius'a göre Venüs her zaman yaptığı işlerini ve konumunu unutmuş bir vaziyette ormanda dolaşmaktadır. Zararsız bir avın peşindedir ve Adonis'i de böyle yapması konusunda uyarmaktadır. Nymphalar ve satyrler ormanda yaşayan mitolojik karakterlerdir. Her tür yaratık ormana doğru hareket halinde ya da suda yüzerken resmedilmektedir. Bunların kalabalığın arasında ön planda olanlar ise bir kelebek, bir kurbağa ve kumrular yer alırken arka planda keçiler ve kuğular dikkat çekmektedir. Bunlar şüphesiz Venüs'ün zararsız, küçük av oyununun birer parçası olarak tasarlandığı düşünülmektedir. Ovidius'un anlatısında Venüs, kuğuların çektiği arabasının üzerindeyken Adonis'in ölüm çığlıklarını duyar; geri döner ve sevgilisine koşar ancak Adonis'in çoktan öldüğü bilinmektedir. Sağdaki iki beyaz kumru ve solda ok tutan küçük Cupid çiftin aşkının sembolü olarak verilmektedir (Rynck, 2016, s. 208-209).

Şekil 49. Bartholomeus Spranger, Venüs ve Adonis, 1587, tuval üzerine yağlıboya, 109 x 135 cm, Rijksmuseum, Amsterdam.

Olay örgüsüne, Ceres ile birlikte sahneden uzaklaşan genç Bacchus hâkim durumdadır. Yalnız bir peçeye bürünmüş olan Venüs'ü, Cupid çocukla beraber bir ateşle ısınmaya çalışan Venüs'ü geride bırakmaktadırlar. Eunuchus von Terenz komedisinden bir alıntı seyircisine gösterilmektedir: Venüs Ceres ve Bacchus olmadan donar, yiyecek ve şarap olmadan sevginin olmadığı gerçeğinin bir simgesi olarak sunulmaktadır (www.khm.at).

Şekil 50. Bartholomeus Spranger, Sine Cerere et Baccho friget Venüs, 1590, tuval üzerine yağlıboya, 110 x 175 cm, Kunsthistorisches Museum, Viyana.

Hephaistos'un tanrılar arasında en çok beceri kabiliyetine sahip olan tanrı olduğu anlatılmaktadır. Bilinen hemen hepsi için silahlar ve değerli maden işleri yaptığı anlatılmaktadır. Zeus'un fırlattığı şimşekler, Athena'nın kalkanı, Akhilleus'un silahları onun kabiliyetinin bir sonucu olduğu bilinmektedir. Efsaneye göre işliğinde tek gözlü Kykloplar çalışmaktadır. Burada işliğinde Hephaistos bir miğfer yaparken betimlenmektedir. Demir örs üzerinde oturan Hephaistos büyük olasılıkla Zeus'un şimşeklerinden birini eğelemektedir. Cupid alt köşede okuyla gösterilmektedir. Bir düşünceye göre annesi Venüs ile birlikte Hephaistos'tan kendisine ok yapması için rica etmeye geldiği saptanmaktadır. Sadık olmadığı kocasına sevgiyle kucaklayan Venüs, yanında oğlu aşk tanrısı Cupid ile tasvir edilmektedir (İren Boynudelik, 2017, s.121).

Şekil 51. Bartholomeus Spranger, Venüs Hephaistos'un İşliğinde, 1610, tuval üzerine yağlıboya, 95 x 140 cm, Kunthistoriche Museum, Viyana.

Hans von Aachen (1552-1615) eserde, ana karakterleri yakın plandan, detaylı göstermeyi tercih etmektedir. Bu betimleme tarzı dönem içerisinde çokça karşılaşılan bir durum değildir. Sanatçı üç tanrıçayı da belirgin özellikleri ile anlatmaktadır. Miğferli Pallas

Athena, altın elmayı avucunda tutan Venüs ve başında hilal olan Hera karakterini canlandırmaktadır.

Şekil 52. Hans von Aachen, Pallas Athena, Venüs ve Hera, 1593, tuval üzerine yağlı boya, 54 x 67 cm, Museum of Fine Arts, Boston.

Hendrick Goltzius (1558-1617) bu eserinde, yiyecek (Ceres) ve şarap (Bacchus) olmadan, aşkın (Venüs) soğuk kaldığına dair bilinen atasözünü anlatmaktadır. Venüs'ün canlanmak için yiyecek ve içecek yardımına ihtiyacı sanatçının en sevdiği temalardan birini oluşturmaktadır. Konuyu en az on kez farklı şekillerde temsil ettiği bilinmektedir.

Bir gravür etkisi veren mürekkeple ayrıntılı kalem çizgileriyle çizilmiş, yarı çıplak bir biçimde Venüs, meyve veren genç bir satir ve elleri üzümlerle dolu tebessüm eden yaşlı bir satyr, Ceres ve Baküs ile yorumlanmaktadır. İzleyiciye sıcakkanlı bir şekilde bakan Cupid, karakterleri hem ısıtan hem de aydınlatan büyük, yanan bir meşale tutarken resmedilmektedir (www.wga.hu).

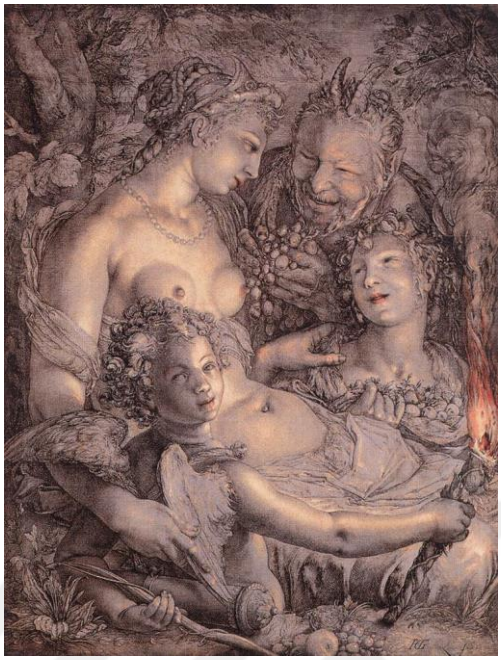

Şekil 53. Hendrick Goltzius, Demeter ve Bacchus olmasaydı Venüs donardı, 1599-1602, tuval üzerine mürekkep ve yağlı boya, 80 x 105 cm, Museum of Art, Philadelphia.

Rönesans'ın sonlarına doğru eğitimine başlayan ve sanat hayatının ortalarında belirgin üslupçu duyarlılıklar ortaya koyan İtalyan ressam Odoardo Fialetti (1573-1638) Sport of Love (Aşk Sporu) adı altında bir seri oluşturup Venüs karakterini oğlu ile uyurken, gözlerini bağlarken ve birçok farklı şekilde yorumlanmaktadır.

Sanatçının bu eserinde ise Venüs ve Cupid'i görmeye alışık olmadığımız bir biçimde sergilemektedir. Görselde, Venüs oğlu Cupid'in yayını kırmaya çalışırken tasvir edilmektedir. Bu sahne nadir görülen bir anı canlandırmaktadır. Eserde tanrıça Venüs'ü oğluna sinirlenmiş bir anne kimliği ile tasvir edilmektedir.

Şekil 54. Odoardo Fialetti, Venüs dizinin üzerinde Cupid'in yayını kırıyor, 1617, baskı, 9,2 x 14,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Antik çağdan sonra İtalya'yı merkez alan Rönesans düşüncesi ile birlikte bilim, felsefe, mimari, sosyal yaşam alanlarında bir yeniden doğuş fikri kendini göstermeye başlamıştır. Bu dönem belki de en büyük yeniliğini ve yaratım gücünü güzel sanatlar alanında göstermektedir. Bu hümanist düşünce tarzıyla resim, antik çağda adlandırıldığı gibi bir el sanatı olmaktan çıkıp, sanatla eş değer bir konuma getirilmektedir.

Mitolojik konu başlıkları, Avrupa resim ve heykel sanatını derinden etkileyen bir alandır. Olympos'lu tanrı ve tanrıçaların genel özellikleri, efsaneleri, bu efsanelerde yanlarında yer alan mitolojik karakterler sanatçılar tarafında rağbet gören konulardır. Sanat tarihinin neredeyse her döneminde sıklıkla işlenip, izleyicisine sunulmaktadır.

İkonografik konulu betimlemelerin yanı sıra çok tanrılı Yunan ve Roma dünyasının da, sanatçıların resimlemelerine konu olmaktadır.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Rönesans kelimesi yeniden doğuş veya yeniden diriliş anlamına gelmektedir. Rönesans, büyük yeniliğini ve yaratıcılığını belki de en fazla güzel sanatlarda göstermektedir. Batı Avrupa'da kendini göstermeye başlayan iktisadi gelişmeler ise güzel sanatların pozitif yönle ilerlemesine katkı sağlamıştır. Sanat anlamında Rönesans, başlangıçta İtalya'da özelliklede de Floransa'da ilerleme kaydetmiştir. Bu evrede Floransa Okulu ve Siena Okulu katkı sağlama anlamında önde gelmektedirler. Rönesans, ortaçağ prensiplerinin aksine insana kişisel ve evrensel farkındalığı aramaya yöneltilmiştir. Bu dönemdeki sanat hareketi her ülke kendisine yer edinemediği gibi ilgi duyulan ülkelerde de farklılık göstermektedir. Buna örnek olarak Fransa'da daha çok mimarlık alanında, Almanya ve Hollanda'da ise resim alanında eserler üretilmiştir.

Hümanizm anlayışı, dini duygulara sıkı sıkıya bağlı olmadan bir kültür yaratmak, insan ve evren ile alakalı bir felsefe oluşturma istemidir. Hümanizm'in ilerlemesi ve yayılması 15. yüzyılın düşünce tarihinin en gözde konusu olmaktadır.

15. yüzyılın sonunda ticaret alanlarının büyümesi, Avrupa'da matbaanın gelişmesi ve bunlara ek olarak insanın daha fazla bilgi edinme isteği gibi çeşitli faktörler doğmuştur.

Uyum, orantı ve renk ideal güzellik olgusunu oluştururken Rönesans biçiminin temel unsurlarını oluşturmaktadır.

Rönesans'ın gelişme evresi olarak tanımlanan Yüksek Rönesans döneminde mekân, perspektif, anatomi gibi bütün teknik ve biçim olguları amaç olmaktan çıkıp yeni dünya görüşüne göre araç olarak kullanıldığı saptanmıştır. Bu dönemin sanatçısı, gerçeğin ilerisinde ideal olan dengeyi ve uyumu arama çabaları ile tinsel bir ifadeye ulaşmayı amaçlamışlardır. Bu evrede Floransa Okulu yetkinliğini yitirmiş fakat Venedik ve Roma Okulu gözde olmuşlardır. Dolayısıyla önde gelen birçok sanatçı, sanat yaşantılarına Roma'da devam etmiş ve eserlerini burada ortaya koymuşlardır. Rönesans'ın beraberinde resim, bir el sanatı ya da üç büyük sanat dalından birisi değil, tek başına sanat ile eş anlamlı bir duramda anılmaktadır.

16. yüzyıldan sonra Batı sanatı, birbirini kabul etmeyen düşüncelerle hatta ulusal rekabetlerle parçalandığı bilinmektedir. Avrupa Rönesans hareketini özümsemek üzere iken bir Karşı-Reform estetiği olarak sunulan başka bir akımla karşılaşmıştır. Bunu üzerine Avrupa gerçek olgunluğunu bulmaya eğilim göstermiştir. Bu dönemin Avrupa'da görülmüş en aydınlık dönem olan 17. yüzyılın önemli başarılarına ortam hazırladığı bilinmektedir.

Maniyerizm'in İtalya'da 16. yüzyılın ortalarından sonra, klasisizm ile ona karşı çıkanlar arasındaki karanlık etkileşimin sonucunda kendini gösterdiği bilinmektedir. Birçok toplumsal sorunun olduğu bir dönemde gelişmiştir ve buna karşı reaksiyon gösteren sanatçılar, Rönesans ilkelerinden vazgeçerek duygusal içeriği yoğun imgeler üzerinde çalışmışlardır.

Ölmezlerin en güzeli olarak dillendirilen aşk ve güzellik tanrıçası daha önceleri ışık ilahisi olarak tanımlanmaktadır. Yaradılışı hakkında çeşitli hikâyeler bulunmaktadır. Bu araştırmada incelenmiş olan Venüs konulu resimlerin, Rönesans'ın dönemleri içerisinde ele alınma yoğunluğu farklılık göstermektedir. Antik dünyada önemli bir yere sahip olan Venüs, Hristiyanlığın yoğunlaşması ile tüm Ortaçağ boyunca günahın, cinsel arzunun, ahlaksızlığın sembolü olarak kabul edildiği ifade edilmektedir. Erken Rönesans'ta Venüs tasvirlerinin diğer dönemlere göre daha az sıklıkta yapıldığı saptanmaktadır. O dönem için bu tarz konular işlenmeye yeni yeni başlanmaktadır. Daha çok geçmişe dönüş, antik dünyaya yönelik dini konulu resimler rağbet görmektedir. İlerleyen dönemlerde mitolojik konu başlıklarının, sanatçılar tarafından eserlerine yansıtılma sıklığı artmaktadır.

Yapılan incelemelerde Venüs'ün hem Rönesans hem de ilerleyen dönemler için önem verilen bir karakter olduğu görülmektedir. Rönesans gibi tek bir dönem içerisinde incelediğimiz halde tanrıçanın çok sayıda betimlemesine ulaşılmıştır. Aralarından önemli bulduklarımıza çalışmamızda yer verilmiştir. Ana karakterimiz Venüs, Rönesans dönemi içerisinde birçok farklı hikâyede işlenmiş ve çeşitli rollerde tasvir edilmiştir. Bu hikâyeler en çok resmedilmeye layık görülenleri; doğuşu, aşkları, Paris'in seçimi, oğlu Cupid ve kocası Hephaistos ile ilgili olan anlatımlardır.

Venüs'ün aşkları ile olan efsaneleri arasında Mars, Adonis, Ankhises ve Phaethon yer almaktadır. Tanrıçanın aşklarından Mars ve Adonis ile resimlemelerine sıklıkla karşılaşılmaktadır. Genellikle birbirini takip eden betimlemeler olduğu için aralarından seçilenlere çalışmada yer verilmektedir. Rönesans'ın her evresinde de ondan sonraki dönemlerde de çokta betimlemeleri yapılan bir konu olmaktadır. Fakat Rönesans içerisinde Venüs ile birlikte en az gösterilen karakterin Anchises karakteri olduğu saptanmıştır. Phaethon ile birlikte gösterildiği betimlemesine rastlanılmamaktadır.

Venüs'ün çocukları arasında yanında en çok gösterilenin Cupid karakteri olduğu saptanmıştır. Venüs'ün Mars ile ilişkisinden olan bozgun (phobos), korku (demikos), uyum (harmonia), Ankhises ile ilişkisinden Aeneas, Hermes'le ilişkisinden Hermaphroditos, Dionysos'la ilişkisinden ise Priapos isimlerinde çocukları bulunmaktadır. Çalışma süresince Aeneas'ın yer aldığı sadece bir betimlemeye rastlanmaktadır. (Şekil 44) Zelotti'nin Villa Godi Malinverni'de bulunan fresk çalışmasında yer verilmektedir. Aeneas sonraki dönemlerde hem resim sanatına hem de heykel sanatına yansımalarına rastlanmaktadır. Araştırma süresince incelenen eserlerde Phobos, Demikos, Harmonia, Hermaphroditos ve Priapos'un Venüs ile bir arada gösterilen tasvirleri karşımıza çıkmamıştır.

Venüs'ün anneliği bazı sanatçılar tarafından dikkat çekilen bir nokta oluşturmaktadır. Cranach'ın Venüs'e Şikâyet Eden Aşk Tanrısı adlı eseri (Şekil 27) bu konuda örnek verilebilecek nitelikte bir çalışmadır. Sanatçı Cupid'i az evvel çalmış olduğu peteği tutarak Venüs'ün yanında durur bir şekilde tasvir etmektedir. Elini alnına doğru götürmekte ve annesine sızlanırken gösterilmektedir. Correggio'nun (Şekil 34) Merkür ve Aşk Tanrısı ile Venüs (Aşk Okulu) adlı eserinde Venüs'ün ve Hermes'in Cupid'e okumayı öğretirken tasvir edilmektedir. Bu biçimdeki bir betimleme, sanatta nadir işlenen bir konu olmaktadır. Odoardo Fialetti, Sport of Love (Aşk Sporu) adı altında bir seri oluşturup Venüs karakterini oğlu ile uyurken, gözlerini bağlarken ve birçok farklı şekilde yorumlamıştır. Bu seriye ait bizim ele aldığımız eseri ise Venüs dizinin üzerinde Cupid'in yayını kırıyor adlı

resmidir. Sanatçının bu eserinde ise Venüs ve Cupid'i görmeye alışık olmadığımız bir biçimde sergilemektedir. Görselde Venüs oğlu Cupid'in yayını kırmaya çalışırken tasvir edilmektedir. Bu sahne nadir görülen bir anı canlandırmaktadır. Eserde tanrıça Venüs'ü oğluna sinirlenmiş bir anne kimliği ile tasvir edilmektedir. Agnolo Bronzino'nun Venüs, Aşk Tanrısı ve Satyr (Şekil 37) adlı eserinde ise tanrıça ve Cupid'in eğlenceli anne-oğul halleri tasvir edilmektedir.

Ele alınan dönem içerisinde Paris'in Yargısı adı altında Kuzey, Yüksek ve Geç Rönesans dönemi içerisinde çok sayıda resimlemeye ulaşılmıştır. Konu ile alakalı Peleus ve Thetis'in Olympos'ta tertip edilen düğün törenine dair betimlemelere de rastlanmaktadır.

Venüs'ün tasvirlerinin yanında en çok anlatılan karakterlerden biride üç güzellerdir. Mitolojik kaynaklarda Üç Güzel figürlerini Tanrıçanın hizmetçisi ya da refakatçısı olarak gösterilmektedir. Bu karakterlerin Venüs'ün vasıfları olarak yorumlamaktadırlar. Onları Venüs'ün birliğini oluşturan bir "Üçleme" olarak tanımlamaktadırlar.

Rönesans Dönemi sanatçıları tarafından Venüs yorumlamalarının yanında, istiridye kabuğu, gül, yunus, tavşan, güvercin, mersin, salyangoz borusu, kuğu atribülerine yer verilmektedir. Çoğunlukla gül, istridye ve güvercin ile gösterilmektedir. Daha az rastlananlar ise tavşan, Cossa'nın Nisan Alegorisi: Venüs'ün Zaferi (Şekil 1) adlı eserinde ve Cosimo'nun Venüs, Mars ve Aşk Tanrısı (Şekil 7) adlı eserinde kullanılmıştır. Salyangoz borusuna sadece Botticelli'nin Venüs ve Mars (Şekil 4) adlı eserinde karşılaşılmaktadır. Yunus figürüne ise Dürer'in, Bir Yunus Üzerinde Venüs (Şekil 26) çalışmasında denk gelinmektedir.

Ayrıca aşk tanrıçası, Rönesans sanatçısı tarafından tek bir tip kadın bedeninde anlatılmamaktadır. Venüs tasvirleri; nü olarak, süslü kıyafetliyle, yarı çıplak biçimde, aynasıyla, ve dolgun vücut hatlarıyla tasvir edilmiştir. Ayrıca duruş olarak Giorgione'nin Uyuyan Venüs'ü (Şekil 8) ve Tiziano'nun Urbino Venüs'ü (Şekil 19) adlı eserlerinde Venüs karakterini uzanan bir kadın olarak oluşturdukları tasvirleri sonraki dönemlerde birçok sanatçı tarafından ilham alınan bir poz olmaktadır. Manet'in Olympia ve Goya'nın Çıplak Maya ve Giyinik Maya çalışmaları buna örnek olarak sunulabilecek niteliktedir.

İncelenen resimlerde, Venüs ile birlikte betimlenen karakterler arasında tanrılarda; Zeus, Mars, Hephaistos, Cupid, Hermes, Hymen, Apollon, Kronos, Bacchus, Pan, tanrıçalarda; Athena, Hera, Artemis, Demeter, Vesta, Flora, Nike, mitolojik kahramanlardan; Satyr, Anteros, Zephyros, Pegasus, Naiad, Psyche, Musalar, Skamandros, Pallas, Ariadne,

Nymphalar, Castor ve Pollux, Ölümlülerden; Adonis, Anchises, Paris, Ganymede yer almaktadır.

Venüs'ün betimlemeleri farklı konu başlıkları altında ele alınmıştır. Buna örnek olarak; soylu aileler, aşk, evlilik için tasarlanıp yorumlanmıştır. Evlilik için yapılan betimlemelerinde panel, karyola, sandık veya friz gibi bir dizi evlilik mobilyasının parçasına eserlerde yer verilmektedir. Botticelli'nin İlkbahar (Şekil 3) adlı eserinde kullanılan mitolojik figürlerin hepsinin evlilik ile ilişkilendirilmektedir. Venüs ve Mars ve Venüs ve Genç Bir Kadına Hediye Veren Üç Güzel (Şekil 4, 5) adlı eserleri ise yine bir evliliği anmak için yapıldığı düşünülen eserleridir. Cosimo'nun Venüs, Mars ve Aşk Tanrısı adlı çalışması panel, karyola, sandık veya friz gibi bir dizi evlilik mobilyasının parçası olarak boyanmış olabileceği öne sürülmektedir. Giorgione'nin Uyuyan Venüs'ü (Şekil 8), Lotto'nun Venüs ve Aşk Tanrısı (Şekil 9), Tiziano'nun Kutsal ve Dünyevi Aşk'ı, Venüs, Organist ve Küçük Köpek'i ve Venüs'ün Gözünü Bağlayan Aşk Tanrısı (Şekil 15, 20, 23) çalışmaları da evliliği anmak, kutlamak için yapıldığı düşünülen eserlerdir. Tiziano, Venüs ve Mars Birliği'nin Koruyucuları ve Danışmanları Olarak Vesta ve Hymen ile Evlilik (Şekil 18) adlı eserindeki Hymen karakteri düğün tanrısı olarak Vesta ise yuva, ev tanrıçası olarak anılmaktadır. Araştırma kapsamınca Tiziano'nun evlilik bağlamında sıkça eser ürettiği saptanmaktadır.

Bazı sanatçılar kendi amblemlerine eserlerinde yer vermektedir. Buna örnek olarak bu araştırmada ressam Cranach, 1508'de Friedrich tarafından kendi arması verildikten sonra, başında taç ve ağzında bir yüzük olan kanatlı bir yılan olan bu imzayı benimsemektedir. Bu amblem (Şekil 27) görülmektedir. (Şekil 4) de kullanılan arı kovanı, resmin müşterisi olan Vespucci ailesinin arması olduğu bilinmektedir. Aile dönemin soylu aileleri arasında değerlendirilmektedir.

Venüs'ün Rönesans Dönemi içerisinde yer aldığı freskler; (Şekil 1) Cossa'nın Palazzo Schifanoia'da bulunan Nisan Alegorisi: Venüs'ün Zaferi, adlı eser ayları simgeleyen bir dizi alegorik freskler ile süslenmektedir. Freskler Cosme Tura, Francesco del Cossa (1430-1477), Baldassare d'Este ve Ercole de' Roberti'ye atfedildiği bilinmektedir. (Şekil 5) Botticelli'nin Louvre'de bulunan Venüs ve Genç Bir Kadına Hediye Veren Üç Güzel adlı fresk'in Lorenzo Tornabuoni ve Giovanna degli Albizzi'nin evliliğini anmak için yapılmış olduğu öne sürülen düşünceler arasındadır. (Şekil 11, 12, 13, 14) Raffaello'nun Villa Farnesina' da bulunan freskleri, (Şekil 25) Carracci'nin Galleria Farnese'de bulunan Venüs ve Anchises adlı eseri, (Şekil 40, 41, 42, 43) Zelotti'nin Villa Emo (Venüs Odası) merkez salonda yer almaktadır. Villa Godi Malinverni (Venüs Odası) için tasarlayıp, betimlemiş

olduğu tanrıçaya dair fresk çalışmaları (Şekil 44) Zelotti'nin Villa Godi Malinverni'de bulunan Venüs Odası, (Şekil 45, 46) da Veronese'nin Villa Barbaro'da evlilik aşkı odasında bulunan fresk çalışmaları, olmak üzere bu araştırmada on dört tane fresk çalışması bulunmaktadır.

Venüs'ün Rönesans dönemi içerisinde yer aldığı alegorik resimler; Francesco del Cossa (Şekil 1) Nisan Alegorisi: Venüs'ün Zaferi, Sandro Botticelli'nin (Şekil 6) Venüs'ün Doğuşu adlı eserinde Venüs karakteri güzelliği canlandırmakta, güzelliğin de hakikat olduğu kabul edilirse resim, hakikatin dünyaya girişinin alegorisi olarak görülmektedir. Tiziano'nun (Şekil 20) Venüs'ün bir müzisyenle betimlendiği eseri, sembolik içeriğe sahip olmaları ve güzellik hakkında bilgi edinmenin araçları olarak görme ve işitme ile Neo-Platoncu bir perspektiften duyuların alegorileri olarak yorumlanmaktadır. (Şekil 23) Tiziano, Venüs Gözünü Bağlayan Aşk Tanrısı adlı eseri mitolojik alegoriler sunmaktadır. Betimleme, Cupid'in kör gücünü çağrıştırmaktadır. Venüs onun gözlerini bağlarken tasvir edilmiştir. Erkek kardeşinin kucağında bulunan çok sayıdaki ölümcül aşk oklarını, aşk bakışları için bir metafor olarak anlatılmaktadır. (Şekil 35) Venüs, Aşk Tanrısı ve Zaman (Şehvet Alegorisi), (Şekil 36) Agnolo Bronzino, Venüs, Aşk Tanrısı ve Kıskançlık, (Şekil 45) Evlilik Aşkı Odası tavanında, Hymen, Juno ve Venüs'ün mutlu bir çiftin, muhtemelen de Marcantonio ve Giustiniana Barbaro'nun karşı karşıya olduğunu gördüğümüz bir alegori göstermektedir. (Şekil 47) Venüs'ün göğsünden süt akıtması kompozisyonun sağ kısmındaki Mars'ın atının gem vurulmuş olmasıyla bir arada değerlendirildiğinde aşkın refah ve medeniyet üzerindeki etkisine dair alegorik bir anlatımı vurgulamaktadır. Genellikle aş ile ilgili kişileştirmelerle yan yana kullanılmıştır.

Venüs'ün anlatıldığı resimlerde hayvan sembolizmi ile birlikte kullanıldığı noktalara değinilmektedir. (Şekil 1) de kullanılan güvercin betimlemesi özellikle dizginlenemez hayvani tutkuları simgelemektedir. Venüs'ün tahtını çekmekte olan kuğular ise şövalyenin Venüs'e olan sadakatini sembolize etmektedir. (Şekil 7) de ki siyah ve beyaz kuşlar, âşıkları Venüs'ü ve yerde uyuyan bitkin Mars'ı sembolize ettiği düşünülmektedir. (Şekil 19) Sadakati sembolize ettiği kanıksanan köpek figürünün sanki sadakatsizliği vurgulamak istediği için uyuduğu düşünülmektedir. (Şekil 20) de betimlenen Köpek sadakati, eşek sonsuz aşkı ve tavus kuşu doğurganlığı simgelemektedir. (Şekil 47) de kullanılan at figürü kilise yorumlarına göre şehvet ve gurur sembolü olarak yorumlanmaktadır. (Şekil 48) de Paris'in yanında kullanılan köpek ve sırık figürleri onun çobanlığını sembolize etmektedir.

(Şekil 49) da Venüs ve Adonis in aşkını iki beyaz kumru sembolize etmektedir. Resimlerde rastlanan diğer hayvan betimlemeleri ise arı, kurbağa, keçi yer almaktadır.

Eserlerde kullanılan simgesel anlatımlar; (Şekil 1) de Venüs'ün betimlemedeki konumunun ortada bulunması açısından bu eserde Humanitas'ı simgelediği düşünülmektedir. (Şekil 5) tasvir edilen karakterlerin, iffeti, güzelliği ve sevgiyi simgeleyen Venüs ve Üç Güzeller olabileceği düşünülmektedir. (Şekil 6) da Venüs'ün üzerinde ayakta duruyor olarak betimlendiği deniz kabuğu, Meryem'in bekâretinin simgesi olarak görülmektedir. (Şekil 9) da Yaramaz Cupid, doğurganlığı simgeleyen bir eylem olan bir defne çelengi ile annesinin üzerine idrarını yapmaktadır. Ayrıca eserde kullanılan sarmaşık sadakati sembolize etmektedir. Betimlenen yılan figürünün ise kıskançlığa karşı uyardığı düşünülmektedir. (Şekil 15) te ise resmedilen iki kadının tanrıça Venüs'ün değişik görüntülerini simgelediği düşünülmektedir. Süslü kıyafetlerle anlatılan figür dünyasal şeylerin, aşkın temsilini oluşturmaktadır. Çıplak Venüs ise kutsal aşkın lambasını tutup, simgelemektedir. (Şekil 31) de Cupid aşkı, insanların yaşam damarlarını kesen Antropos'un simgesi olan makası, lazımlık, kadınsı cinsellik ve doğurganlığın simgelemektedir. Venüs ve Mars erkeklik ve kadınlık, saldırganlık ve edilgenlik gibi hem birbirine tezat hem de bir o kadar alakalı unsurları sembolize etmektedir. (Şekil 35) te kızgınlık içinde saçlarını tutarak çığlık atan, yaşlı ve çirkin bir kadın bulunmaktadır. Bu kadın, genellikle aşkla bir arada olan haset ve çaresizliğin birleşiminden oluşan kıskançlığı simgelemektedir. Resimdeki yaşlı adam figürü Zaman Baba olarak değerlendirilmektedir. Kanatları bulunmakta ve omzunda simgesel kum saati taşımaktadır. (Şekil 39) da Ariadne, denizde doğan, tanrısal lütuf tarafından kutsanmış ve özgürlükle taçlandırılmış Venedik'i simgelemektedir. (Şekil 47) de Mars'ın kılıcını kullanarak atı çiftten uzak tutmak için uğraşan putto da, aşk ve medeniyet ilişkisindeki simgesel anlatıma fayda sağlamaktadır. (Şekil 49) da Venüs ve Adonis in aşkını ok tutan küçük Cupid sembolize etmektedir. (Şekil 50) Venüs Ceres ve Bacchus olmadan donar, yiyecek ve şarap olmadan sevginin olmadığı gerçeğinin bir simgesi olarak sunulmaktadır.

Bu araştırmada Rönesans resim sanatına ait Venüs imgeleri ele alınmıştır. Aynı dönem içerisinde Venüs heykellerinin irdelenmesi sanat tarihi ve sanat eğitimine katkısı bakımından önerilmektedir.

Bu çalışmada sadece Rönesans dönemine ait Venüs'ü konu alan resimler incelenmiştir. Yapılan resim araştırmaları sırasında Rönesans'tan sonraki dönemlerde de Venüs'ün sıklıkla ele ele alındığı saptanmaktadır. 20. yüzyılda gerek enstelansyon'da gerek

performans sanatlarında Venüs karakterine yer verilmiştir. Bu konunun kapsamlı olarak incelenmesi ileriki çalışmalar için önerilmektedir.

Yunan ve Roma mitolojisindeki Olympos'lu tanrıçalar Hera, Athena, Artemis ve Demeter buna örnek olarak verilebilir. Venüs gibi diğer tanrıçalarda hem Rönesans hem de sonraki dönemlerde önem verilerek sanatçılar tarafından incelenen karakterlerdir. İleriki çalışmalar için araştırılması önerilmektedir.

Yapılan araştırmalarda Venüs'ün yanında sıklıkla betimlenen ve mitolojik açıdan önemli bir yere sahip olan üç güzellerin sanat tarihi kapsamında birçok sanatçı tarafından tasvir edildiğine ulaşılmıştır. Bu açıdan üç güzellerin bulunduğu eserlerin irdelenmesi önerilmektedir.

Yunan mitolojisinde yer alan titanlardaki kadın kimliklerin farklı dönemler içerisindeki betimlemeleri, sanat tarihi ve sanat eğitimine katkısı açısından derinlemesine incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Adams, L. S. (2011). *A Hıstory Of Western Art*. New York: McGraw- Hill Companies.

Adams, L. S. (2014). *Italian Renaissance Art.* New York: Routledge.

Agizza, R. (2006). *Antik Yunan'da Mitoloji Masallar ve Söylenceler.* (Çev. Z. Zühre İlkgelen). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Bayat, F. (2007). *Mitolojiye Giriş.* İstanbul: Ötüken Yayınları.

Bazin, G. (1998). *Sanat Tarihi.* (Çev. Selahattin Hilav). İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Baldıran, A. (2012). *Mitoloji ve Din*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Bölücek, A.T. (2019). Güncel Sanat Pratiklerinde İmge Olarak Venüs. Antalya. Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Ana sanat Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Batur, E. (2016). *Rönesans'ın Serüveni.* İstanbul: Sel Yayıncılık.

Can, Ş. (1994). *Klasik Yunan Mitolojisi.* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Cömert, B. (2014). *Mitoloji ve İkonografi*. Ankara: De Ki Basım Yayım.

Conti, F. (1982). *Rönesans Sanatını Tanıyalım.*(Çev. Solmaz Tunç). İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.

Dartar, S. (2022). Kuzey Rönesansı'nda Yenilikçi Bir Ressam. Jan Van Eyck. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 8 (1), Yaz, s. 188-200.

Dickerson, M. (2018). *A'dan Z'ye Sanat Tarihi.* (Çev. Orhan Düz). İstanbul: Say Yayınları.

Hesiodos. (2021). *Theogonia İşler ve Günler*. (Çev. Azra Erhat, Sabahattin Eyüboğlu). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Erhat, A. (2020). *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eroğlu, Ö. (2007). *Sanat Tarihi*. İstanbul: Kolaj Kitaplığı.

Eti, S. (1974). *Rönesans Sanatı Tarihi.İstanbul:* Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yayınları.

Fleming, J., & Honour, H. (2016). *Dünya Sanat Tarihi*. (Çev. Hakan Abacı). İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Gibson, C. (2013). *Semboller Nasıl Okunur?, Resimli Sembol Okuma Rehberi.* (Çev. Cem Alpan). İstanbul: Yem Yayınları.

Gombrich, E.H. (1995). *Sanatın Öyküsü*. (Çev. Erol Erduman, Ömer Erduman). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Grimal, P. (1997). *Mitoloji Sözlüğü*. (Çev. Sevgi Tamgüç). İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Hall, J. (1974). Dictionary of Subjects and Symbols in Art. New York: Harper & Row Publishers.

Homeros İlahileri (homerik humynos'lar). (2008). (Çev. Ayşen Eti Sina). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Hamilton, E. (2020). *Mitologya*. (Çev. Ülkü Tamer). İstanbul: Varlık Yayınları.

Hodge, S. (2020). *Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri*. (Çev. Emre Gözgü). İstanbul: Domingo Yayınları.

Kara, E. (2019). Gıorgıne, Tızıano, Manet: Üç Sanatçı, Üç Venüs. Journal of Arts – 2, s.37-46.

Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü.* Ankara: Ütopya Yayınları.

İpşiroğlu, N. & ipşiroğlu, M. (2009). *Oluşum Süreci İçinde Sanat Tarihi.* İstanbul: Hayalbaz Kitap.

İren Boynudelik, Z. (2017). *Bu Resim Ne Anlatıyor? Mitoloji*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

İren Boynudelik, Z. (2018). *Bu Resim Ne Anlatıyor? İkonografi.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Larousse. (2021). *Dünya Mitolojileri.* (Çev. Atakan Altınörs, Güvenç Recai Ayar). İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Lunday, E. (2008). *Büyük Sanatçıların Gizli Hayatları.* (Çev. Sevin Okyay). İstanbul: Domingo.

Necatigil, B. (2011). *Mitologya Sözlüğü*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Necatigil, B. (1988). *100 Soruda Mitologya*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Öndin, N. (2016). *Rönesans Düşüncesi ve Resim Sanatı*. İstanbul: Hayalperest Yayınları.

Özev, G. (2020). *Tanrıçalar: Mitolojide Kadınlar.* İstanbul: Kültürkent Kuledibi Yayınları.

Panofsky, E. (1967). *İkonoloji Araştırmaları, Rönesans Sanatında İnsancıl Temalar.* (Çev. Orhan Düz). İstanbul: Pinhan Yayınları.

Rüstemoğlu, H. (2012). Modern Resim Sanatında Çıplaklık ve Erotizm Olgusu. Sakarya. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Ana sanat Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Rynck, P.D. (2016). Resim Nasıl Okunur Eski Ustalardan Dersler. (Çev. Nurdan Karasu, Gökçe ve Serap Yüzgüller). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Sadık. C. (2020). *Uygarlığın Ayak İzleri: Krallar ve Tanrılar*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Sadık, C. (2021). *Batı Resminde Aşk ve Bazı Küçük Felaketler*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Serbest Yılmaz, B. (2016). Avrupa Resim Sanatında Ölümcül Kadın Figürler. Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Resim Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlilik Tezi.

Serbest Yılmaz, B. (2017). Avrupa Resim Sanatında Ölümcül Kadın Figürler. *İdil Dergisi* – 6, s. 680.

Tansuğ, S. (1992). *Resim Sanatının Tarihi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tetikci, İ. (2015). Gelecekten Günümüze Aktarımlar "Venüs". Yıldız Journal of Art and Desıng – 2, s.41-50.

Turani, A. (1992). *Dünya Sanat Tarihi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Tanilli, S. (1981). *Uygarlık Tarihi.* İstanbul: Adam Yayınları.

Toromanoff, A. (2018). *Sanat Tarihinde Aşıklar*. İstanbul: Hep Kitap.

Varlık Şentürk, L. (2012). *Analitik Resim Çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Woodford, S. (2020). *Resimlere Bakmak*. (Çev. Deniz Öztok). İstanbul: Hep Kitap.

Wundram, M. (2001). *Rönesans.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yörükan, T. (2018). *Yunan Mitolojisinde Aşk*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Elektronik Kaynakça

https://www.wga.hu/html_m/c/cossa/schifano/2april/2april.html (Erişim tarihi: 10.10.21)

https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/the-worship-of-venus/42b30ed4-0e79-4f2b-aa62-091a27f895b3 (Erişim tarihi: 10.10.21)

https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/8687/venus-rising-sea-venus-anadyomene (Erişim tarihi: 11.09.21)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Vesta_(mitoloji)#:~:text=Vesta%2C%20Roma%20mitolojisinde%20ocak%2C%20yuva,Yunan%20mitolojisindeki%20Hestia'ya%20denkti. (Erişim tarihi: 08.11.21)

https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/venus-with-an-organist-and-a-dog/3318ce42-8836-4867-acf7-276e1870294c (Erişim tarihi: 20.11.21)

https://www.nga.gov/collection/art-object-page.41.html (Erişim tarihi: 07.12.21)

https://www.museodelprado.es/en/the-collection/art-work/venus-and-adonis/bc9c1e08-2dd7-44d5-b926-71cd3e5c3adb (Erişim tarihi: 24.12.21)

https://www.wga.hu/html_m/t/tiziano/09/13blindf.html (Erişim tarihi: 24.12.21)

https://www.nga.gov/collection/art-object-page.41594.html (Erişim tarihi: 02.01.22)

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436918 (Erişim tarihi: 08. 01.22)

https://www-wga-hu.translate.goog/html_m/p/piero_co/allegory/venus_ma.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=op,sc (Erişim tarihi: 15.01.22)

https://www.metmuseum.org/art/collection/search/337058 (Erişim tarihi: 16.02.22)

https://www.wga.hu/html_m/r/raphael/5roma/4a/15farnes.html (Erişim tarihi: 04.02.22)

https://www.wga.hu/html_m/r/raphael/5roma/4a/13farnes.html (Erişim tarihi: 09.03.22)

https://www.wga.hu/html_m/r/raphael/5roma/4a/11farnes.html (Erişim tarihi: 14.03.22)

https://www.wga.hu/html_m/h/holbein/hans_y/1525/11venus.html (Erişim tarihi: 20.03.22)

https://www-wga-hu.translate.goog/html_m/g/gossart/05mythol/5venus1.html?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=op,sc (Erişim tarihi: 08.04.22)

https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/lucas-cranach-the-elder-cupid-complaining-to-venus (Erişim tarihi: 11.04.22)

https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/correggio-venus-with-mercury-and-cupid-the-school-of-love (Erişim tarihi: 25.04.22)

https://www.wga.hu/html_m/t/tintoret/4a/1antico1.html (Erişim tarihi: 07.05.22)

https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/bronzino/index.html (Erişim tarihi: 07.05.22)

https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/bronzino/index.html (Erişim tarihi: 07.05.22)

https://www.wga.hu/html_m/v/veronese/07/6ceilin1.html (Erişim tarihi: 23.05.22)

https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/v/veronese/07/2lunett2.html (Erişim tarihi: 08.06.22)

https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/s/spranger/index.html (Erişim tarihi: 17.06.22)

https://www.khm.at/objektdb/detail/1823/?offset=14&lv=list (Erişim tarihi: 01.07.22)

https://www.wga.hu/html_m/g/goltzius/ceres_ba.html (Erişim tarihi: 14.07.22)

https://www.villaemo.org/la-pittura (Erişim tarihi: 22.08.22)

https://sozluk.gov.tr/ (Erişim tarihi: 03.10.22)

Şekiller Kaynakçası

Şekil 1. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/botticel/index.html (Erişim tarihi: 10.10.21)

Şekil 2. https://www.wga.hu/html_m/b/botticel/5allegor/40venusm.html (Erişim tarihi: 10.10.21)

Şekil 3. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/botticel/index.html (Erişim tarihi: 11.10.21)

Şekil 4. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/botticel/index.html (Erişim tarihi: 21.11.21)

Şekil 5. https://www.wga.hu/html_m/c/cossa/schifano/2april/2april.html (Erişim Tarihi: 13.11.21)

Şekil 6. https://www.wga.hu/html_m/m/mantegna/09/7parnas.html (Erişim tarihi: 13.11.21)

Şekil 7. https://tr.wikipedia.org/wiki/Uyuyan_Ven%C3%BCs (Erişim Tarihi: 25.10.21)

Şekil 8. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ed/Tiziano_-_Amor_Sacro_y_Amor_Profano_%28Galer%C3%ADa_Borghese%2C_Roma%2C_1514%29.jpg (Erişim tarihi: 24.10.21)

Şekil 9. https://www.wikiart.org/en/titian/the-worship-of-venus-1518 (Erişim tarihi: 02.01.22)

Şekil 10. https://en.wikipedia.org/wiki/Venus_Anadyomene_(Titian) (Erişim Tarihi: 02.01.22)

Şekil 11. https://www.wikiart.org/en/titian/marriage-with-vesta-and-hymen-as-protectors-and-advisers-of-the-union-of-venus-and-mars (Erişim tarihi: 02.01.22)

Şekil 12. https://www.wikiart.org/en/titian/venus-of-urbino-1538 (Erişim tarihi: 03.01.22)

Şekil 13. https://www.wikiart.org/en/titian/venus-and-an-organist-and-a-little-dog (Erişim tarihi: 03.01.22)

Şekil 14. https://www.wikiart.org/en/titian/venus-in-front-of-the-mirror-1554 (Erişim tarihi: 07.01.22)

Şekil 15. https://www.wikiart.org/en/titian/venus-and-adonis-1554 (Erişim tarihi: 06.01.22)

Şekil 16. https://www.wikiart.org/en/titian/venus-blindfolding-cupid (Erişim tarihi: 09.01.22)

Şekil 17. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436918 (Erişim tarihi: 09.01.22)

Şekil18. https://www-wga-hu.translate.goog/art/p/piero_co/allegory/venus_ma.jpg?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc (Erişim tarihi: 16.01.22)

Şekil 19. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/337058 (Erişim tarihi: 19.01.22)

Şekil 20. https://www.wga.hu/html_m/r/raphael/5roma/4a/15farnes.html (Erişim tarihi: 19.01.22)

Şekil 21. https://www.wga.hu/html_m/r/raphael/5roma/4a/13farnes.html (Erişim tarihi: 20.01.22)

Şekil 22. https://www.wga.hu/html_m/r/raphael/5roma/4a/11farnes.html (Erişim tarihi: 20.01.22)

Şekil 23. https://photos.daedalum.org/index.php?/tags/3579-raffaello_sanzio (Erişim tarihi: 22.01.22)

Şekil 24. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/f/floris/frans/index.html (Erişim tarihi: 22.01.22)

Şekil 25. https://www.wga.hu/html_m/c/carracci/annibale/farnese/farnes22.html (Erişim tarihi: 23.01.22)

Şekil 26. https://www.wga.hu/html_m/h/holbein/hans_y/1525/11venus.html (Erişim tarihi: 23.01.22)

Şekil 27. https://www.artrenewal.org/artworks/venus-and-the-mirror/jan-gossaert-mabuse/16213 (Erişim tarihi: 23.01.22)

Şekil 28. https://www.wikiart.org/en/albrecht-durer/venus-on-a-dolphin (Erişim tarihi: 23.01.22)

Şekil 29. https://www.wikiart.org/en/joachim-wtewael/mars-and-venus-discovered-by-the-gods-1604 (Erişim tarihi: 25.01.22)

Şekil 30. https://www.wikiart.org/en/joachim-wtewael/bacchus-between-ceres-and-venus (Erişim tarihi: 25.01.22)

Şekil 31. https://www.wga.hu/html_m/w/wtewael/joachim/ju_paris.html (Erişim tarihi: 25.01.22)

Şekil 32. https://www.wga.hu/support/viewer_m/z.html (Erişim tarihi: 27.01.22)

Şekil 33. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436037 (Erişim tarihi: 27.01.22)

Şekil 34. https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/correggio-venus-with-mercury-and-cupid-the-school-of-love (Erişim tarihi: 27.01.22)

Şekil 35. https://www.wga.hu/html_m/t/tintoret/7/2vulcan.html (Erişim tarihi: 27.01.22)

Şekil 36. https://www.wga.hu/html_m/t/tintoret/4a/1antico1.html (Erişim tarihi: 01.02.22)

Şekil 37. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/bronzino/index.html (Erişim tarihi: 01.02.22)

Şekil 38. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/bronzino/index.html (Erişim tarihi: 01.02.22)

Şekil 39. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/bronzino/index.html (Erişim tarihi: 07.02.22)

Şekil 40. https://www.wga.hu/html_m/v/veronese/07/6ceilin1.html (Erişim tarihi: 07.02.22)

Şekil 41. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/v/veronese/07/2lunett2.html (Erişim tarihi: 07.02.22)

Şekil 42. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437891 (Erişim tarihi: 11.02.22)

Şekil 43. https://www.wga.hu/html_m/s/spranger/venusado.html (Erişim tarihi: 11.02.22)

Şekil 44. https://www.wga.hu/html_m/s/spranger/venus_ce.html (Erişim tarihi: 19.02.22)

Şekil 45. https://www.wga.hu/support/viewer/z.html (Erişim tarihi: 13.03.22)

Şekil 46. https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/a/aachen/athena.html (Erişim tarihi: 13.02.22)

Şekil 47. https://www.wga.hu/html_m/g/goltzius/ceres_ba.html (Erişim tarihi: 14.03.22)

Şekil 48. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/397867 (Erişim tarihi: 14.03.22)

Şekil 49. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gillis_van_Coninxloo_-_Landscape_with_the_Judgement_of_Paris_-_Google_Art_Project.jpg (Erişim tarihi: 15.03.22)

Şekil 50. https://www.villaemo.org/la-pittura (Erişim tarihi: 15.02.22)

Şekil 51. https://www.villaemo.org/la-pittura?lightbox=dataItem-it2r05e61 (Erişim tarihi: 18.03.22)

Şekil 52. https://www.villaemo.org/la-pittura?lightbox=dataItem-it2r05e5 (Erişim tarihi: 18.04.22)

Şekil 53. https://www.villaemo.org/la-pittura?lightbox=dataItem-it2r05e4 (Erişim tarihi: 18.04.22)

Şekil 54. https://mondointasca.it/2016/04/26/villa-godi-malinverni-vista-valle/ (Erişim tarihi: 23.04.22

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Gökçe ÖZDENER		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller			
Uzmanlık Alanı	Resim Ana Sanat Dalı (Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı)		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi	Resim-İş Öğretmenliği	2022
Tez Başlığı	Rönesans Dönemi Resim Sanatında Venüs İmgeleri		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Sibel ALMELEK İŞMAN		
Akademik Eserler (Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

